

mikro

számítógép

magazin

Ára: 30 Ft

Szemet kapott a C64

Az NSZK-beli Scantronik vállalat nem tartozik a nagy szoftverházakhoz, mégis a Commodore 64-es számítógépek tulajdonosait több hasznos programmal és hardverkiegészítéssel örvendeztette meg. Elsősorban grafikai és a Desktop Publishing (aszaltali kiadványszerkesztő) feladatok megoldását tűzte ki célul. Olyan programokat és kiegészítéseket kínál, amelyek ebben a gépkategóriában csaknem professzionális felhasználói igényeket elégítenek ki. Ilyen például a vonalas grafikai eredeteket letapogató és digitalizáló berendezése, a Superscanner II, valamint a hazánkban is — elterjedőben — lévő PRINTFOX nevű DTP program.

A következőkben rövid áttekintést adunk a Scantronik termékekről, melyek főleg grafikus tervezőknek, újság-, illetve kiadványszerkesztőknek nyújtanak nagy segítséget munkájukhoz. De mindazoknak sikerélményt kínálnak, akik akár kedvtelésből, akár hivatásból szövegírással, szövegszerkesztéssel és grafikával foglalkoznak. A cég szoftverfejlesztőit Hans Haber irányítja, akinek neve fémjelzi a C64-re írt egyik legjobb rajzolóprogramot, a Hi Eddt is.

Superscanner II

Olvasóink közül bizonyára sokan vannak, akik már próbálkoztak botkormánnyal, egérrel, vagy más eszközzel komolyabb rajzot varázsolni a képernyőre. Nos, ha így volt, akkor tapasztalhatták, hogy ez nem is olyan egyszerű dolog. Ez a próbálkozás legtöbbször nem a kívánt eredményt adja, ráadásul elég „macerás” munka. Nagyon nehéz tehát ilyen módszerrel pontosan azt megrajzolni, amit elképzeltünk. Még nagyobb a feladat, ha kész tervet akarunk papírról átmásolni a képernyőre.

Ezeket a gondokat megoldja a Scantronik képletapogató SUPERSCANNER II hardverkiegészítője. Ez lényegében egy gyűfásdoboz nagyságú készülék, amelyet egy jobb minőségű (nem MPS típusú) mátrixnyomató fejére lehet illeszteni. A kis letapogatóhoz adott szoftver biztosítja, hogy a nyomtatóba helyezett papírról a parányi optikai fej soronként letapogassa és a kazettacsatlakozó bemeneten keresztül a számítógépbe, illetve a képernyőre vigye át a vonalas fekete-fehér rajzot. A 640 × 400 pontból álló grafikai kép a képernyőn gördíthető és rendelkezésre áll még egy 320 × 200 pontos külön tároló is. A 80 × 50 mm-től a 200 × 280 mm-ig terjedő letapogató felületről ötféle felbontás érhető el, négyzetmilliméterenként maximálisan 72 pont sűrűségben. A monitoron kapott képet szükség szerint a szoftver saját rajzolóprogramjával tovább lehet módosítani, képpontonként javítani, lemezre menteni, illetve ki lehet nyomtatni. Az elmentett képfájlt kompatibilis a többi Scantronik programmal.

A külön kapható Scanner-Extension kiegészítés az Epson, a Star és a BX-100 nyomtató használatánál lehetővé teszi a még jobb (HQ) nyomtatási képet, de emellett tartalmaz még egy csokorra való hasznos felhasználói szoftverkiegészítést is. Mindenesetre a képletapogatósi nem olcsó mulatság; a Superscanner II közel 400 DM-es ára meghaladja a C64-es alapgép árát is.

A Scantronik egér és „sajtja”

A „nagy” számítógépek, mint a Macintoshok, az Atari ST-k és az Amigák működtetése egér nélkül nehezen képzelhető el. Sok C64-tulajdonos vágya, hogy gépéhez ilyen elektronikus egeret használhasson adatbeviteli eszközként. Az egér különösen rajzolásnál könnyíti meg a munkát. A Commodore 64-hez kétféle egér van forgalomban. Az egyik a botkormánnyal-szímulator egér, amely minden további nélkül használható a különböző programoknál. A kurzor, illetve az annak megfelelő jel, ceruza, ecset stb., nyolc irányba mozdítható a képernyőn. Gyorsabb és pontosabb vezérlés válik így lehetővé, de lendületes vonal mégsem húzható.

A másik egérfajta — és ilyen a SCANNTRONIC-MAUS IS — az úgynevezett valódi egér, melynek segítségével minden irányban rajzolhatunk a képernyőn. Ebben az esetben a monitoron a mozgás útja és annak sebessége pontosan megegyezik az egér mozgásával. A valódi egernek két hátránya van. Az egyik, hogy csak a megfelelő szoftverrel installált programokkal hajlandó szöveget állni, a másik, hogy a számítógép billentyűzete közben nem használható. A Scantronik ezeket a feladatokat úgy oldotta meg, hogy kifejlesztette a MAUS-4 szoftverjét egy hozzáfűzött interfézzel. Négy programot tehetünk így alkalmazni arra, hogy valódi egeret használhassunk együtt a billentyűzettel.

Az NCE egernek megfelelő Scantronik egerhez tartozik egyébként a CHEESE-rajzoló-, illetve festőprogram is. Ez a Maus-4 nélkül is használható, mert teljesen menüvezérelt működésű és nem igényel billentyűhasználatot. A CHEESE —

Egy „valódi” C64 egér az interfészszel

A mátrixnyomató képet „olvás”

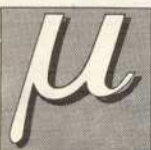
A CHEESE festőprogram funkciót a billentyűzet nélkül használhatjuk

ellentétben a Hi-Eddivel — nem nagyfelbontású grafikát használ, viszont pontosan ezért jobb a színezési lehetősége. A CHEESE ADD-ON az előbbi rajzoló-szoftverhez ajánlott kiegészítő program-csomag, amely a CHEESE képek Epson kompatibilis nyomtatókkal való kinyomtatását és a különböző programokkal való kapcsolatot biztosítja.

Segítségével a CHEESE-zel vagy más grafikai programmal előállított képeinket felhasználhatjuk saját BASIC-programjainkban. Sőt a képernyő tetszés szerint grafikai és szöveglablakra bontható.

A C64-esek piacán egyedülálló a cég által kifejlesztett COLOURPRINTER szoftver, amely az egyes nyomtatókat színes mátrixnyomatóvá változtatja, csupán a fekete nyomtatószalagot kell közben sárga, bíbor- és kék színű szalagra cserélni.

A Scantronik Desktop Publishing programjairól a PRINTFOX-ról és a PAGE-FOX-ról a következő számunkban írunk.
HUPPÁN BÉLA

mikro számítógép magazin

A NEUMANN JÁNOS SZÁMÍTÓGÉPTUDOMÁNYI TÁRSASÁG ÉS A KISZ KÖZPONTI BIZOTTSÁG LAPJA

A kiadvány
a Tudományszervezési
és Informatikai
Intézettel
együttműködve készül

A szerkesztőbizottság
vezetője:

Kovács Győző

A szerkesztőség
munkatársai:

Babos János
(tervezőszerkesztő)

Bakos Tamás
(programozástechnika)

Broczko Péter
(hírek)

Énekes Ferenc
(KISZ)

Kovács Győző
(levelezés)

Lindner László
(sakk)

Petrőczy Judit
(könyvek)

Pinke György
(NJSZT, alkalmazások)

Simonyi Endre

Szebenszki Sándor

Szulovszky Csaba

Tamásné Lakó Erika

Terebessy Ákosné

Varga András

(TII, iskola-számítógép)

Vizessy Mária

Címképünk:
Kiss Ilona munkája

Felelős szerkesztő:
Könyves Tóth Pál

Szerkesztőség:
1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon: 154-250

Levélcím:
1371 Budapest
Pf. 433.

Kiadja az Ifjúsági Lap-
és Könyvkiadó Vállalat

Felelős kiadó:
dr. Király G. István
igazgató

Kiadóhivatal:
1065 Budapest, Révay u. 16.
Telefon: 116-660

Terjeszti a Magyar Posta
Előfizethető a hírlapkézbesítő
hivataloknál
és a Posta Hírlap-előfizetési
és Lapellátási Irodáján
(1900 Budapest XIII.,
Lehel u. 10/A)
vagy átutalással a 215-96 162
pénzforgalmi jelzőszámmra.

Megjelenik havonta.
Egy szám ára 30,— Ft
Előfizetési díj:
egy évre 360,— Ft
fél évre 180,— Ft
Külföldön terjeszti
a Kultúra,
1389 Budapest, Pf. 149.
és a Magyar Média
1932 Budapest, Pf. 279.
86-0253

Szika Lapnyomda
Budapest (88-0629)
Felelős vezető:
Csöndes Zoltán vezérigazgató

INDEX: 25 629
ISSN 0236-6088

Tartalom

Világúttelvéli	2
Feladatok-megoldások	11
Mit tud a C nyelv? II.	22
Merre tart a világ?	24
Közprogramok	29
Egy sarrakkal olcsóbb!	30
Rendszerfejlesztési eszközök	30
μ'88. III. Országos Mikroszámítógépes Találkozó	32
μINFORM	37
Jobb verem Pascalban	38
Olvastunk...	39
Újfiöld	40
Adok-veszek-cserélek	44
Programtermék	46

ISKOLA-SZÁMÍTÓGÉP

Az elektronizációs oktatási program eredményei és jövője	3
TechnoMIR	7
Nemes Tihámér Országos Középiskolai Számítástechnikai Tanulmányi Verseny	8
Zenei képességek vizsgálata számítógéppel	11

DIÁKROVAT

Eltrejett változók	12
TOP-lista	12
ROM-lista Primóra	13
Segédvonal	13
Könyvtárprogram C64-re	14
Titkosírás	15

PROGRAMOZÁSTECHNIKA

BASIC és gépi kód	16
A Precomp Plus előfordító program	18
Forgató szubrutinok 6502-re	20
Nyilvános adatbázisok	21

TERMÉKISMERTETŐ

Az INTELL-GRAF szövegszerkesztő rendszer	35
--	----

μKLUB

Áruk és árúk	36
--------------	----

SAKK

Király plusz gyalog a király ellen III.	42
---	----

AZ OLVASÓ ÍRJA

	45
--	----

KÖNYVEK

	47
--	----

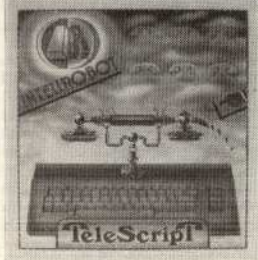
HÍREK, ÉRDEKESSÉGEK

	47
--	----

PONTVADÁSZAT

	48
--	----

μ mikro számítógép
magazin

„A legszabadabb s legerősebb népek nem azok, amelyeknél egyes rétegek vagy kivételes egyes szellemek válnak ki műveltségük vagy más kiválóbb tulajdonságaik által, holott a nép zöme a sötétségben fetren, hanem azok, amelyeknél a bár szerényebb fokú műveltség minél egyetemesebben hatja át az egészét.”

(Herman Ottó: A házipár és az iparművészet viszonya az anyagi gyarapodáshoz és a művelődéshez. Vasárnapi Újság, 1878. VI. 9. VI. 16.)

Allampolgári jogon ebben az évben először mentem át Hegyeshalomnál a határon egy rövid, egynapos megbeszélésre Bécsbe. Késő délután indultunk visszafelé, mellettünk egymás után húztak el H betűs kocsijaink hazafelé igyekvő honfitársaink.

A határon beállva az egyik sorba — nyilván éppen oda, ahol a leglassabban kezelték az útleveleket (Murphy) —, elég időm volt arra, hogy megfigyeljem ki, mit hozott haza a „bécsi út másik végén” tett portyájáról. Nem csekély örmörmre szolgált, hogy a behozott áruk java része meg mindig számítógép és különféle periféria volt. A számítógépekhez viszonyítva hozzávetőlegesen negyedannyian hoztak videomagnót és rádiót. Úgy látszott, hogy a legkevesebben háztartási gépeket vásároltak, valószínűleg azért, mert ezek nagy része nem érte el a vámmentesen behozható érték felső határát, és így nekik nem kellett a vámpapírokért sorba állni.

Kihasználva a várakozás nem túl lélekemelő perceit, igyekeztem kiléni, hogy mit is rejtenek a számítógépes csomagok, ki milyen eszközt hoz be saját gyönyörűségére, vagy — valószínűleg nem kevesen — eladásra. Már első látásra is szembetűnő volt, hogy a Commodore és Sinclair szerelem továbbra is tartósan látszik, a legtöbben ezeket a gépeket vásárolták. Volt azonban — nem is kevés — olyan gép is, amilyenről még csak nem is hallottam. Amikor az egyik várakozó megkérdeztem, hogy miért éppen ezt az ismeretlen gépet vette meg, elmondta, hogy egyrészt azért, mert az egyik Mariahilferstrasse-i ügyes — „magyarul is beszélünk” — kereskedő olcsón adta, másrészt az eladó azt is mondta, hogy a gépet nagyon kis befektetéssel Spectrum-kompatibilissá lehet tenni.

Nem akartam a szemlétől nagyon boldog tulajdonost elkieseríteni, de ezekben a „majdnem kompatibilis” ügyekben, főleg olvasóink leveleit böngészve, egyre kevésbé hiszek. A µM szerkesztőségének sokszor irnak lelkes, de gyakran nagyon kiábrándult amatőrök, hogy a viszonylag olcsón vett géphez kaptak ugyan egy BASIC fordítót meg egy-két játékkazettát, amit persze nagyon gyorsan meguntak, de a kereskedő azt az ígérte, hogy később lesz majd más is, például szövegszerkesztő, számolótábla, adatbázis-kezelő vagy esetleg ügyes rajzoló- és szerkesztőprogram, később nem teljesítette. Ez persze nemcsak Bécsben van így, de még itthon is, tudniillik így sokat tudó szoftver fejlesztési költsége meglehetősen magas, és ha nincs arra remény, hogy a termékől néhány ezer eladható, akkor senki sem kockáztatja meg a befektetést. Néhány száz eladott gép esetében így érthető, ha a kereskedő csak ígér, de majdnem biztos, hogy sohasem szállít. Ráadásul a bevétel — ez a tapasztalatom — a hardver művelésében él, kevesen tudnak egy tetszetősen ter-

vezett és csomagolt, szép nevű és főleg olcsó gépnek ellenállni.

Ez a hardverzelet persze nemcsak az amatőrökre jellemző, így vannak ezzel sokszor még az állami intézmények is, amikor felvásárolják a házi számítógépeket, hogy azokra szervezzék meg egy nagyvállalat teljes információs rendszerét.

Sok iskolát is láttam, ahol ott vannak a számítógépek, de megfelelő szoftverkörnyezet hiányában alig használják a gépeket, mert nincs elég, tartalmilag is és pedagógiailag is jól megszerkesztett oktatóprogram. Ezért marad a BASIC programozás tanítása, ahelyett, hogy a különböző tantárgyak tanulására alkalmazzák a gépeket.

Így azután az a helytelen kép alakul ki az iskolákban és a közvéleményben is, hogy a számítástechnika egyenlő a programozással, amit persze a nem számítástechnikus felhasználó nem akar megtanulni. Pedig ha lenne elegendő okos és főleg felhasználóközelítő szoftver, akkor a sok pénzért megvásárolt otthoni számítógépet s.m csak a programozói ambícióktól fűtött gyerekek használnák, hanem az egész család, mindenki arra, amire a napi munkája során szüksége lehet.

Számomra azért volt meghökentető a határon látott számítógépes felvonulás, mert ezeknek a gépeknek a nagy részét valószínűleg úgy vették meg, hogy a majdnem alkalmazásra nem is gondoltak a vásárlók. A már említett ismeretlen honfitársammal való beszélgetés során is kiderült, hogy az üzletben szóba sem jött, hogy milyen a gép szoftverellátottsága, vannak-e hozzá programcsomagok (... majd a gyerek megszerzi, ha kell neki — mondta az apuka).

Azt hiszem, arra sem sokan gondolnak, hogy milyen előnyökkel jár, ha olyan gépet vesznek meg, amit itthon is árulnak, vagy amiből már nagyon sokat hoztak be az országba. Ha ilyen gépet vesznek, akkor legalább arra van lehetőségük, hogy eljárjanak a különféle számítógépes klubokba, például az NJSZT HCC valamelyik szekciójába, és ott programokat cseréljenek, különféle hasznos fogásokat tanuljanak.

Figyelve a vámosok munkáját, feltűnik, hogy a hazai számítástechnikai kultúra szempontjából igazán értékes PC-kompatibilis gépeket (mi is elkezdhetnének ezt a rövidítést használni) nem láttam. Valószínűleg azért nem, mert ma sajnos semmi sem ösztönzi a vásárlókat arra, hogy ne játékok, hanem professzionális berendezésekre fordítsák a pénzüket. Aki magának hoz egy ilyen gépet, az a behozatali eljárás bonyolultságára panaszkodik, aki meg eladásra, azt a sokat bíralt, hirdert 25 ezres rendelet sújtja: ezeket a gépeket ugyanis, miután az értékük a 25 ezer forintot meghaladja, köztulajdonba kerülnek. Rövid „hátszerelem” után bizony állíthatom, hogy a rendelet elérte a célját: igazán használható, azaz PC-kompatibilis számítógép a vámoslára váró utasok kezében egy sem volt. Más kérdés persze, hogy érdemes-e örülnünk ennek az „eredménynek”. Számomra ugyanis egyáltalán nem kétséges, hogy a vállalatok továbbra is vásárolnak magán-

importból származó gépeket, persze ismét visszatérnek a C64 és C128-as készülékekhez, ahelyett, hogy PC-kompatibilis gépekből elégítenék ki az igényeiket. Így ismét el kezdődik a programfejlesztés ezekre a professzionális célra alkalmatlan gépekre. Hiszen házi számítógépről lévén szó, megfelelő kész és főleg használható vállalati célú programcsomagokat vagy programcsomagokat beszerezni ezután sem lehet. Ráadásul a felhasználók által kifejlesztett programcsomagokat legfeljebb majd az ország határon belül lehet máshol is felhasználni. Ezeket a sok pénzbe került programokat nem lehet exportálni sem, hiszen se a tőkés, se a szocialista országokban házi számítógépeket a természetben már nem használnak.

Van azonban ennek a jelenlegi magánimport-orientációnak egy másik, még rosszabb irányba mutató hatása is. Nem hivatalos becslések szerint ma már több tizezer házi számítógép van a lakásokban. Ha jól meggondoljuk, ezeknek a gépeknek az összeljesztiménye lassan összemérhető lesz a természetben használt személyi számítógépek teljesítményével. Márpedig ha ez így van, akkor látszik csak igazán, hogy milyen haszna lett volna annak, ha a számítógépek magánúton való beszerzését okos, gazdasági szabályozókkal úgy irányítjuk, hogy ma gánhasználatra is inkább professzionális gépeket vásároljanak, mint házi számítógépeket.

Beláthatatlan volna annak a haszna, ha az importált gépek jó része PC-kompatibilis lenne, és így kialakulhatnának az otthoni munkahelyek, értelmes munkát adva például gyerekeknek és időseknek a mamáknak, nem is beszélve az egészségükben károsultakról, kiváltképp a mozgássérültekről és a vak, illetve a gyengélt emberekkel, akiknek sokszor megoldhatatlan problémát jelent a közlekedés.

Valószínűnek tartom, hogy hasonló megfontolások alapján határozták el a szomszédos Csehszlovákiában, hogy a társadalom számára annyira fontos számítógépek magánimportját felszabadítják és ezekre a berendezésekre eltörlik a vámfizetési kötelezettséget. Már nekünk is ezt kellett volna tennünk nagyon régen. Akkor ugyanis a vásárlásnál és a behozatalnál a fő rendező elv valószínűleg a használhatóság és nem az alacsony vámosszeg lett volna. Ennek nyilvánvalóan az volna az eredménye, hogy a vásárlók nagy része inkább PC-kompatibilis gépeket vásárolt volna magán- és eladási célokra egyaránt. Biztos vagyok benne, hogy ezután is lennének „nyerészedők”, de nem hiszem, hogy többen, mint ahányan ma ugyanazt a 25 ezer forintnál olcsóbb gépekkel teszik.

Ami az eredményt illeti, nem lehet kétséges, hogy a számítástechnika társadalmi méretű elterjedése szempontjából, de az ország gazdasági érdekeit tekintve is egy sokkal liberálisabb, a nagyobb gépek magánimportját elősegítő pénzügyi és vámpolitikára lenne szükség, hogy az egyre kevésbé használható gépek beáramlását megszüntessük.

KOVÁCS GYÖZŐ

Az elektronizációs oktatási program eredményei, gondjai és jövője

A közelmúltban részletes elemzés készült az előrehaladásáról, eredményeiről, gondjairól, és miután igen széles körben érdeklődésre számot tartó programról van szó, úgy gondolom, hogy indokolt a nagy nyilvánosság elé tárnunk értékelésünket, a jövőre vonatkozó elképzeléseinket, problémáinkat, eredményeinket.

Mi volt a program célja?

A számítástechnika-oktatási program és az annak keretében elindított iskolaszámítógép-program szerzteágzó célokat tűzött maga elé, mind a tartalmi kérdéseket, mind az oktatás fokozatait illetően. Az eredeti, 1968-ban jóváhagyott program az oktatás alábbi három körét különböztette meg:

- a) a számítástechnikai alapismeretek oktatása
- b) a számítástechnikai alkalmazási ismeretek oktatása
- c) a számítástechnikai szakemberképzés.

A számítástechnikai **alapismeretek oktatása** azokat az általános ismereteket szolgálja, amelyek egyrészt a számítástechnikai kultúra széles körű elterjesztését megálapozzák, másrészt amelyekre az alkalmazási ismeretek oktatása, illetve a szakemberképzés épülhet. A számítástechnikai **szakemberképzés** számítástechnikai eszközök és programok (hardver és szoftver) fejlesztésére és előállítására, üzemeltetésére, karbantartási feladatok ellátására képez ki szakembereket. A számítástechnikai **alkalmazási ismeretek oktatása** pedig arra készít fel, hogy a számítástechnikát a népgazdaság meghatározott területén hatékonyan és magas szinten tudják alkalmazni a nem számítástechnikai szakemberek (szakmunkások, technikusok, mérnökök, jogászok stb.).

Az elektronizációs gazdaságfejlesztési programjának létrejöttével kibővült, átalakult a korábbi számítástechnikai oktatási program.

Az elképzelések szerint az új programnak az oktatás, képzés minél szélesebb területét kell figyelembe vennie, mert várhatóan a társadalom egésze kapcsolatba kerül az elektronikával, informatikával. Az informatika oktatását ezért indokolt az egész oktatási, képzési rendszerre kiterjeszteni, hogy

- az informatika alapjaival megismerkedjék az egész társadalom;
- az informatika-elektronika alkalmazására felkészüljenek mindazok, akik azt munkájukban használhatják;

● az informatika-elektronika szakterületére szakemberek képeztessenek ki.

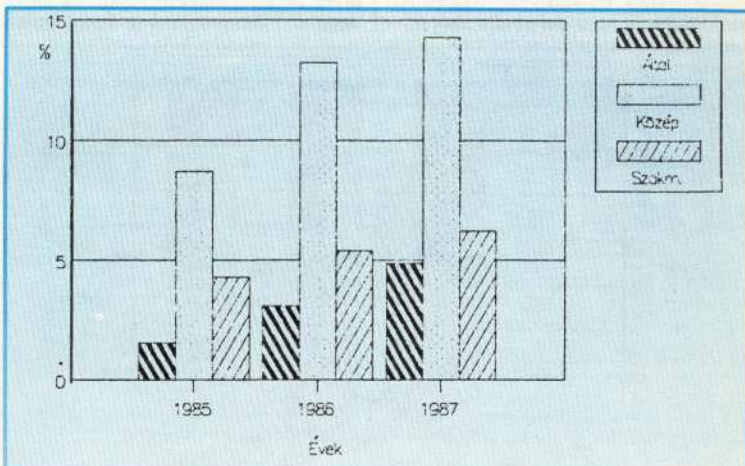
Ezekre a megfontolásokra alapozva a fejlesztés első tézisét abban fogalmaztuk meg, hogy az oktatás-képzés teljes keresztmetszetére és minden szintjére át kell gondolni és részleteiben kidolgozni egy rendszereszméletű oktatási tervet, amelyben az egyes képzési, oktatási követelmények egymásra épülve, a kölcsönhatásokat szem előtt tartva, a párhuzamosságokat kiiktatva, a hiányokat megszüntetve minden elem a rendszer lehető legnagyobb hatékonyságát szolgálja.

A fejlesztés második tézise az volt, hogy az oktatás tartalmának meghatározásában

ami a tananyag teljes megismerése mellett az egyes szaktantárgyakban a részletek feltárását követeli meg.

A fejlesztés harmadik tézise pedig az volt, hogy az informatika oktatási rendszere hierarchikus felépítésű legyen. Ez azt a követelményt fogalmazza meg, hogy az egyes szinteken oktatott ismeretek épüljenek az alsóbb szinten oktatottakra, de nyújtsanak önmagukban is befejezett oktatást, illetve képzést.

A program megkülönböztetett figyelmet fordított az új tanárok számítástechnikai ismeretekkel való felvértezésére és az iskolákban tanító tanárok továbbképzésére. Meghatározta azokat a feltételeket, amelyeket a program megvalósításához biztosítani kell, így az iskolák megfelelő számú és korszerű

1. ábra. A számítógép-funkcióira vagy szakkörre járó tanulók aránya

érvényesüljön és hasznosuljon az informatikának az az előnye, hogy az egyes szakterületek ismeretanyagának egy, a korábbinál magasabb szintű szintetizálását és integrálását teszi lehetővé (automatizált műszaki tervezés, gyártás, mechatronika stb.).

Az ismeretek ilyen rendszerezése megkönnyíti a szakismeretek körében a tények, módszerek, eredmények megértését, a képesség kifejlesztését ezek közvetlen alkalmazására, segítséget nyújt arra, hogy hivatkozásért, tanácsért hová lehet fordulni, és érzékelteti az ismeretanyaghoz kapcsolódó szakterület gazdasági vetületét. Az informatika tehát az oktatás eszközeinek bővítésével didaktikai és technikai segítséget nyújt. Ezek az informatika nyújtotta lehetőségek már a jelenlegi tapasztalatok alapján is azt a kényszerítő erőt jelentik a tanulásban,

eszközökkel való felszerelését, oktató programcsomagok, tananyagok, könyvek megjelentetését stb.

Eredmények

Az elmúlt 5 évben jelentős előrehaladás történt az eszközellátásban, évről évre folyamatosan növekedett az elektronikai-informatikai oktatásban részt vevők száma (1. ábra). Megjelentek azok az új, korszerű eszközök, amelyek lehetővé teszik a számítógépeknek a gépekkel, műszerekkel való összekapcsolását, azok vezérlését, mérési adatok gyűjtését és feldolgozását. A szakoktatásban is jelentős előrelépés történt a számítógépezéssel gépek, számítógéppel segített tervezési eszközök, robotok, korsze-

rű információfeldolgozási módszerek elterjedésében. Több száz, különféle gépre alkalmazható programokra bővült az oktató programcsomagok választéka, számtalan könyv jelent meg, igen sok tanfolyamot szerveztek különféle intézmények, úgynevezett „C” szakos számítástechnikai tanárképzés indult meg, bővült a technika, számítástechnika szakos tanárok száma. Az eredmények alapján azt lehetne gondolni, hogy a program minden szempontból a kívánatos módon halad előre és nincs más teendő, mint a megkezdett úton továbbhaladni.

Gondok a program megvalósításában

A látványos eredmények mellett természetesen vannak jelentős problémák, sőt kudarcok is. A program indításakor azzal a feltételezéssel éltünk és úgy gondoljuk, ez a feltételezés ma is helytálló, hogy újszerű módszerek alkalmazásával, nem kötelező előírásokkal, az iskolai és tanári kezdeményezőkézségre támaszkodva, kihasználva az országban a számítástechnika, informa-

ción kívánják érvényesíteni saját elképzeléseiket, amelyek nem mindig fognak egybeesni a központi elképzelésekkel. Mégis a program tervezői, irányítói úgy gondolták, hogy éppen ez a sokszínűség fog hozzájárulni a megfelelő módszerek kialakításához, elterjedéséhez és ez a sokszínűség fog lehetőséget adni arra, hogy mind a diákok, mind a tanárok, mind az iskolák közül a kiemelkedő teljesítményt nyújtók jelentős mértékben hozzájárulnak majd a program sikeréhez.

A számítástechnikában tapasztalható versenytől azt vártuk, hogy a számítástechnikai eszközöket, gépeket, programokat előállító versenyre egyrészt letörni a magas árakat, másrészt magasabb színvonalú eszközöket fog a versenyen keresztül biztosítani. Számítottunk arra is, hogy az iskolákat fenntartó közösségek és környezetük anyagi és szellemi erőforrásaikkal is hozzá fognak járulni az előrehaladáshoz. De számítottunk arra is, hogy az iskolákból és a társadalomban jelen lévő konzervativizmus, a rossz beidegződések, az új technikáktól és az új feladatoktól való félelem, a klasszikus kultúra féltése, az iskolák és környezetük eltérő anyagi viszonyai, egyáltalán eltérő társadalmi környezeti, a tanárok túlterhe-

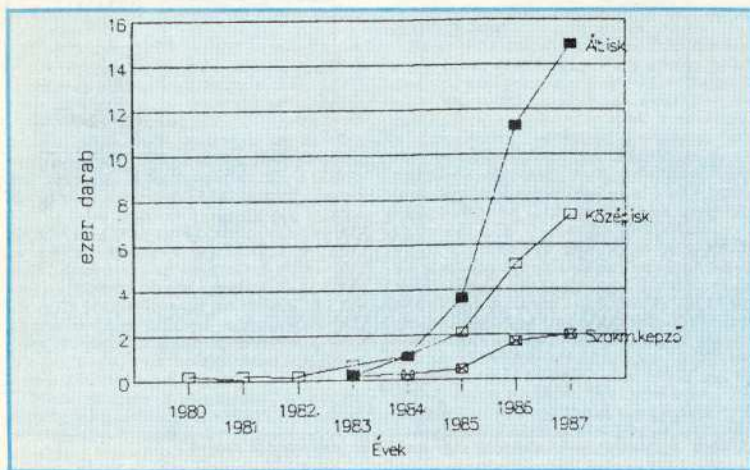
mint 75%-ában van számítógép (3. ábra). Jelentősen nőtt az egy iskolára jutó számítógépek száma és egy számítógépre egyre kevesebb tanuló jut (4. ábra).

Ugyanakkor a hazai számítógépgyártás és -értékesítés ellentmondásai miatt csak részben sikerült egységes gépparkot kialakítani, bár a tanév végén nyitvatartott gépparkon belül tömegét és arányait tekintve elsősorban a Commodore cég (12 588), a Videoton (6785) és a Híradástechnika Szövetkezet (2423) gépei adják a túlnyomó többséget. Sajnálatos módon jelentős számban vannak más géptípusok is.

A számítógéppark sokszínűségének kialakulásában a következő tényezők játszottak alapvető szerepet. Nem volt módunk arra, hogy egy időben vásároljuk meg az öt évre tervezett gépmennyiséget, ugyanakkor a hazai gyártók sem tudtak volna vállalkozni öt éves gépigény kielégítésére import- és termelési kapacitás hiánya miatt, és nem volt mód arra sem — devizahiány miatt —, hogy külföldről szerzzük be a tervezett mennyiséget. Ismerve a számítógépipar dinamikus fejlődését, ezek után természetes következmény volt, hogy évente, kétszerente a gyártócégek új géptípusokkal jelentek meg. Ennek megfelelően eleve többféle gépet kellett beszerezni. Az egész iskolaszámítógép-program ideje alatt, de az országos számítástechnikai központi fejlesztési program ideje alatt is országos probléma volt és ma is az, hogy az előbb említett okok miatt nem lehetett ez ideig az országban sem egységes gépparkot kialakítani. Ténykérdés azonban az is, hogy a világ összes fejlett országában sokszínű géppark működik és ehhez alkalmazkodik az oktatás is.

Állandóan visszatérő probléma volt, hogy az iskolákat hazai gyártású vagy külföldről beszerzett gépekkel lássuk-e el. Az eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy a hazai ipar minden gondja, problémája mellett is még mindig lényegesen megbízhatóbb partner, mint az ország devizahelyzetétől függő, különféle érdeki importáló vállalatok, amelyek rendelkezésük teljesítésénél teljes mértékben az importengedélyezés mechanizmusától függenő és a szigorú nyereségérdekeltségű gazdálkodási szabályok figyelembevételével gazdálkodnak. Az is kétségtelen tény, hogy a hazai gyártásnál is megjelenik az importfüggés, de ennek mértéke az elmúlt időszakban jelentősen csökkent az importhányad folyamatos csökkenése következtében.

A számítógép-importálás gondjait nagyon jól tükrözi a C16-os számítógép esete: a II. iskolaszámítógép-pályázaton első helyezést ért el; nem egészen meglepővel a pályázat eredményének kihirdetése után gyártását megszüntették és helyette megjelent a C+4-es gép. Ehhez egy évig lehetett hozzájutni, majd itt is zavarok keletkeztek a szállításban. Az egyik forgalmazó cég például 1986 szeptemberében ajánlatot tett 1986. év végi szállítással közel kétezzer C+4 behozatalára, de ezek a gépek a mai napig nem érkeztek meg. Ugyanakkor egy másik kereskedelmi tranzakció keretében behozhat több mint 10 ezer Enterprise gépet; ára lényegesen magasabb, mint a C+4-es gépé, és azzal nem kompatibilis, ezenkívül

2. ábra. A számítógépek darabszáma a közoktatásban

tika területén tapasztalható jelentős versenyt, nem központi utasításokkal, hanem megfelelő környezet kialakításával sikerrel lehet vinni az iskolaszámítógép-programot. Már ez a kiinduló tézis számos előre látható veszélyt tartalmazott, amelyek elhárítására igyekeztünk felkészülni.

Várható volt, hogy az iskolák, az ország adott körzetei, megyei a helyi vagy területi adottságoktól függően eltérő módon fogják értelmezni a feladatokat, és ennek megfelelően különféle módon fogják az új megoldásokat az iskolákba bevezetni, eltérő feltételeket fognak biztosítani, ami már önmagában is egy differenciált megoldást jelent. De emellett várható volt, hogy a program iránt elkötelezett diákok, tanárok, iskolák, megyei irányító szervek jelentős mértékben

lése, nem túl jó anyagi körülményei, társadalmi kötelezettségei, az iskolák rossz taneszközellátása, egyáltalán az iskolai környezet gondjai jelentős problémákat fognak előidézni. Mégis az volt a meggyőződésünk, hogy a nagy erővel betörő új technika — támaszkodva a program híveire — át tudja törni ezeket az akadályokat.

A mai helyzet

A várakozásoknak megfelelően rohamosan nőtt a számítástechnikai eszközök száma az iskolákban (2. ábra). Különösen felülnö a növekedés az általános iskolákban, ahol ma már a kezdeti, 1985–86-os tanév elejei 25%-kal szemben az iskolák több

gyártása megszűnt és a perifériák sincsenek biztosítva hozzá. A kialakult helyzetben ezért célszerű a Magyarországon előállított, Vidcoton gyártmányú gépek beszerzése, amelyek megfelelnek hosszabb távon is az iskolai követelményeknek és jó a periféria-váltásztékuk is.

A gépek üzemeltetésével összefüggésben megjelentek a **szervezés problémái** is. Minden szállító a hazai előírások szerint vállalkozott a garanciális és garanciaidőn túli javítások megszervezésére. A javítási költségek azonban elég magasak, különösen a tökéletes importból beszerzett gépek esetén, mivel a javítást végző szervizek a hazai árkeresési elveknek megfelelően jelentős összegeket kérnek javításért. Az átalánydíjas javításokra vonatkozó szerződéseiket viszont az iskolák általában nem vették igénybe, véleményünk szerint rosszul értelmezték a tarékoságból. De tapasztaljuk azt is igen sok esetben, hogy az iskolák panaszkodnak a gépek hibáira, de minden felkérés, ösztönzés ellenére sem keresik meg a szervizet.

Céljainknak megfelelően jelentős számban vásároltak az iskolák korszerű perifériákat: nyomtatókat, hajlékony mágneslemezegységeket, különféle interfészeket. Megjelentek az iskolákban a számítógévezérléses szerszámok, elektronikus mérőeszközök, robotok, automatizált műszaki tervezést bemutató rendszerek.

Az 1987/88. tanév elején már több mint 1200 nyomtató, 1400 hajlékony mágneslemez-meghajtó és több mint 50 számítógévezérléses szerszám, valamint jelentős számú egyéb periféria, interfész működött.

Az alapvetőbbnek mégiscsak azt kell tekintenünk, hogy a TII, mint nagy vásárló, az összes probléma és gond mellett is letörte a magas árakat, és ma lényegesen — 4-5-ször — alacsonyabb árakon korszerűbb számítógépekhez lehet hozzájutni, mint 1983-84-ben.

A központi források beszűkülése és ennek alapján az Állami Tervbizottság határozata arra készítette a program irányítóit, hogy a számítástechnikai program megvalósításának **finanszírozásába** vonja be az iskolákat fenntartó tanácsokat, megyei tanácsokat és vegye igénybe a szülők, vállalatok anyagi támogatását is. Ennek mechanizmusát a Tudományos Szervezési és Informatikai Intézetnek az egyes megyékkel megkötött szerződési szabályozták. Tapasztalataink szerint ez a megállapodás jól működik, bár a dolgok természetéből eredően időszakosan konfliktusos helyzet is kialakul, hiszen a TII arra törekszik, hogy az országban a lehetőségekhez képest egységes géppark legyen, ugyanakkor az egyes városokban, megyékben jelen vannak a hazai számítógépgyártók és -importálók, akik természetesen el akarják adni eszközeiket az iskoláknak. Sok esetben ezek az eszközök a beszerzési források miatt nem rendelkeznek garanciával, magas az áruk és nincs megoldva a javítoszolgálatuk, szervizhálózatuk. Ilyen esetekben nem lehet támogatást nyújtani. Más esetekben viszont ezeket az eszközbeszerzési forrásokat — ha megfelelnek az általános követelményeknek — bevon-

tuk a gépbeszerzések körébe. Egyértelműen leszögezhető, hogy nem a gyártók és a szállítók vannak kedvezményezett helyzetben, hanem meghatározott géptípusok, függetlenül azok szállítólól.

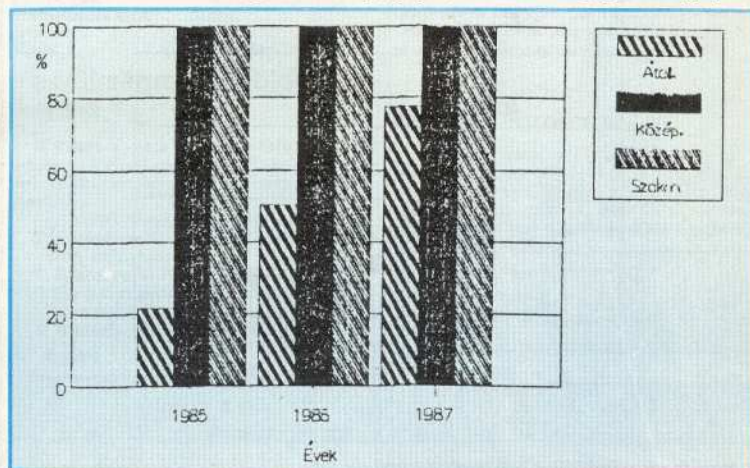
A **szoftverellátás** még színesebb képet mutat, mint az eszközellátás. Az alapvető problémát itt az okozza, hogy Magyarországon is — ahogy más országokban, a fejlett ipari országokban is — mind a mai napig még keresik azokat a területeit az oktatásnak, ahol a számítástechnikát, informatikát, elektronikát a leghatékonyabban lehet hasznosítani. A legtöbb országban vita folyik arról, hogy a korszerű ismeretek átadására mi a legkedvezőbb forma: az általában elterjedt kötetlen szabadfoglalkozások rendszere vagy a néhány országban elterjedt tantárgyi forma. Egyáltalán az a vitakérdés, hogy egységesen kell-e számítástechnikát, informatikát tanítani mindenkinél, vagy céloktól függően, igen differenciált és tagolt módon — ahogyan ezt Magyarországon is gondoljuk — kell ezt az oktatást megvalósítani.

Mi úgy gondoljuk, hogy ez a vita természetes, hiszen több száz éve tanított tantárgyak belső tartalmát, oktatási módszereit is időről időre a követelményeknek megfelelően módosítani kell. Gondoljuk itt az új

ban a szakmai képzést végző iskolákban, ahol az informatikát, elektronikát alkalmazzák, de nem cél az informatikai szakemberképzés. Itt az a feladat, hogy a leendő szakmunkásokat, technikusokat felkészítsék az informatika, elektronika saját szakmájukban való hatékony alkalmazására. Természetesen itt is elkölzelhető kötelező tantárgyként, de a tapasztalatok szerint lényegesen hatékonyabb, ha ezeket az ismereteket beleépítik szakmai tantárgyaikba és alkalmazzák a rugalmas oktatási formákat.

Megint más a helyzet a gimnáziumokban, ahol a számítástechnikát, informatikát, elektronikát az általános műveltség részeként oktatják és emellett adnak konkrét alkalmazási ismereteket. Itt minden bizonnyal célszerű élni a fakultáció lehetőségével, és különösen fontosnak ítélni a szakkör és egyéb foglalkozási formák. Nyilvánvalóan egészen más követelményeket kell támasztani az általános iskolákban, ahol az alapvető ismeretekkel kell megismerkedni.

Éppen ez a sokszínűség bizonyítja, hogy még hosszú időn keresztül szükséges az iskolai gyakorlat figyelemmel kísérése, pedagógiai, módszertani anyagok összegyűjtése,

3. ábra. A számítógéppel rendelkező iskolák száma (%)

matematikára, a természettudományi tantárgyak korszerűsítésére vagy a magyar irodalom, a nyelvek oktatásának problémáira. Véleményünk szerint ma már nem szabad olyan kötelező állásfoglalást kialakítani, amely bármely elképzelést vagy módszert egyedül üdvözítővé tenne, hanem arra kell módot adni az iskoláknak, hogy adott lehetőségeiket, az iskola oktatási céljait figyelembe véve maguk döntsék el, milyen módszereket alkalmaznak.

Nyilvánvaló, hogy az informatikai szakemberképző iskolákban tantárgyi keretben és a klasszikus oktatás módszereit felhasználva kell az oktatást megszervezni, de itt is teret kell adni a rugalmas oktatási formáknak. Már egészen más a helyzet azok-

ezek tudományi elemzése, és megengedhetetlen bármilyen voluntarista, a tényeket figyelmen kívül hagyó, erőszakos megoldás alkalmazása, amely minden bizonnyal magában hordozná a későbbi problémákat.

E bizonyult helyzet miatt a számítógépes oktatási programok kidolgozása igen nagy körültekintést igényel. Nagy eredménynek tartjuk, hogy ilyen nehéz helyzetben ma már több száz különféle gépész és tantárgyhoz használható program áll rendelkezésre, ugyanakkor óriási problémának tartjuk, hogy ezen a területen nem tudunk elég gyorsan előrehaladni, elsősorban anyagi források hiánya miatt. Ezért erőfeszítéseket teszünk, hogy e célra a mainál lényegesen nagyobb források álljanak az ok-

tatás rendelkezésére, hiszen ilyen források nélkül nincs mód olyan teamek létrehozására, ahol pedagógus, informatikus együtt tudna dolgozni.

Világosan látnunk kell, hogy a szoftverfejlesztésben való minőségi és mennyiségi előrelépés olyan követelményeket támaszt a pedagógusokkal szemben, amelyeknek idő, anyagi és erkölcsi elismerés hiányában nem tudnak eleget tenni vagy csak a pedagógusok egy igen kis köre tud erre vállalkozni. Mindenképpen meg kell keresnünk azokat a módszereket, lehetőségeket, amelyekkel ezt a kört bővíteni tudjuk. Úgy gondoljuk, hogy van egy tisztességes határa annak, hogy milyen mértékben vesszük igénybe a pedagógusok áldozatkészségét. Ha nem tudjuk honorálni valamilyen módon ezt az erőfeszítést, akkor ez előbb-utóbb visszaüt és súlyos gátjává válik az előrehaladásnak. Ennek jeleit egyre inkább tapasztalhatjuk, főleg az egyre nehezülő gazdasági körülmények között.

Az iskolaszámítógép-program kulcsfigurája a tanár. A program megindításától kezdve visszatérő gond volt, mennyiben le-

képző főiskolákon és mostantól kezdve a tanítóképző főiskolákon is. A tanárképzésben a legnagyobb gondot nem a számítástechnikai ismeretek oktatása okozta, hanem mindenekelőtt azok a pedagógiai módszerek, amelyeknek alkalmazására a leendő tanárokak meg kell tanítani. Ez, mint jeleztük, egy hosszabb folyamat, ezért már hosszabb ideje külön kutató-elemző munka folyik az iskolákban alkalmazható pedagógiai módszerek összegyűjtésére, a külföldi tapasztalatok hasznosítására. Amilyen mértékben halad előre a program az iskolákban, olyan mértékben sikerül majd mind több és több tapasztalatot összegyűjteni, és így folyamatosan egyre korszerűbbé válik a számítástechnikához értő tanárok képzése is. E folyamatban jelentős szerepet játszik a technika szakos, valamint a diploma utáni, úgynevezett „C” szakos tanárképzés. Ennek mértékét jelenleg azonban anyagi források hiánya korlátozza. Az egyik legsürgetőbb feladat, hogy ezen mielőbb változtassunk.

A program indításakor nyilvánvaló volt, hogy az iskolákba kerülő gépek hatékony

gő pedagógiai-módszertani továbbképzést, emellett szükséges olyan tanfolyamok szervezése, amelyeken a különféle alkalmazásokat ismerik meg a tanárok. Egy másik tanfolyamon a különféle programnyelvek vagy magas színvonalú, korszerű számítógépes szolgáltatások elsajátítása lehetne a cél (adatbázis-kezelés, szövegszerkesztés, grafika); további lehetőség lenne szoftverírás, oktatóprogram-csomag tervezése és használata.

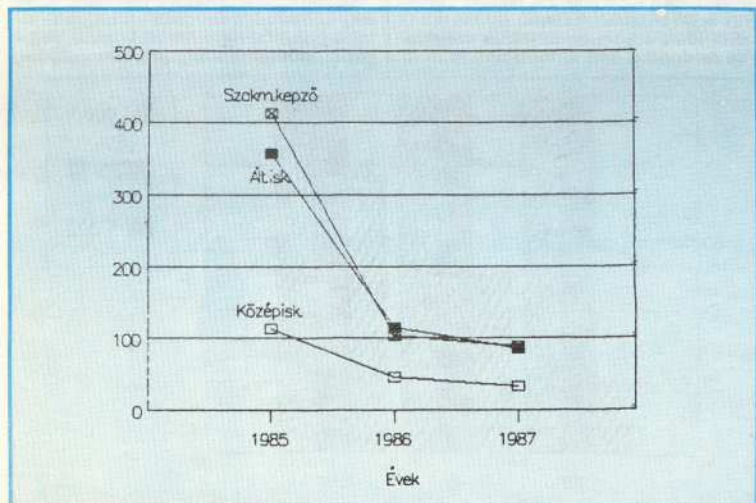
Örömmel üdvözljük másrészt, hogy az új oktatási törvény egyre nagyobb szabadságot ad az iskoláknak és a pedagógusoknak alkotó munkájuk kibontakoztatásához. Az iskolák önállóságának növekedése — ellentmondásos módon — ugyanakkor gátjává válhat a program gyors ütemű megvalósításának, mert az egyes iskolák konkrét érdekei, belső erőviszonyai, az iskola vezetése esetleges konzervatívizmusa, a tanári kar belső gazdasági érdekelletéi komoly gondokat is előidézhetnek. A kialakult helyzetben mégsem tartjuk lehetségesnek és helyesnek az iskolák életébe való beavatkozást, ezért csak egy út marad a korszerű ismeretek befogadására: ha sikerül olyan társadalmi, gazdasági környezetet és ennek olyan pozitív ráhatását az iskolákban elérni, amely mintegy kikényszeríti és ösztönzi a korszerű, új ismeretek oktatását. Ehhez viszont olyan társadalmi nyomásra, közhangulatra van szükség, amely képes ezt a hatást elérni. Ehhez járul hozzá a központi célok és források koncentrált és hatékony megjelenése, amely egyrészt irányt ad, másrészt hűzőerőt biztosít.

Mi úgy véljük, hogy ezek a körülmények fogják végső soron elődönteni a program jövőjét, és ezért semmiképpen sem tartjuk elfogadhatónak azokat az elképzeléseket, amelyek valamilyen központi utasítással, megyei tanácsoknak, művelődési szervezetnek és iskoláknak szóló előírásokkal, szabályokkal, szankciókkal kívánják a program továbbhaladását biztosítani.

A program 5 éve alatt eddig is nagymértékben támaszkodtunk a pedagógusok, szakemberek véleményére, és a szükségesnek megfelelően módosítottuk elképzeléseinket, a program megvalósításával kapcsolatos terveinket. A pedagógusok részvételével eddig évente megrendezett 25–30 ilyen találkozó igen hasznos volt számunkra és erre az új követelményeknek megfelelően még nagyobb szükség lesz a jövőben.

Úgy gondoljuk, hogy az előbb elmondottak szellemében erőfeszítéseinket ezért elősorban a közvetlenül hatékony és folyamatos tájékoztatásra, támogatásának megőrzésére, ezzel egyidejűleg további anyagi források biztosítására kell irányítanunk; a mainál lényegesen részletesebben, gyakrabban és jobban kell a közvéleményt, az iskolák környezetét és magát az iskolát tájékoztatni elképzeléseinkről, gondoljainkról. Folytatnunk kell azt a gyakorlatot, amit már eddig is megvalósítottunk, hogy évről évre a legkülönbözőbb országok, megyei és pedagógiai fórumokon tájékoztatást adjunk a programról, gyűjtjük össze a tapasztalatokat és nyissunk vitát az elképzelésekről.

PÁRSI GYÖRGY,
a TII igazgatója

4. ábra. Az egy számítógépre jutó tanulók száma

het hasznosítani az iskolában a matematika, fizika szakos tanároknak a közel 20 éve tanított „nagygepes” ismereteit, a programnyelveket, illetve milyen ütemben lehet felkészíteni a leendő tanárokat a korszerű személyi számítógépek használatára. Még 1981-ben — amikor megkezdődött az iskolaszámítógép-program kimunkálása, tehát még a program elindítása előtt — az Eötvös Loránd Tudományegyetemen megkezdődött a felkészülés a korszerű személyi számítógépek használatára. Így a program indításakor már néhány száz személyi számítógép-ismerettel rendelkező tanár csatlakozhatott a több mint 15 ezer „nagy számítógépes” gyakorlattal rendelkező tanárhoz.

Az elmúlt évek során folyamatosan bővültek a korszerű számítógépes oktatás feltételei a tudományegyetemen, a tanár-

kihhasználásához **szükség van az iskolákban működő tanárok továbbképzésére is.** Ezt a célt szolgálta a gépek átadásakor előírt rövid oktatás és a tanárok számára szervezett különféle továbbképzések is. Teljesen nyilvánvaló, hogy a rövid tanfolyamok csak egy minimális ismeretanyagot, „induló tőkét” adhatnak a tanároknak, és szükség van lényegesen nagyobb szintű, szerteágazó továbbtanulási lehetőség biztosítására. Az elmúlt időszak tapasztalatai alapján a legsürgetőbb feladat a továbbképzés új módszereinek megtalálása.

Megítélésünk szerint a tanárok számára olyan modulrendszerű továbbképzésre van szükség, amely lehetővé teszi az új ismeretek megszerzését a legkülönbözőbb területeken. Kiemelt fontosságúnak tartjuk az egyes szaktantárgyak oktatásával összefü-

TechnoMIR

Analog modulok

Minden jel feldolgozható

A TechnoMIR interfészrendszer keretében kifejlesztett A/D modul olyan programozható analog-digitál konverter, amely a bemenetére érkező analog jelet (feszültség) digitális értékke (adattá) alakítja.

A modul elvi vázlata és transzfer karakterisztikája az 1. ábrán látható. A rendszeren belül két A/D modul típus létezik:

1. TechnoMIR M. 2 A/D modul

Ez a típus, melynek blokkvázlatát a 2. ábra mutatja, a kompenzáció elve alapján működik. A vezérlő logika addig vezényelt a D/A konverter bemenetét, amíg a feszültsége egyenlővé nem válik a bemeneti analog jellel. Az egyenlőséget a komparátor jelzi.

Az átalakítás eredményét — mérés határtól függően — a következő utasításokkal olvashatjuk be:

1 V INP(15)

10 V INP(14)

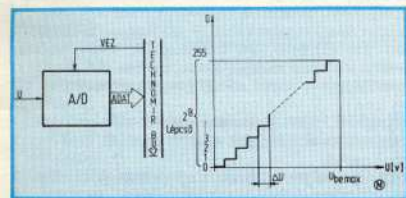
100 V INP(13)

A címek HT gépre érvényesek, más gépekre a megfelelő címkorrekcióra van szükség.

2. TechnoMIR M. 2.1 A/D—2 modul

A modul belső struktúráját a 3. ábrán vizsgálhatjuk meg. Az előző megoldáshoz képest szembetűnő változás, hogy ennél az átalakítónál két darab D/A van beépítve: az egyik a mérő D/A konverter, a másik referenciáról.

További újdonság a differenciálerősítő és a programozható bemenet-kimeneti rendszer. Ez utóbbit, akárcsak a PB modulban, 8255 típusú áramkörrel valósították meg.

1. ábra

Az A/D—2 modul átalakítási elve

A bemeneti differenciálerősítőre kapcsolt mérendő feszültséget a komparátor összehasonlítja a mérő D/A jellel, amely az A csatornán keresztül programozható. Egyezs esetén a komparátor a C regiszter legfelső bitjével jelez. Ekkor a mérendő jel digitális értéke a mérő D/A bemeneti értékével egyenlő, tehát az átalakítás eredménye az A regiszterben megtalálható.

Ebben az üzemmódban a modul $-1,2$ V-tól $+1,2$ V-ig képes feszültséget átalakítani, amit a $+IN$ bemenetre kell kapcsolni, a $+IN$ és a föld közé. Ugyanígy feszültségtartományban, földfüggetlenül is mérhető az átalakító, ha a $+IN$ és a $-IN$ bemenetek megegyezői közé kapcsoljuk a mérendő feszültséget.

A modul másik üzemmódban a kibővített mérés határtól üzem. Ehhez fel kell használni a B regiszteren keresztül programozható referencia D/A konvertert is. Ennek a módnak az a lényege, hogy a REF OUT kimenet és a $-IN$ bemenet kívülről történő összekapcsolásával az átalakítás vonatkoztatási pontját eltoljuk a földpontonál a referencia D/A kimeneti feszültségének pontjára. Így az A/D modul nem a földhöz képest méri a feszültséget, hanem a programból beállítható szinttől.

Az áramkör adatait a táblázat tartalmazza. A címek HT gépre vonatkoznak.

Kontrollregiszter
Címe: 11
Utasítás: OUT 11,136

Mérő D/A átalakító
Címe: 8
Utasítás: OUT 8,1
($0 < I < 255$)

Referencia D/A átalakító
Címe: 9
Utasítás: OUT 8, J
($0 < J < 255$)
Kimeneti feszültség -10 V-tól $+10$ V-ig
Maximális terhelő áram: 5 mA

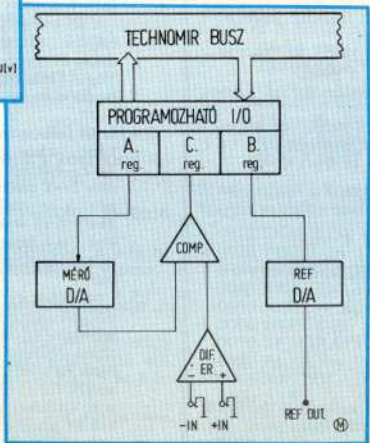
Komparátorfigyelés
Címe: 10
Utasítás: INP(10)

Feszültségmérés földhöz képest

A mérés a $-1,2$ V $+1,2$ V tartományban végezhető el. Mielőtt nekilátnánk, gondoljuk át, mit kell elvégeznie a mérőprogramnak:

1. A kontrollregiszter beállítása
2. Fűrészfeszültség előállítás a mérő D/A segítségével
3. A komparátor figyelése
4. Ha a C regiszter legfelső bitje (bit7) jelez, a mérő D/A érték kiolvasása
5. A mérési ciklus újraindítása

2. ábra

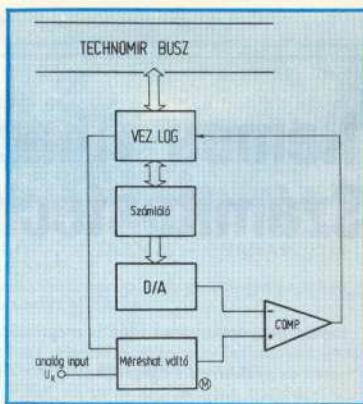

1. ábra

Az A/D—2 modul átalakítási elve

A bemeneti differenciálerősítőre kapcsolt mérendő feszültséget a komparátor összehasonlítja a mérő D/A jellel, amely az A csatornán keresztül programozható. Egyezs esetén a komparátor a C regiszter legfelső bitjével jelez. Ekkor a mérendő jel digitális értéke a mérő D/A bemeneti értékével egyenlő, tehát az átalakítás eredménye az A regiszterben megtalálható.

Ebben az üzemmódban a modul $-1,2$ V-tól $+1,2$ V-ig képes feszültséget átalakítani, amit a $+IN$ bemenetre kell kapcsolni, a $+IN$ és a föld közé. Ugyanígy feszültségtartományban, földfüggetlenül is mérhető az átalakító, ha a $+IN$ és a $-IN$ bemenetek megegyezői közé kapcsoljuk a mérendő feszültséget.

3. ábra

Maga a program az 1. listán látható. Az 1. pont a 10-es sor, a 2. pont a ciklus, a 20, 30, 40-es sor. A 3. pont, a komparátorfigyelés, a 40-es sor IF utasításában történik.

Egy másik módszerrel lényegesen lerövidíthetjük a konverziós időt (2. lista). Ez a fokozatosan közelítő eljárás (successive approximation). Lényege, hogy először a legfelső bitnek (bit7) megfelelő feszültséget állítjuk elő a D/A kimenetén. Ez éppen az intervallum fele. A komparátor segítségével eldöntjük, hogy a keresett feszültség értéke nagyobb-e ennél. Ha igen, ezt a bitet bekapcsolva hagyjuk, ha nem, kikapcsoljuk. Ezt ismételve, az alacsonyabb bitnél is a konverzió ideje maximum 8 ciklusidő.

Földfüggetlen feszültségmérés

A mérés elve, módszere és programja megegyezik az előzőekkel. A különbség a békötésben van, itt nem a modul földpontjához képest mérünk, hanem a mérendő áramkörben lesz a vonatkoztatási pont.

```
10 OUT 11,136
20 FOR J=0 TO 255
30 OUT 8,J
40 IF INP(10) AND 128 <> 0 THEN NEXT J
50 PRINT@:(J-128)*0,01;"V"
60 GOTO 20
```

1. lista

```
10 OUT 11,136
20 FOR K=7 TO 0 STEP -1
30 OUT 8,2 K,H
40 IF (INP(10) AND 128) <> 0 THEN U=U+2 K
50 NEXT K
60 PRINT U/100-1.27
70 U=0
80 GOTO 20
```

2. lista

Kiterjesztett mérés határú mérés

Az előző módszerekhez képest nemcsak a mérő D/A átalakítót kell vezérelni, hanem a frekvencia D/A-t is. Ennek a feszültségértékével toljuk el a vonatkoztatási pontot, megnevelve ezzel a mérhető maximális feszültség értékét. A mérési intervallum így is maximum 2,5 V, de ez lehet például 5,1 V-tól 7,6 V-ig.

Ezzel a jelenleg forgalomban lévő modulok bemutatását befejeztük. A következőkben a fejlesztés útjait mutatjuk be.

KIRÁLY LÁSZLÓ — ALBU LÁSZLÓ

Nemes Tihamér Országos Középiskolai Számítástechnikai Tanulmányi Verseny

Immár hagyományosan idén is megrendezték a középiskolások számítástechnikai versenyét. A verseny két fordulóból állt: írásbeli, elméleti és gyakorlati megméretésből. Az alábbiakban az első forduló feladatait, megoldásait és az értékelés szempontjait közöljük. Az idei versenyen 206 iskolából 1717 diák indult. Az első fordulóból 54-en jutottak tovább, ill. teljesítették a 34 pontos szintet. Az általános vélemény szerint az idei megméretés nehezebb volt az elmúlt évinél, amit nem is annyira a feladatok bonyolultsága, mint inkább a mennyisége okozott. Az általános tapasztalatokat, véleményeket egy későbbi számunkban adjuk közre.

1. Az $(x - 10.0 ** i) * (x - 1.0) = 0.0$ egyenlet gyökeit az

```
a := 1.0 ;
b := -(10.0 ** i + 1.0) ;
c := 10.0 ** i ;
x1 := (-b - SQRT(b ** 2 - 4.0 * a * c)) / (2.0 * a) ;
x2 := (-b + SQRT(b ** 2 - 4.0 * a * c)) / (2.0 * a)
```

utastásokkal akarjuk kiszámítani az $i=1, 2, \dots, 25$ értékekre, mégpedig egy olyan számítógépen, amelyen a valós számokat lebegőpontos alakban ábrázolják: a mantissa 24 bites bináris szám (az egyik bit az előjel), a 2-es alapú kitevő pedig 8 bites, ugyancsak bináris szám (az egyik bit itt is az előjel). A programban a $**$ a hatványozás jele.

Ha $x1$ -et és $x2$ -t kiíratjuk, milyen is értékek esetén nem kapjuk meg a helyes megoldást?

Elérhető pontszám: 6.

Megoldás, értékelés:

A $b**2-4*a*c$ diszkriminánsban i növekedésével $b**2$ értéke sokkal gyorsabban nő $4*a*c$ értékénél, és a számábrázolás pontatlansága miatt a $b**2$ mellett a $4*a*c$ előbb-utóbb elhanyagolható értékűvé válik. 1 pont.

Ekkor $x2 = -b + \text{SQRT}(b**2) = 0.0$ lesz az eredmény a várt 1.0 helyett! 1 pont. A 24 bites mantisszával max. $2**23 = 8\,388\,608$ -at, azaz $10**6$ nagyságrendű számokat lehet pontosan ábrázolni. 1 pont.

A kivonáshoz a kitevőknek egyenlőknek kell lenniük, ezért $i > 6$ esetén már fellép az említett jelenség. 1 pont.

Az adott számábrázolás mellett max. $2**(2**7) = 2**128 \sim 10**38$ nagyságrendű számok ábrázolhatók. 1 pont.

Ezért túlszordulás $b > 10**19$, vagyis $i > 19$ esetén lép fel. 1 pont.

2. Az alábbi program az m természetes számhoz megkeresi annak a leghosszabb $[i, j]$ zárt intervallumnak a hosszát, amelyre az $i, i+1, \dots, j$ természetes számok összege pontosan m ($1 \leq i \leq j$).

```
hossz := 0 ;
[1] WHILE m > az első hossz szám összege
    REP hossz := hossz + 10 ENDREP ;
[2] WHILE m < az első hossz szám összege
    REP hossz := hossz - 1 ENDREP ;
[3] WHILE (m - az első hossz szám összege) MOD hossz <> 0
    REP hossz := hossz - 1 ENDREP.
```

```
az első hossz szám összege:
IF hossz MOD 2 = 0
    THEN hossz DIV 2 * (hossz + 1)
    ELSE (hossz + 1) DIV 2 * hossz
ENDIF.
```

A programban $\text{hossz} (=j-i+1)$ és m egész számokat jelölnek, DIV egészosztás hányadosát, MOD egészosztás maradékát adja eredményül, $\text{WHILE} \dots \text{REP} \dots \text{ENDREP}$ elől vizsgált ismétlés,

az első hossz számösszege a kiszámított értéket átadó (a függvény-eljárásokhoz hasonló) algoritmus.

2.1 Mi a szerepe az [1]-gyel, [2]-vel, ill. [3]-mal jelölt ismétléseknek?

2.2 Hányszor kell végrehajtani a [3] ismétlést 4095, ill. 4096 esetén?

2.3 Mutasd meg, hogy a program biztosan befejeződik (azaz nincs benne végtelen ciklus)!

2.4 Mutasd meg, hogy ha m 2 nem negatív hatványa, akkor a maximális intervallumhossz éppen 1!

2.5 Hogyan lehetne gyorsabbá tenni a programot a meglévő jó tulajdonságok megőrzésével?

Elérhető pontszám: 15.

Megoldás, értékelés:

2.1 [1] meghatározza azt a hosszt, amely mellett az $[1, \text{hossz} - 10]$ intervallumba eső számok összege még kisebb, az $[1, \text{hossz}]$ intervallumba eső számok összege pedig már nagyobb m -nél. 1 pont.

[1] eredményéből kiindulva [2] azt a hosszt határozza meg, amely mellett az $[1, \text{hossz}]$ intervallumba eső számok összege még éppen kisebb, az $[1, \text{hossz} + 1]$ intervallumba eső számok összege pedig már éppen nagyobb m -nél. 1 pont.

[2] eredményéből kiindulva [3] azt vizsgálja, hogy [az első hossz szám összege, m] intervallum felbontható-e hossz számú, egyenlő hosszúságú részintervallumra. Ha igen, megvan a megoldás, hiszen csak a részintervallumok hosszával kell megnövelni az $[1, \text{hossz}]$ intervallum minden elemét. Egyébként hossz 1-gyel csökkentjük, és folytatjuk. 2 pont.

2.2 4095 esetén egyszer sem, ugyanis 4095 éppen az első 90 természetes szám összege, és ezért [3] ismétlési feltétele már kezdetben hamis. 1 pont.

4096 esetén 89-szer, ugyanis 4096 2 hatványa, amelynél a keresett intervallum hossza 1 (l. a 2.4 választ). Mivel a [2] ismétlés végén $\text{hossz} = 90$, a $\text{hossz} = 1$ érték megtalálásáig éppen 89-szer kell megismételni a törzset. 1 pont.

2.3 Itt három ismétlés van, amelyekben — elvileg — elakadhatna a program. De [1] biztosan befejeződik, mert hosszát 10-esével növelve az első hossz szám összege előbb-utóbb biztosan nagyobb lesz a véges m -nél (vagy túlszordulás lép fel). 1 pont.

De [2] is befejeződik, mert hosszát 1-esével csökkentve legfeljebb 9 lépésben m -nél megint kisebb lesz az első hossz szám összege. 1 pont.

Végül [3] is biztosan véget ér, hiszen a legröszszab esetben is $\text{hossz} = 1$ -gyel minden szám maradék nélkül osztható. 1 pont.

2.4 Ha m felbontható az $[i, j]$ intervallumba eső számok összegeként, akkor $m = \text{hossz} * (i+j) / 2 = \text{hossz} * (2*i + \text{hossz} - 1) / 2$, hiszen $j = i + \text{hossz} - 1$. A vizsgálandó esetben $m = 2**k$ alakú (ahol k a hatványozás jele), vagyis tetszőleges k -ra teljesülnie kell a következő egyenlőségnek: $2**k = \text{hossz} * (2*i + \text{hossz} - 1) / 2$. De ha hossz páros, akkor $2*i + \text{hossz} - 1$ páratlan, és fordítva, tehát mindkét tényező egyszerre csak $\text{hossz} = 1$ mellett lehet 2 hatványa. 3 pont.

2.5 A program gyorsabbá tehető, ha a szorzások és az osztások helyett összeadást és kivonást végzünk. Erre van lehetőség, ugyanis az első hossz szám összegénél az első $\text{hossz} + 1$ szám összege éppen $(\text{hossz} + 1)$ -gyel nagyobb. Ha bevezetünk egy változót az összeg tárolására, akkor ennek értékét az [1], [2] és [3] ismétlésekben minden lépésben meghatározott értékkel kell növelni, ill. csökkenteni. 2 pont.

Ha az adott programozási nyelven ábrázolható legnagyobb egész számot ismerjük, akkor tudunk felső korlátot adni a

hosszra, és így az [1] és [2] ismétlés helyett a gyorsabb bináris (logaritmikussal) keresést használhatjuk. 1 pont.

3. Egy dobozban fekete és fehér kávészemek vannak. Véletlenszerűen kivesszünk két szemet. Ha ezek azonos színűek, akkor helyettük egy feketét rakunk vissza. (Erre a célra korlátlan mennyiségű fekete kávészem áll a rendelkezésünkre.) Ha viszont különböző színűeket húzunk, akkor egy fehéret dobunk vissza a dobozba.

3.1 Hogyan változik a fekete, ill. a fehér kávészemek száma a folyamat során?

3.2 A kávészemek számának milyen lényeges tulajdonsága nem változik meg az algoritmus végrehajtása közben?

3.3 Mitől függ, hogy milyen színű kávészem marad a dobozban?

Elérhető pontszám: 8.

Megoldás, értékelés:

3.1 A fekete szemek száma 1-esével nő, ha két fehéret húzunk, egyébként 1-esével csökken. 1 pont.

A fehér szemek száma 2-esével csökken, ha két fehéret húzunk, egyébként nem változik. 1 pont.

3.2 A fehér szemek számának párossága (ez ún. invariáns tulajdonság)! Ha kezdetben páratlan volt a fehér szemek száma, akkor végig páratlan is marad, ha páros volt, akkor páros is marad. 3 pont.

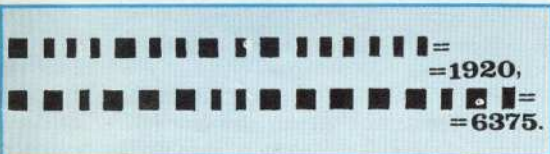
3.3 Minden lépésben 1-gyel csökken a kávészemek száma a dobozban. 1 pont.

A fehérek kezdeti számától függ, hogy milyen színű lesz az utolsó: ha páratlan, akkor fehér; ha páros, akkor fekete. 2 pont.

4. A Sakál üzletház pénztárgépeire vonalkódolvasó készülékeket vásárolt. Néhány hónap alatt kiderült, hogy a készülékek nem a nemzetközileg elfogadott vonalkódot, hanem valami más ismernek fel. Bit Benő elhatározta, hogy megfejti a kódot. A készülék gépkönyvében erről a következőket találta:

— A vonalkódban a bináris 0-kat egyszeres, az 1-eseket kétszeres vastagságú sötét vonal jelöli. A sötét vonalakat legfeljebb kétszeres vastagságú fehér csíkok választják el egymástól.

— Egy-egy árucikk azonosítója 1000..6999 közötti decimális szám; minden számjegyet 4 sötét vonallal kell kódolni. Példák:

— A kódolvasó ceruzát a papírra kell tenni, és a vonalakra lehetőleg merőleges irányban folyamatos kézmozgással kell végighúzni.

— Az árucikk száma nem függ attól, hogy a kódolvasó ceruzát előlről hátrafelé vagy fordítva húzzuk-e végig a kódolt számsoron.

4.1 Mit állapított meg Benő, mi a számjegyek kódja?

4.2 Hogyan ismerhető fel a cikkszám mindkét irányból?

Elérhető pontszám: 9.

Megoldás, értékelés:

4.1 A példákban előlről hátrafelé kiolvashatók a következő kódok: 0=0000, 1=1000, 2=0100, 3=1100, 5=1010, 6=1101, 7=1111, 9=1001. 2 pont.

Visszafelé olvasva néhány kód más: 1=0001, 2=0010, 3=0011, 5=0101, 6=1011. 1 pont.

Hiányzik a 4-es és a 8-as számjegy, amelyekhez a még hiányzó 0110, 0111 és 1110 kódszavak rendelkezhetők. 1 pont.

A hozzárendelés a 4.2 választól függ.

4.2 A számjegyek kódjából ki lehet deríteni az olvasási irányt, és így helyre lehet állítani az eredeti sortrendet. 1 pont.

Ehhez az szükséges, hogy a négy közül legalább egy számjegynek ne legyen szimmetrikus a kódja: ezért írják elő, hogy a legnagyobb helyi értékű jegy csak 1,2,3,4,5 és 6 lehet. 2 pont.

Ebből következik, hogy a 4 számjegynek két kódja van: 0111 és 1110, a 8-nak pedig egy: 0110. 2 pont.

5. Mit csinál a következő program, és milyen bemenő adatokra működik rosszul (feltéve, hogy a\$-ba számjegyeket, b-be pedig pozitív egész számot írunk)?

```
10 INPUT "Számjegyeket kerék":a$
20 INPUT "Pozitív egész számot kerék":b
30 IF LEN(a$) < 3 OR b >= LEN(a$) THEN 10
40 PRINT MID$(a$,1,1);".";MID$(a$,2,b-2);
50 c$ = MID$(a$,b,1)
60 IF MID$(a$,b+1,1) > "5" THEN c$ = CHR$(ASC(c$)+1)
70 PRINT c$:"E";LEN(a$)-1
```

MID\$(x\$,p,h) az x\$ karaktersorozat p-edik pozícióján kezdődő, h hosszúságú karaktersorozatot állítja elő.

Elérhető pontszám: 6.

Megoldás, értékelés:

A beolvasott decimális számot normalizálja. 1 pont.

A számot b db számjegyre írja ki. 1 pont.

A többi számjegyet kerekíti. 1 pont.

Ha a\$ 0-val kezdődik, akkor hibásan normalizál. 1 pont.

Ha az utolsónak kiírandó számjegy 9-es lenne, és ezt a kerekítés miatt meg kell növelni, akkor nem számjegyet ír ki, hanem a 9-es után következő kódú karaktert. 2 pont.

6. Adott egy 0-kból és 1-esekből álló számsorozat, meghatározandó a csupa 1-esekből álló szakaszok hossza. Pl. a 0 0 0 1 1 1 0 0 1 0 0 sorozatban van egy 3 és egy 2 hosszúságú 1-es szakasz. Két algoritmust készítettünk a megoldásra, mindkettő az A(N) vektort használja. (Feltesszük, hogy N > 1 természetes szám, és az A(N) vektor csak 1 és 0 elemeket tartalmaz.)

A: I := 2 : H := 0

Ciklus amíg I <= N

Ha A(I-1)=0 és A(I)=1 akkor

H := 0

Ciklus amíg A(I)=1

I := I+1 : H := H+1

Ciklus vége

Ki: H

különb

I := I+1

Elágazás vége

Ciklus vége

B: I := 1 : H := A(1)

Ciklus amíg I < N

Ha A(I)=0 és A(I+1)=1 akkor H := 0

Ha A(I+1)=1 akkor H := H+1

Ha A(I)=1 és A(I+1)=0 akkor Ki: H

I := I+1

Ciklus vége

6.1 Milyen esetben működnek különbözően és mi ez a különbség?

6.2 Milyen esetben hibás valamelyik és mi a hiba?

Elérhető pontszám: 7.

Megoldás, értékelés:

6.1 A és B másképpen működik, ha a számsorozat 1-esekkel kezdődik vagy végződik. 1 pont.

Ekkor csak B veszi figyelembe az első sorozat hosszát. 2 pont.

6.2 Mindkettő hibás, ha a számsorozat 1-esekkel végződik. 1 pont.

Ekkor B kiszámolja, de nem írja ki a megoldást. 2 pont.

Ekkor A-ban a belső ciklus feltételében indexhatár-túllépés lesz. 1 pont.

7. Mit rajzol a következő COMAL nyelvű program, ha feltesszük, hogy a rajzolás során végig a képernyőn maradunk?

```
0010 DIM X(5), Y(5)
0020 FOR I := 1 TO 4 DO
0030 INPUT X(I), Y(I)
0040 ENDFOR I
0050 X(5) := X(1); Y(5) := Y(1)
0060 INPUT A
0070 SETGRAPHIC 0
0080 ALFA := 0
0090 RAJZOLAS
0100 ALFA := A
0110 RAJZOLAS
0120 STOP
```

```
0200 PROC RAJZOLAS
0210 PENUP
0220 SETXY X(1) * COS(ALFA) + Y(1) * SIN(ALFA),
      -X(1) * SIN(ALFA) + Y(1) * COS(ALFA)
```

```
0230 PENDOWN
0240 FOR I:= 2 TO 5 DO
0250 SETXY X(I) * COS(ALFA) + Y(I) * SIN(ALFA),
      -X(I) * SIN(ALFA) + Y(I) * COS(ALFA)
```

```
0260 ENDFOR I
0270 ENDPROC RAJZOLAS
```

SETXY x,y jelentése: húzz egyenest az aktuális ponttól (x,y)-ig, majd vedd (x,y)-t az aktuális pontnak. SETGRAPHIC 0 grafikus üzemmódba vált át, PENUP felemeli, PENDOWN pedig leteszi a tollat.

Elérhető pontszám: 7.

Megoldás, értékelés:

A 90-es sorbeli RAJZOLAS a koordináták által kijelölt négyszöget rajzol a képernyőre. 2 pont.
A 110-es sorbeli RAJZOLAS hasonló, de ALFA szöggel elforgatott négyszöget rajzol a képernyőre. 4 pont.
Az utóbbi a (0,0) pont mint középpont körül van elforgatva. 1 pont.

8. Egy n*m-es tömbben tároljuk az ország térképét. Minden (x,y) koordinátájú pontban M(x,y) jelenti az adott pont tengerszint feletti magasságát. A következő BASIC programrészlet megpróbálja megkeresni az ország legmagasabb pontjának koordinátáit, mindig a legmeredekebb növekedés irányában haladva.

Milyen esetekben nem találja meg, és mi történik ilyenkor?

```
100 x = RND(n) : y = RND(m) : REM I és n, ill. m közötti
véletlen egész
110 x0 = x : y0 = y
120 FOR i = x-1 TO x+1 : IF i < 1 OR i > n THEN 160
130 FOR j = y-1 TO y+1 : IF j < 1 OR j > m OR (i = x
AND j = y) THEN 150
140 IF M(i,j) >= M(x0,y0) THEN x0 = i : y0 = j
150 NEXT j
160 NEXT i
170 IF x0 <> x OR y0 <> y THEN x = x0 : y = y0 :
GOTO 110
180 PRINT x,y
```

Elérhető pontszám: 9.

Megoldás, értékelés:

A program befejeződik, ha olyan pontot talál, amely minden szomszédjánál magasabb, de mégsem a legmagasabb. 2 pont.
Ha fennsíkra ér, végtelen ciklusba kerül. (A fennsík egynél több azonos magasságú pontból áll, amelyeket alacsonyabb pontok vesznek körül.) 3 pont.

Síkon haladva mindig „délkeleti” irányba törekszik. 1 pont.
Akkor is végtelen ciklusba kerül, ha egy síkon haladva alacsonyabb pontokba ütközik (2 pont), vagy eléri a térkép szélét (1 pont).

9. Egy láncaltapas játékautóra 2 fényérzékelőt szereltünk, amelyek egymással 10-15 fokos szöveget zárnak be. A jármű bal, ill. jobb oldali láncaltalpát külön is, egyszerre is működtethetjük. A járműnek adható parancsok a következők:

```
OUT 10, szám a szám legkisebb helyi értékű bite a bal oldali, a
következő pedig a jobb oldali láncaltalp mozgására
használandó (1 = elindul, 0 = megáll);
INP(11) értéke a bal oldali fényérzékelő által mért fényerősség
(0-255 közötti egész);
INP(12) értéke a jobb oldali fényérzékelő által mért fényerősség
(0-255 közötti egész).
```

A fényerősség mért értéke attól függ, hogy milyen messze van az érzékelő a fényforrástól és milyen szögben zár be vele. Készítettünk a játékautóhoz egy BASIC programot:

```
10 INPUT e : IF e <= 0 THEN 10
20 x = INP(11) - INP(12)
30 IF x > e THEN 100
40 IF x < -e THEN 200
50 OUT 10,3
60 IF ABS(INP(11) - INP(12)) <= e THEN 60
70 OUT 10,0
80 GOTO 20
```

```
100 OUT 10,2
110 IF INP(11) - INP(12) > e THEN 110
120 OUT 10,0
130 GOTO 20
200 OUT 10,1
210 IF INP(12) - INP(11) > e THEN 210
220 OUT 10,0
230 GOTO 20
```

9.1. Hogyan mozog a játékautó a padlón, ha az álló fényforrás a fényérzékelőkkel egy magasságban helyezük el?

9.2. Mi az e változó szerepe?

9.3. Álló, ill. mozgó fényforrás mellett milyen esetben lehetnek gondok a program működésével?

Elérhető pontszám: 8.

Megoldás, értékelés:

9.1. Törtvonalban vagy egyenes vonalban halad a fényforrás felé. 2 pont.
De ha a fényforrás az autó mögött van, távolodik tőle. 1 pont.

9.2. Az e a fényerősség-különbségre vonatkozó érzékenységi küszöb. 1 pont.

9.3. Ha e olyan kicsi, hogy az autó a lehető legkisebb elfordulás után is azonnal az ellenkező irányba akar fordulni (azaz nem tud elég kicsit fordulni). 2 pont.
Ha e olyan nagy, hogy az autó állandóan elkerüli a fényforrást. 1 pont.
Ha a fényforrás olyan gyorsan mozog, hogy a játékautó nem tud utánafordulni. 1 pont.

Az NJSZT Nemes Tihámér Országos Középiskolai Számítástechikai Tanulmányi Verseny versenybizottsága kérésére közöljük az alábbi nyílt levelet:

Tisztelt Tanár Kollégák!

Az 1988. évi Nemes Tihámér Országos Számítástechikai Tanulmányi Verseny első fordulója — szándékunk ellenére — túlságosan nehézre sikerült. A versenyen résztvevő 1717 tanulóknak mindössze 80 dolgozatot küldtek be a versenybizottságnak. Tudjuk, hogy a sikerélmény ilyen mértékű hiánya árákat okozhat a versenynek, visszavetheti a tanulók érdeklődését. Ezt a jövőben mindenképpen el szeretnénk kerülni. Ezért szükségesnek tartjuk felhívni a figyelmüket arra, hogy a következő évek versenyein a feladatok nehézségének, ill. mennyiségének meghatározásában az 1987. évből indulunk ki. Célnk, hogy minden évben kb. 400-500 dolgozat kerüljön a bizottság elé a számítástechikai kultúra fejlődésének megfelelően emelkedő szinten. Ezúton is szeretnénk megköszönni iskolájuk részvételét a versenyben, valamint az Önök lelkiismeretes munkáját a dolgozatok javításában.

A versenybizottság

Zenei képességek vizsgálata számítógéppel

Hallásérzékenység mérése

C64

A program két egymáshoz közel álló hangot generál (120-150-es sorok) ciklusban. Arra kell válaszolni, hogy a második hang mélyebb-e vagy magasabb az elsőnél. Bár a választ már az első hang után lehet tudni (120-as sor), mégse kapkodjunk (170-es sor), és győződjünk meg arról, hogy a szándékunk szerinti billentyűt nyomtuk-e meg. A sorozat 32 ezrelékes frekvenciaváltozástól 1,2 ezrelékig tart (70, 190, 270-es sorok). Teljesítményünket a véletlen szerencse vagy nyilvánvaló tévedés is befolyásolhatja, ezért eleinte érdemes háromszor végigpróbálni a programot (40, 310-es sorok), hogy realis képet kapjunk (380-as sor).

Néhány szempont a kiértékeléshez: egy temperált félhang (például zongorán e, f)

kb. 60 ezrelékes hangmagasság-változást jelent. Az átlagos hallás azonban ennél kisebbet is érzékel. Elfogadható, ha az átlag 12 ezrelék körül van. Kissé kihúzzhatjuk magunkat, ha az első átlagunk 6-8 ezrelék lesz.

Évekig lappangó zenei tehetségünk számszerű bizonyítékát vélhetjük felfedezni a 3 ezrelék körüli átlagban. Azonban jóképességű zongoristák 2, vonósok 1,2 ezreléket is el fognak érni.

Ha valaki a 70-es sorban a ciklus felső határát maximálisan 2-re növeli, s ebben az esetben eljut 0,6-0,8 ezrelékes átlagig, az nyugodtan foglalkozhat a szoborkészítés gondolatával, vagy áttérhet a következő számban megjelenő programra.

KALMÁR GYULA

```
10 PRINT "J" : S=54272 : FOR I=0 TO 24
20 POKES+I,0 : NEXT
30 POKES+24,15 : POKES+6,250
40 P=P+1 : Q=INT(RND(0)*15)+15 : Q=360*Q
50 PRINT "MAGASABB(+), VAGY?"
60 PRINT "MELYEBB(-) LETT A HANG?"
70 FOR I=4 TO -1.2 STEP-.4 : K=0
80 IF I=4 THEN Q(0)=Q
90 Y=INT(RND(0)*10)+1
100 IF Y>4 THEN Y=1 : GOTO 120
110 Y=-1
120 K=K+1 : C=INT(Q(K-1)*(1+Y*2*I/1000))
130 Q(K)=C : F=INT(C/256) : A=C-256*F
140 POKES,A : POKES+1,F : POKES+4,17
150 IF K=2 THEN Q(0)=Q(2) : POKE 198,0 : GOTO 170
160 FOR T=1 TO 1000 : NEXT : GOTO 120
170 FOR T=1 TO 3000 : NEXT : POKES+4,16
180 GETT$: IFT$="" THEN 180
190 HI=INT(10*2*I+.5)/5
200 IFT$="+" AND Q(1)/Q(2)<1 THEN 250
210 IFT$="-" AND Q(2)/Q(1)<1 THEN 250
220 PRINT "X TEVEDTEL A HANG VALTOZASA"
230 PRINT HI "EZRELEK VOLT"
240 GOTO 310
250 PRINT TAB(19)"-JO-" : FOR T=1 TO 400 : NEXT
260 PRINT "J" TAB(19)" " : PRINT "TJ"
270 NEXT
280 PRINT "X HALLASOD RENDKIVUL JO"
290 PRINT TAB(9) HI "EZRELEK"
300 PRINT "VALTOZAST VETTEL ESZRE"
310 AT=AT+HI : IFF=3 THEN 370
320 PRINT "X FOLYTASSUK?(I/N)"
330 GETT$ : IFT$="" THEN 330
340 IFT$="I" THEN PRINT "J" : GOTO 400
350 IFF>1 THEN 370
360 GOTO 390
370 AT=AT/P : AT=INT(10*AT+.5)/10
380 PRINT "X AZ ATLAG : " AT "EZRELEK"
390 END
```

Feladatok - megoldások

Új sorozatunkat elsősorban középis-
kolásoknak szánjuk, de reméljük, hogy
minden olvasónknak tanulási lehetősé-
get és szórakozást nyújt.

A feladatok a Nemes Tihmér országos
számítástechnikai verseny színvonalának
felelnek meg. Minden esetben olyat vá-
lasztunk, amely röviden, gyorsan megold-
ható, de megoldáshoz ötletre van szük-
ség. A megoldást mindig a következő
számban közöljük.

Mivel változatosra törekszünk, kü-
lönböző programozási nyelveket használ-
unk. Az is előfordul majd, hogy egy fel-
adatra több programnyelven is közlünk
megoldást, ezzel is elősegítve az ismeret-
szerzést.

A szerkesztőség várja az olvasók, a ver-
senyzők leveleit. A legötletesebb pro-
gram beküldőjét könyvtartalvánnyal jutal-
mazzuk. Ne feledjenek azonban a pro-
gram mellé leírást is mellékelni!

1. feladat. Önkíró

Írjon olyan programot, amely kiírja ön-
magát, de saját forrásszövegeéhez semmi-
lyen külső adatmezőhöz vagy perifériához
nem fér hozzá és listájában nem használ
láthatatlanná tevő trükköket! Ez BASIC-
ben például az jelenti, hogy PEEK, POKE,
INPUT, LOAD, MERGE, LIST utasításokat,
valamint speciális kontrollkaraktereket
nem tartalmazhat és RUN-nal indul.
READ, DATA utasítás használható.

Törekedjenek arra, hogy a program a
nyelv és a számítógép minél kevesebb
specialitását használja ki. Sok sikert a
megoldáshoz!

PINTÉR GÁBOR

Minden kedden 17-től 20 óráig
HCC ENTERPRISE klub
a VSZM Közösségi Házban
(Bp. XI., Fehérvári út 120.)
Klubvezető: Romvári Gábor
Telefon: 810-950/473

ROM-lista Primóra

száma. A & (n) kifejezéssel hívott sztringgel az összes sztringművelet szabályosan elvégezhető. Például PRINT & (12) a képernyőre írja a 12. adatot.

A bevitt adatokban tetszőleges karakterek, így kurzorvezérlő jelek is lehetnek, kivéve a „” (vessző), mivel ez az egyes elemek elválasztására szolgál. Egy sztring itt is maximum 255 karaktert tartalmazhat.

Mint ebből is látható, az egyes üzenetek elválasztására a vessző (kódja 44) szolgál. Kiváló tulajdonsága az ezen a területen elhelyezett adatnak, hogy a BASIC terület

Minden mikrogépnek van ROM-ja. Az ebben elhelyezkedő rutinok a gép operációs rendszere (OS) használja. Az alábbi rutinokat a Primo assemblerből járatásoknak ajánljuk: saját programjuktól megvíva használhatják eredményesen.

5640 BASIC függvények ugrótáblája
5712 BASIC kulcsszavak listája (a szavak első karakterének 7. bitje 1-re van állítva)

6178 BASIC utasítások ugrótáblája
6429 Szövegek sorvégjellel „ERROR”
6436 „IN”
6448 „BREAK”

6522 OM-hiba
6774 Programbevitel, utasítások kódolása, új sor beillesztése, mutatók beállítás

6956 A DE-ben levő sorszámú sor keresése, majd a sor címe DE-be kerül
7091 „” kiírása majd INLINE
7104 Programszöveg-elemzés
7579 A billentyűzet vizsgálata LIST, programvgréhajtás közben

7593 STOP rutin
7652 CONT rutin
7671 TRON belépési pont
7672 TROFF belépési pont
7754 FC hiba

7857 GOSUB rutin
7874 GOTO rutin
7897 UL hiba

8568 „” REDO” szöveg
8602 INPUT rutin
8886 NEXT rutin
10406 Üzenetkiíró rutin, HL puffercím. 0-nál megáll

11009 Kifejezés egész értékének kiszámítása
SZ = DE

11049 — LIST belépés

11054 LIST rutin — LIST kilépés
SZARKA ZOLTÁN

Decimális A rutin leírása

cím
457 CLS utasítás
467 RND rutin. Az A regiszterben előállít egy 0-255 számot

565 Magnórol egy bájtot beolvas az A regiszterbe

810 Az A regiszter tartalmának kiírása
865 INLINE szubrutin. Billentyűzetről max. 240 karakter beolvasása a HL által mutatott puffercímre, amelyek méretét a B regiszter mutatja

1740 BASIC megindítása
1746 Az RST vektorok és a periféria-ellenőrző táblázat a 16384-16426 címre kerülnek

2804 Adattípus-vizsgálat, ha nem szöveg-típus * TM error

2806 TM-hiba
3015 HL—DE * HL
3026 HL + DE * HL
3058 HL * DE * HL

túlcsoordulás esetén egyszerűes pontosságúra vált

3163 Egész szám túlcsoordulás-vizsgálata, a túlcsoordulás egyszerűes pontosságúra vált

4007 BREAK esetén IN és a sorszám kiírása (ez ERROR esetén is érvényes)

4015 HL tartalmának kiírása számokkal

```
100 REM *** 3. LISTA ***
110 REM *** PORTBEVITEL A BASIC ALJA
120 REM ES FIENHETES *****
130 DOSKEY=79
140 INPUT "DOSKEY DÁRBSZÁMA: " ; DOB
150 A=48560-FOKES44
160 FOR I=1 TO DOB:PRINT I:INPUT " ADAT" ; A(I)
170 A=LEN(A(I))
180 FOR J=1 TO H
190 POKE A+J+J,ASC(MID(A(I),J,1))
200 NEXT J
210 A=H+H+1:POKER A:44:PRINT
220 REM *** KINEHETES *****
230 INPUT "KÖZÖNSÉGES EGYES SZÁMA: " ; E
240 INPUT "KÖZÖNSÉGES ADATOK MEGNEVEZÉSE: " ; M
250 A=A+1: B1=INT(A/256): B2=A-(256*B1)
260 E2=H-(256*B1):PRINT B1,E2
270 PRINT "E2:153:POKER E2:24:9" ; E
280 PRINT "M:1:24:3" ; M
290 FOKES198:4: FOKES21:13: FOKES32:13
300 FOKES33:13: FOKES34:13:END
310 REM *** SAVE-ALL RUTIN ***
320 REM ** MINDEN TERÜLETTEL
330 REM ** KEPEK KIMENTENI
340 REM ** MIND SZALAGRA: MIND
350 REM ** LEVEZRE:
360 REM ** HASZNÁLATRA
370 REM ** SVS(C) "FILEHEV" ; E:1:K:V:1
380 REM ** AROL C = 50100 E=ESZ/0252M
390 REM ** KKEZDŐDŐI V:VEGŐI
400 DATA 32,212,225,32,147,287,165,20
410 DATA 72,169,21,72,32,147,287,165
420 DATA 20,164,21,164,133,21,194,133
430 DATA 20,163,54,133,1,163,28,32
440 DATA 95,225,169,55,133,1,96,32
450 DATA 259,174,32,136,173,32,247,183
460 DATA 26,1
470 C=53180
480 REDO: IFR=1 THEN RETURN
490 POKE A+I: I=I+1: GOTO 430
```

3. lista

töltésekor, új BASIC vagy más helyen lévő program betöltésekor sem törlődik. Még a hardver reset sem képes törölni. Az ide egyszer beírt adat a gép kikapcsolásáig vagy szándékos felülírásáig megmarad.

Az említett területre a 3. listán látható programmal lehet adatokat bevinni és a bevitt adatokat adathordozóra kivinni. Ez a program tartalmazza az adatok adathordozóra való kimentésére szolgáló részt is, amely közönséges programfájlba menti ki az adatot. Ennek visszatöltésekor ügyelni kell, hogy ugyanerre a területre kerüljön vissza, vagyis a LOAD "prgnév",1,1 vagy LOAD "prgnév",8,1 utasítást kell használni.

Adatkimentésnél a kezettész egység száma természetesen a szokásos 1, a lemezegység száma 8. Megnevezésnek maximum 16 karakter használható.

Az adatbeviteli programban használt gépi kódú rész (200-201 290-ig) más programokban tetszőleges területről kimentésként használható. Önálló alkalmazások a szintaxis a következő:

SYS 51300 "fájlnév", eszközsorszám,1,kezdő-cím, végcím + I

KOCIS GÁBOR

Szegédvonal

Ez a rutin a C64-en a programbevitelnél segít: áttekinthetőbbé teszi a sorokat, kisebb az esély a hibázásra.

Sok bosszúságot okoz, ha a programbeírás közben elnézünk valamit, és csak később vesszük észre. Ilyenkor a programban keressük a hibát, de a képernyőt nézve hamarosan összefolynak a betűk, a hibát pedig nem találjuk. Ebben a munkában segít ez a program úgy, hogy a kurzor sorában egy vörös csíkot húz a képernyő széléig. Ez a csík a kurzorral mozog fel és le, tehát már a programbevitel közben szembetűnik az a sor, amelyet éppen írunk. Ezáltal csökken a hibázás lehetősége. Ha elírunk valamit, könnyen javíthatjuk.

Gépjelük befigyelmesen a programból a SAVE utasítással, mások pedig mentésük ki a \$C000—C072 tárcimetre. Futtatás után, ha pontosak voltunk, a kívánt eredmény megjelenik, ha nem, nézzük át ismét nagyon figyelmesen, javítsuk ki a hibákat, végül indítsuk újra. Azoknak, akik sok programot írnak be papírról a gépükbe, megéri a fáradságot!

MÁTYÁSI ARNOLD

```
0 REM ***** NATYÁSI ARNOLD *****
1 REM ***** INDITÁSA: SVS 49152 *****
2 REM ***** JÁRÁSHELYE: 1908,11,1 *****
10 FOR I=49152 TO 49256:READ IN:IN#A
* 11 POKE I, A: NEXT I
12 IFR=1 THEN STOP
13 SVS 49152
14 DATA 120,175, 14,226, 41,254,141, 24
15 DATA 220,175, 26,208, 9, 3,143, 24
16 DATA 208,169, 49,160,192,141, 20, 3
17 DATA 140, 21, 3,173, 17,289, 41,127
18 DATA 141, 17,208,204, 32, 97,192,204
19 DATA 136,258,169,255,141, 25,208, 88
20 DATA 96,169,242,141, 18,208,175, 20
21 DATA 208, 9, 3,143, 25,208,169, 2
22 DATA 160, 97,160, 0,141, 32,208,141
23 DATA 33,208,136,206,252,142, 32,208
24 DATA 142, 33,208,145,214, 42, 42, 42
25 DATA 24,105, 50,141, 50,192, 76, 49
26 DATA 374,165,214, 42, 42, 42,24,105
27 DATA 50,141, 50,192,169, 7,141,104
28 DATA 2, 96
```

Könyvtárprogram C64-re

Bizonyára senki sem tudna kielégítő választ adni arra a kérdésre, hogy hány könyv van otthon, ki írta őket és mi a címük. Használjuk fel a kérdés megválaszolására a

számítógépet! Segítségével bármely könyvünkről pontos információt kaphatunk.

A programmal (1. lista) rendszerezhetjük könyvtárunkat, hiszen minden egyes

könyvről a címén és íróján kívül a kiadó nevét és a kiadási évet is tárolhatjuk. Természetesen megjegyzést is fűzhetünk a könyvekhez: hány kötet, hol található stb.

1. lista

```

10 REM KONYVTARWYILVANTARTAS
20 DIM A$(300,5)
30 POKE 53280,5
40 POKE 53281,7
45 PRINT"====="
50 PRINTTAB(11);"BB SOFTWARE 1987"
60 PRINT"===== KONYVTAR -"
70 PRINT"-----1- INFORMACIO"
80 PRINT"-----2- ADATBEIRAS"
85 PRINT"===== VALASSZON !"
90 PRINT" 3"
95 PRINT" 4"
100 GETT$
110 IFT$="1" THEN 1000
120 IFT$="2" THEN 2000
130 GOTO 100
1000 PRINT"====="
1010 PRINT" -1- REGENY"
1020 PRINT" -2- NOVELLA"
1030 PRINT" -3- VERS"
1040 PRINT" -4- UTLAIRAS"
1050 PRINT" -5- LEXIKON,SZOTAR"
1060 PRINT" -6- EGYEB"
1070 PRINT"===== VALASSZON !"
1080 PRINT" 3"
1090 PRINT" 4"
1100 GETT$
1110 IFT$>"6" OR T$<"1" THEN 1100
1120 K$=T$
1130 GOSUB 3000
1140 PRINT"====="
1145 PRINT" VALASZTANI ?"
1150 PRINT" -1- IRO NEVE"
1160 PRINT" -2- MU CIME"
1170 PRINT" -3- KIADO"
1180 PRINT" -4- KIADASI EV"
1190 PRINT" -5- MEGJEGYZES"
1195 PRINT" -6- MIND"
1200 GETT$
1210 IFT$>"6" OR T$<"1" THEN 1200
1220 V$=T$:V=VAL(V$)
1230 IF V$="6" THEN 1500
1235 INPUTX$
1240 FOR I=1 TO D
1250 IF A$(I,V)=X$ THEN GOSUB 6000
1260 NEXT
1270 GETT$:IF T$="" THEN 1270
1280 RUN
1500 FOR I=1 TO D
1510 GOSUB 6000
1520 NEXT
1530 GOTO 1270
2000 PRINT"====="
2010 PRINT" -1- UJ KONYV"
2020 PRINT" -2- MODOSITAS"
2030 GETT$
2040 IF T$="2" THEN 5000
2050 IF T$="1" THEN 2100
2060 GOTO 2030
2100 INPUT"====="
2110 INPUT"====="
2120 INPUT"====="
2130 INPUT"====="
2140 INPUT"====="
2150 INPUT"====="
2160 GOSUB 4000
2170 RUN
3000 X$="D"+K$+" ,S,R"
3010 OPEN 2,8,2,X$
3020 INPUT#2,D
3030 CLOSE 2
3040 X$="K"+K$+" ,S,R"
3050 OPEN 2,8,2,X$
3060 FOR I=1 TO D
3070 FOR J=1 TO 5
3080 INPUT#2,A$(I,J)
3090 NEXT: NEXT
3100 CLOSE 2
3110 RETURN
4000 X$="D"+K$+" ,S,R"
4010 OPEN 2,8,2,X$
4020 INPUT#2,D
4030 CLOSE 2
4040 X$="@"D"+K$+" ,S,W"
4050 OPEN 2,8,2,X$
4060 PRINT#2,D+1
4070 CLOSE 2
4080 X$="K"+K$+" ,S,A"
4090 OPEN 2,8,2,X$
4100 FOR J=1 TO 5
4110 PRINT#2,B$(J)
4120 NEXT
4130 CLOSE 2
4140 RETURN
5000 INPUT"MUFAJ SORSZAMA ";K$
5005 GOSUB 3000
5010 FOR I=1 TO D
5020 GOSUB 6000
5030 NEXT
5040 INPUT"MELYIK SORSZAMUT";SS
5100 INPUT"IRO NEVE ";A$(SS,1)
5110 INPUT"MU CIME ";A$(SS,2)
5120 INPUT"KIADO ";A$(SS,3)
5130 INPUT"KIADASI EV";A$(SS,4)
5140 INPUT"MEGJEGYZES";A$(SS,5)
5150 OPEN 15,8,15:X$="S:K"+K$
5160 PRINT#15,X$:CLOSE 15
5170 X$="K"+K$+" ,S,W"
5180 OPEN 2,8,2,X$
5190 FOR I=1 TO D
5200 FOR J=1 TO 5
5210 PRINT#2,A$(I,J)
5220 NEXT: NEXT
5230 CLOSE 2
5240 RUN
6000 GET T$:IF T$="" THEN 6000
6010 PRINT"====="
6020 PRINT"====="
6030 PRINT"====="
6040 PRINT"====="
6050 PRINT"====="
6060 PRINT"====="
6070 RETURN

```


Titkosírás

C64, VIC-20

```

0 REM KONYVTAR-MEGNYITO
10 FOR I=1 TO 6
20 X$="@: D"+STR$(I)+" , S, W"
25 Y$=LEFT$(X$,3)+RIGHT$(X$,5)
30 OPEN 2,8,2,Y$
40 PRINT#2,0
50 CLOSE 2
60 X$="@: K"+STR$(I)+" , S, W"
65 Y$=LEFT$(X$,3)+RIGHT$(X$,5)
70 OPEN 2,8,2,Y$
80 PRINT#2,CHR$(13)
90 CLOSE 2
100 NEXT

```

2. lista

A program kezelése igen egyszerű, mivel működés közben mindenről tájékoztatást kapunk. Kiválaszthatunk egy könyvet bármelyik információjának megadásával, ide értve a megjegyzést is. A könyveket témakörök szerint csoportosítottuk, tehát más-más nyilvántartási egységbe kerül például egy regény és egy lexikon.

Ha a nyilvántartást meg akarjuk tekinteni, először az „információ”-t kell kérnünk, majd a témakör megadása után választhatunk: megadjuk valamely információját, vagy minden könyv nyilvántartására kíváncsiak vagyunk. A „lapozás”-t bármelyik billentyű lenyomása kiváltja. Adatbeírás esetén az új könyv felvételén kívül a régieket is módosíthatjuk. Ilyenkor figyeljük a sorszámot, mert a módosítás ennek alapján lehetséges.

Természetesen a program kapacitása nem végtelen. Témakörönként legfeljebb 300 könyv adatát tárolhatjuk, de a program csekély változtatásával a témakörök száma növelhető.

Első indítás előtt futtassuk le a 2. listán változtatóprogramot, különben nyilvántartásunk hibajelzéssel leáll. Ezt a programot minden egyes új lemez megnyitásakor is le kell futtatnunk.

Valószínűleg sokan okozott már bosszúságot, hogy egy kölcsönadott könyv nem került elő. Nos, ez a probléma a program rendszeres használatával, a megjegyzés rovat segítségével megoldható.

BÁRTFAI BARNABÁS

Az alábbiakban egy titkosírási módszert, ennek számítógépes megvalósítását és programját mutatjuk be. A programot a BICSKÉ 1 néven alakult számítógépes társaság készítette. A módszer lehetővé teszi elemi adatok kódolását, dekódolását. Kis átalakítással lemezen akár egyes adatfájlok titkosíthatók. Könnyen megoldható a nyomtatószerű illesztés is. Külön feladat az ilyen titkosírás megfejtése program segítségével.

Az eljárás a következő. Vegyünk fel egy kulcsszót, például: PETI. Ez lesz a titkosítás alapszava. Ezután keressük ki az ábécé szerinti legelső betűt és írjunk alá egy egyest, a második betű alá kettést és így tovább, egészen az utolsó betűig:

a kulcsszó PETI
3142

Ezután már csak kódolni kell a titkosítani kívánt szöveget: olyan hosszú részekre szabdaltjuk, mint a kulcsszó, és a szöveg-részeket betűit a kulcsszónak megfelelően olvassuk ki.

Például: MA CSÜTÖRTÖK VAN
3142314231423142

A kódolt szöveg: ACM ÜÖSTTKRÖVN A

A program jelenleg csak 88 karakternyi szöveget képes átfordítani, de némi hozzáértéssel könnyen átalakítható hosszabb szöveg kódolására is. A program egyébként jó példa kezdőknek, mivel a tömbkezelést is jól szemlélteti és sűrűn alkalmazza a ciklusok egybeágazását.

AKLI PÉTER

```

100 REM -----TITKOSIRAS-----
110 PRINTCHR$(147):PRINT:PRINT:PRINT
120 PRINT TAB(15):"TITKOSIRAS":PRINT
130 PRINT "MAX.88 KARAKTER IRHATO BE."
140 PRINT
150 PRINT "NEM HASZNALHATO A I ES A"
160 PRINT:PRINT:PRINT:PRINT
170 PRINT " USS LE EGY BILLENTYUT!"
180 GET A$:IF A$="" THEN180
190 PRINTCHR$(147)
200 INPUT " KOD?:KOD$:"
210 INPUT (DE:KODLANDO SZOVEG:)*SZO$
220 INPUT "KODOLAS-K DEKODOLAS-D":MI$
230 IF MI$="" OR MI$="D" THEN 250
240 PRINT "G":GOTO 320
250 REM ==*KULCSOK ELARALLITASA==**
260 K=LEN(KOD$):H=LEN(SZO$)
270 DIM K1(K):DIM K2(K)
280 FOR I= 1 TO K :K1(I)=MID$(KOD$,I,1)
290 NEXT
300 FOR S=0 TO 2 : FOR O=1 TO K
310 KOD(S,O)=0 : NEXT O,S
320 FOR J=1 TO K
330 FOR J=1 TO K-1
340 IF K1(J)>K1(K-J+1) THEN GOSUB 560
350 NEXT J,1
360 FOR I=1 TO K
370 FOR J=1 TO K-1
380 IF K2(O,J)>K2(O,K-J+1) THEN GOSUB 640
390 NEXT J,1
400 REM ==*****FORPROGRAM*****
410 IF MI$="" THEN SV=1

```

```

420 IF MI$="D" THEN SV=2
430 GOSUB 700
440 X$="" :H1=LEN(SZO$):N=0
450 FOR J=1 TO H1/K
460 FOR I=1 TO K
470 O=K2(SV,I)+K1*N
480 X$=X$+MID$(SZO$,O,1)
490 NEXT I
500 N=N+1
510 NEXT J
520 PRINT
530 PRINT " A (DE:KODOLT SZOVEG:)*X$
540 PRINT:PRINT:PRINT:PRINT
550 END
560 REM -----RENDEZES 1-----
570 A$=K1(K):K1(K)=K1(K-J+1)
580 K1(K-J+1)=A$
590 A=KOD(O,J):KOD(O,J)=KOD(O,J+1)
600 KOD(O,J+1)=A
610 A=KOD(2,J):KOD(2,J)=KOD(2,J+1)
620 KOD(2,J+1)=A
630 RETURN
640 REM -----RENDEZES 2-----
650 A=KOD(O,J):KOD(O,J)=KOD(O,J+1)
660 KOD(O,J+1)=A
670 A=KOD(1,J):KOD(1,J)=KOD(1,J+1)
680 KOD(1,J+1)=A
690 RETURN
700 IF H2=INT(H1/K): THEN RETURN
710 A$=(H1-INT(H1/K))*K
720 FOR I=1 TO A$
730 SZO$=SZO$+CHR$(32):NEXT I:RETURN

```

Programvédelem

Ezzel az ötlettel megvédhetjük saját programunkat az illetéktelen kutakodóktól. Megvalósításához csak egy Turbo Former programra van szükségünk.

Töltsük be gépünkbe saját programunkat. Változtassuk meg úgy, hogy első sorába az alábbi POKE-okat írjuk:
POKE 774,0 a LIST parancs leltitása
POKE 816,136 a SAVE parancs leltitása
POKE 806,103 a RUN/STOP billentyű leltitása
POKE 814,239 a LOAD parancs leltitása

Ha az átirással elkészültünk, mentjük el programunkat a POKE-okkal együtt, majd töltsük be a Turbo Formert és mellé saját, átirított programunkat, amelyet az előbb men-

tettünk ki. Ezután a turbó segítségével mentjük ki futtatás nélkül programunkat a "SAVE" programmév",7,1 utasítással. A programot most már nem lehet leállítani a RUN/STOP billentyűvel, és ki sem tudjuk menteni, sem kilisztátni. A POKE utasításokat a következőképpen lehet érvényteleníteni:

POKE 774,110 LIST engedélyezése
POKE 816,164 SAVE engedélyezése
POKE 814,74 LOAD engedélyezése
POKE 806,101 RUN/STOP engedélyezése

Ez a módszer persze csak egy a sok közül. Bárki kidolgozhat újabbakat is programjai védelmére.

BÁCSI PÉTER

PLUS/4

BASIC és gépi kód

Legutóbb a DEF USR utasítást feldolgozó rutinnal kapcsolatosan megismertük a betöltőprogramnak egy olyan változatát, melynek segítségével tetszés szerinti szabad memóriaterületre tölthetünk egy gépi kódú rutint. A DEF USR kipróbálásához egy kis táblázatot állítottam össze, melynek segítségével a BASIC beépített függvényeinek egy részét USR-függvényként használhatjuk. Emelítettem, hogy a C16-os HEXS és DEC függvénye a másik két géptípuson hiányzik. Most ezeknek a C64-es változatát ismerjük meg. Megírásukhoz felhasználtam a C16 ROM-listáinak idevágó részeit, de néhány apró részletben eltértem azoktól.

HEXS

A disassemblált rutin az 1. listán látható. Működését — az eddigiekhez hasonlóan — az utasításcimrekre hivatkozva ismertetem.

SC0B2: a CHKNUM szubrutint hívjuk, mely ellenőrzi, hogy a függvény numeri-

gasabb, majd alacsonyabb helyiértékű bájtját az A regiszterbe töltve meghívjuk azt a szubrutinunkat, mely a regiszter tartalmát binárisról kétbájtos hexadecimális ASCII karakterláncra konvertálva írja az előbb lefoglalt sztringterületre.

SC0C9: befejezősül arra a ROM-rutinra ugrunk, mely a létrehozott karakterlánc jellemzőit a sztringverembe viszi a további feldolgozásra.

Ezután a binárisról hexadecimális karakterekké alakítható eljárás következik.

SC0CC—C0D1: az A regiszter tartalmát a verembe mentjük, majd a magasabb helyiértékű 4 bitet az alacsonyabb helyiértékűek helyére tolv szubrutinként hívjuk azt az eljárást, mely ezt a fél bájtot hexadecimális karakterre alakítja, és a sztring Y-nal indexelt pozíciójába írja.

SC0D4: a veremből visszatöltjük az A regiszter korábbi tartalmát és „rácorgunk” az imént szubrutinként hívott eljárásra.

SC0D5—C0DD: az A regiszter alsó fél

kivánt helyre, majd növeljük az indexregiszter tartalmát, végül visszatérünk a hívás helyére.

c0e4	20	82	b7	jsr	\$b782
c0e7	c9	05		cmp	#\$05
c0e9	b0	3b		bcs	#\$c126
c0eb	85	24		sta	\$24
c0ed	a0	00		ldy	#\$00
c0ef	84	62		sty	\$62
c0f1	84	63		sty	\$63
c0f3	c4	24		cpy	\$24
c0f5	f0	27		beq	#\$c11e
c0f7	b1	22		lda	(\$22),
c0f9	c9	30		cmp	#\$30
c0fb	90	29		bcc	#\$c126
c0fd	c9	3a		cmp	#\$3a
c0ff	90	0a		bcc	#\$c10b
c101	c9	41		cmp	#\$41
c103	90	21		bcc	#\$c126
c105	c9	47		cmp	#\$47
c107	b0	1d		bcs	#\$c126
c109	e9	07		sbc	#\$07

c0b2	20	8d	ad	jsr	\$ad8d	c0cf	4a	lsr		
c0b5	20	f7	b7	jsr	\$b7f7	c0d0	4a	lsr		
c0b8	a9	04		lda	#\$04	c0d1	20	d5	c0	
c0ba	20	7d	b4	jsr	\$b47d	c0d4	68	pla		
c0bd	a0	00		ldy	#\$00	c0d5	29	of	and	#\$0f
c0bf	a5	15		lda	\$15	c0d7	c9	0a	cmp	#\$0a
c0c1	20	cc	c0	jsr	#\$c0cc	c0d9	90	02	bcc	#\$c0dd
c0c4	a5	14		lda	\$14	c0db	69	06	adc	#\$06
c0c6	20	cc	c0	jsr	#\$c0cc	c0dd	69	30	adc	#\$30
c0c9	4c	f9	b6	jmp	\$b6f9	c0df	91	62	sta	(\$62), y
c0cc	48			pha		c0e1	c8		iny	
c0cd	4a			lsr		c0e2	60		rts	
c0ce	4a			lsr		c0e3	ea		nop	

1. lista

kus-e. Ha nem, akkor TYPE MISMATCH hibáuzenettel leáll a program.

SC0B5: a korábban már megismert GETADR rutin a FAC tartalmát címformátumúvá alakítva a \$14—15 címekre teszi le.

SC0B8—C0BA: az A regiszterbe töltjük az eredménystring hosszát, majd hívjuk azt az eljárást, mely a stringnek lefoglalja a helyet, majd a címét a \$62—63, hosszát a \$61 címre teszi.

SC0BD—C0C6: az indexregiszter nullázása után a címformátumú egész szám ma-

bájtját hexadecimális karakterre alakító rutin. Az AND utasítás a felső fél bájtot nullázza. Ha ezután a regiszterben 10-nél kisebb szám marad, \$30-at hozzáadva megkapjuk a szám ASCII megfelelőjét. 10 vagy nagyobb szám esetén további hetet hozzá kell adni, hogy a kívánt karaktert kapjuk. A SC0DB címen levő ADC operandusában csak 6-ot látunk, de a C-bit értéke itt csak 1 lehet, ami szintén hozzáadódik az A regiszter tartalmához.

SC0DF—C0E2: az indirekt indexelt utasítással letesszük az A regiszter tartalmát a

2. lista

SC0E3: a NOP utasítás nem tartozik az eljáráshoz, szerepe a soron következő DEC rutintól való elválasztás. Én nemigen használom erre a célra, de nyomtatásban megjelent programokban gyakran találkozom vele: * nb"basic—25.4"

DEC

A DEC-nek megfelelő USR-függvény működése is eltér egy kissé C16-beli párjától: nem fogad el szöközőket a paraméterként megadott karakterlánc kifejezésben. Úgy vélem, hogy ez a lehetőség senkinek sem hiányzik.

A 2. listán láthatjuk a disassemblált változatot. Megfigyelhetjük, hogy az előforduló abszolút címhivatkozások csak ROM-rutinokra utalnak, saját belső címre nem. Ez azt jelenti, hogy nincs szükség az előző részben megismert különleges betöltési módszerre, a rutin anélkül is bármely szabad helyre betölthető. Mi most nem használjuk ki ezt a lehetőséget.

Az eljárás működése: SC0E4: azt a ROM-rutint hívjuk, mely beolvassa a stringparaméter adatait. A cím \$22—23-ra, a hossz az A regiszterbe kerül.

SC0E7—C0EB: ha a paraméter hosszabb, mint 4 karakter, a hibarutinra ug-runk, különben a hossz \$24-en tároljuk.

SC0ED: Y-t és a munkaterületet (\$62—63) nullázzuk. Y-t a karakterláncon belüli pozíció címzésére használjuk majd indexregiszterként.

```
c10b e9 2f      sbc  #$2f
c10d 0a        asl
c10e 0a        asl
c10f 0a        asl
c110 0a        asl
c111 a2 04      ldx  #$04
c113 0a        asl
c114 26 63     rol  $63
c116 26 62     rol  $62
c118 ca        dex
c119 d0 f8     bne  $c113
c11b c8        iny
c11c d0 d5     bne  $c0f3
c11e 86 0d     stx  $0d
c120 a2 90     ldx  #$90
c122 38        sec
c123 4c 49 bc  jmp  $bc49
c126 4c 48 b2  jmp  $b248
```

SC0F3—C0F5: megvizsgáljuk, hogy Y elérte-e a string hosszát. Ha igen, a befejező részre ug-runk.

SC0F7—C107: a paraméter következő karakterét az A regiszterbe töltjük, és megvizsgáljuk, hogy érvényes hexadecimális karakter-e. Érvénytelen karakter esetén a hibarutinnal folytatjuk.

SC109—C10B: számjegy esetén \$30-at levonunk az A regiszter tartalmából, betű esetén még további hetet. Itt is figyelembe vettük a SC0DB-nél leírtakat, természetesen az ADC helyett az SBC jellemzőivel.

SC10D—C110: az A regiszter tartalmát 4 bittel balra toljuk, hogy az alacsonyabb helyiértékű fél bájt a magasabb helyére kerüljön.

SC111—C119: X-et ciklusszámlálóként használva az A regiszter tartalmát a C-biten keresztül a munkaterületre toljuk. Figyeljük meg, hogy itt a bájtok nem a címformátumnak megfelelő sorrendben következnek.

SC11B—C11C: az Y regiszter tartalmának növelése után feltétlen ug-rás következik arra az utasításra, mely azt vizsgálja, hogy Y tartalma elérte-e a \$24-en tárolt hosszt. Y-ban itt nem lehet nulla.

SC11E—C123: itt X-ben nulla van, ezt töltjük a típusjelzőbe, ami azt jelenti, hogy

az eredmény numerikus. A következő utasítások előkészítik a \$62—63-on tárolt előjel nélküli egész szám lebegőpontosá váló átalakítását. Ezt az átalakítást a \$BC49-en kezdődő interpreter rutin végzi el.

SC126: hibarutin, közvetlen ug-rás az "ILLEGAL QUANTITY ERROR"-ra.

A betöltőprogram

A két új rutin közös betöltőprogramja a 3. listán található. A DATA sorok számozása most már folyamatosan követi az előzőeket, hiszen megszűnt a betöltési címmel való összefüggés. Begépelésnél fel lehet használni az előző részben közölt C64-es változat programját, változás a DATA sorokon kívül a 110, 140, 220 és 270 számú sorok-

Az új függvények a már korábban leírt módon DEF USR utasítással definiálhatók. A HEX\$-nek megfelelő függvény címe 49330, a DEC-nek megfelelőé 49380. Ha a betöltőprogramban a KC értéket megváltoztatjuk, a fenti címek is változnak: az előbbi a KC programban megadott értéke, az utóbbi 50-nél több. Vigyázzunk, hogy a definiálásnál ne a KC változót, hanem annak a programba beírt konstans értékét használjuk.

Figyelem! Hiba!

A most közölt betöltőprogram tesztelése közben fedeztem fel az URDEF eljárásnak egy nagy hibáját: nem szereti az FN-függvényeket. A velük való találkozásnál

```
100 rem hex$ + dec c64
110 z=256 : kc=49330
120 k=kc : print chr$(147)
130 def fnd(x)=x-48+7*(x>64)
140 for l=1 to 10
150 s=0 : read a$,b
160 print chr$(19);peek(63)+z*peek(64);
170 for i=1 to len(a$) step 2
180 a=16*fnd(asc(mid$(a$,i,1)))+fnd(asc(
mid$(a$,i+1,1)))
190 poke k,a : s=s+a : k=k+1 : next
200 if b<>s then print "hiba!" : stop
210 next
220 for i=1 to 3
230 read d,a : a=kc+a : b=int(a/z)
240 poke kc+d,a-z*b
250 poke kc+d+1,b
260 next
270 end
280 data 208dad20f7b7a904207db4a0,1478
290 data 00a515201ac0a514201ac04c,947
300 data f9b6484a4a4a4a2023c06829,1203
310 data 0fc90a9002690669309162c8,1079
320 data 60ea2082b7c905b03b8524a0,1445
330 data 0084628463c424f027b122c9,1384
340 data 309029c93a9000ac9419021c9,1290
350 data 47b01de907e92f0a0a0a0aa2,998
360 data 040a26632662cad0f8c8d0d5,1566
370 data 860da290384c49bc4c48b2,1172
380 data 16,26,21,26,32,35
```

3. lista

ban van. A mostani kezdőcím úgy lett meghatározva, hogy az új rutinok az előző részben leírt program után legyenek betöltve; ezen értelemszerűen lehet változtatni.

Betöltéskor ügyeljünk arra, hogy az URDEF program még ne legyen aktív. Ezért célszerű, ha előbb a mostani programot futtatjuk le és csak utána az előzőt. Ennek okára alább adok magyarázatot.

befagy a rendszer. Ez az oka a betöltőprogrammal kapcsolatos — fentebb említett — bonyodalmaknak. A hiba okát egyelőre nem ismerem pontosan, de remélem legközelebb már tájékoztatást tudok adni róla. Addig is azt tanácsolom, hogy ha az URDEF eljárást használjuk, kerüljük az FN-függvényeket.

BARNA LÁSZLÓ

A Precomp Plus előfordító program

Plus/4, VC-15XX

Az előfordító a Plus-Comp Plus/4-es BASIC fordítóprogram-rendszer új tagja. A Plus-Comp fejlesztése során az első feladat egy BASIC programok fordítására alkalmas fordítóprogram kidolgozása volt. A fejlesztés mindig kompromisszumra kényszeríti a programozót, amit csak később tud feloldani. Ezt a lépéshátrányt szünteti meg a Precomp Plus.

A fejlesztés célja az utasításkorlátok feloldása volt. Ezenkívül kiváltotta a kezdetben nehézkes direktívakezelést oly módon, hogy a forrás BASIC program előfordítása után a Plus-Comp fordítás közben helyesen kezeli a BASIC 2.0-ás verzióban nem értelmezett utasításokat, függvényeket is.

Az előfordító működésének vizsgálata segítséget nyújthat olyan keretfordító vagy konvertáló rendszerek létrehozásához, amelyek különböző gépeken használt BASIC programok átalakítására vagy fordítására alkalmasak (például C64 Simon's BASIC-Plus/4, BASIC 3.5, C64 BASIC 2.0-TVC IS BASIC 1.2 stb.).

A B-G-S Comp Commodore 64-es fordítórendszer Simon's BASIC és Supergraphics 64 moduljainak előfordítókkal való kiterjesztése már fejlesztés alatt áll. Ezzel 98 százalékos kompatibilitást lehet majd elérni.

Hasonló elven fog működni a T-68 fordítórendszer is, amely C64-es BASIC és gépi kódú programokat alakít majd át Plus/4-en futtatható állapotúra (játékprogramok átalakítására nem lesz alkalmas).

Az előfordító előnyei

Korlátozások feloldása

A Plus-Comp V-1.0 nem tudta az alábbi utasításokat végrehajtani:

- = DO UNTIL/WHILE *
- = LOOP UNTIL/WHILE *
- = RESTORE (n) *
- = ELSE *
- = TRAP RESUME *
- = TRON TROFF *

A *-gal jelölt utasítások BASIC 2.0-ás verzióra redukált alakba kerülnek előfordítás után, és így a fordító optimalizált alakban tud kódot generálni.

A hibakezelést elősegítő és nyomkövető utasítások feloldását a Plus-Comp V-2.0-ás verziója végzi majd el.

Automatizált direktívakezelés

Ha a lefordítandó kifejezés tartalmazott olyan utasítást vagy függvényt, amely nem

volt értelmezve a CBM BASIC 2.0-ban, a kifejezés elé direktívát kellett helyezni, ha az utasítás nem a kifejezés első tagja volt. Ezt a kényelmetlenséget szüntette meg az automatikus direktíva-generálás és a különlegesen kezeltendő GRAPHIC utasítás vizsgálata.

Sebességnövekedés

A RESTORE (n) utasítás kivételével a transzformált utasítások végrehajtása jelentősen meggyorsult a BASIC-hez viszonyítva (DO-LOOP ciklus esetén hatszoros lett).

```

0 rem" *****
1 rem" * Precomp + *
5 rem" * Plus-comp v-1.0 *
6 rem" * BASIC előfordító *
7 rem" * RCS 1987.MI.VI *
8 rem" *****
10
30 color0;1,2;color4;5,5:Print"0" * színbeállítás
40 c$="" :rem" * munka $ helyfoglalása
51 c$=0 :rem" * belavosott BASIC utasítássor hossza
50 c$="" :rem" * munka $ feltöltése chr$(32)-vel
51 c$=c$+c$+c$+c$+c$+c$+c$+c$+c$+c$+ :rem" *
60 u=c$ :rem" * torlo $ = 255 db space
61 h$="" :rem" * generált utasítás gyujtoje
62 dim da$(500),dp$(500),d0$(500),l0$(500)
63 rem" * tomb dimenzionalasok ====
64 rem" * da$( = DATA sorozam - 32767
65 rem" * dp$( = DATA elemszam mutato
66 rem" * d0$( = DO sorozam - 32767
67 rem" * l0$( = LOOP sorozam - 32767
68 rem" * hu$( = hibazenetek
69
70 k$="*****" :rem" * hibazenet kefernyo-Pozicionalo
80 o$=fre(0)-32767
91 o$=922 :rem" * GET Basic-sor 9k. rutin kezdocime
92 i$=50 :rem" * te:xt vagy terminator
93 da$=1 :rem" * DATA sorozamlo
94 dp$=1 :rem" * DATA elemszamlo
95 d0$=1 :rem" * DO sorozamlo
96 ar$=0 :rem" * Grafikus forditasi mod jelzo
97 no$=0 :rem" * Hibazenet szamlo
98
99 vk$=peek(45)+peek(46)*256 :rem" * Keztozotablazat kezdete
95 rem" * Valdokep
100 print"0"tab(10)*****
110 printtab(10) "2+ PRECOMP PLUS "
120 printtab(10) "3+ precompiler "
130 printtab(10) "2+ Plus-comp "
140 printtab(10) "3+ v-1.0 "
150 printtab(10) "2+ '87 "
160 printtab(10) "*****"
170 print"*****lemzes kivelezesi szimjelei 00-20"
190 print "*****"
190 print"***** 0 1 osszes uzenet kivelezese"
200 print"***** 1 3 Kicsenelt utasitasok + hibak"
210 print"***** 2 1 PRECOMP szintax hibak"
220
222 getkeynd
223 hz$=val(h$) :rem" * Hibaszint
224 if hz$=2 then 200
230 print"01 Keri a katalogust : 01 Gen / 02 M ? "
240 getv$(1) v$="" then 240
250 if v$="1" then print"0" directory
260 inPut"01 Program neve $ : "Pn$
270 P1$="1,+left$(Pn$,14)
280 open15:8:15:"10" gosub 490 :rem" * Hibacsatorna vizsgalat
291 t1$="000000" :rem" * ido nullazasa
300 print#15:"s "+P1$
310 open2:5:2:Pn$+"P.r" :rem" * #2 : forditando Program olvasasa
311 gosub490
320 open1:3:4:P1$+"P.r" :rem" * #4 : generalit Program (1) mentse
321 gosub490
330 get#2:b4-get#2:b4 :rem" * toltesi cim (D05) = 41041
340 print#4:char$(1);chr$(1);chr$(1);chr$(4);chr$(4);chr$(0);chr$(0);chr$(151);
350 print#4:"129:129:"+chr$(142)+";00b";chr$(0);
355 rem" * B-as sor : Poke 129:129:rem >> b
356 rem" * GETKEY=Programmod ; uzenet letiltva
357 rem" * Forditasi kefernyo
360 print"0"tab(10)Precomp Plus V1.0.0
370 print"01"tab(10)Program "Pn$
380 print"01"

```

Az előfordító működése

Fordítási menetek

Az előfordító egy vagy két menetben fordít. A fordítási menetek száma attól függ, hogy talált-e olyan utasítást az előfordító, amelynek transzformálásához az egész programon egyszer végig kell mennie (RESTORE (n), DO—LOOP, EXIT).

A Precomp Plus fő részei

- a: INIT (inicializáló rész)
- b: GET—B—LINE (egy BASIC sor munka\$-ba olvasása)

comp Plus V—1.1 szintaktikai modulja végzi majd el.

INIT 0000—0380
(lásd a listát)

0—90-es sorok. Az inicializáló rész elvégzi a rendszermutatók és a táblázatok foglaltatását. A legelső sztringváltozónak kiemelkedő jelentősége van (CS), mivel a GET—B—LINE program ebbe a sztringbe olvas be egy sort a lemezről. Az elemző a memóriából olvassa ki a soron következő bájtot, amelynek kezdőcíme a sztringváltozó sztringtároló mutatója. A beolvasott sor fel-

A kijelzési szintek választhatósága a képernyőn való sorszám + üzenet követését segíti elő.

Az üzenetek három típusát — 0-ás szinten — a 2. képernyőkép (2. ábra) mutatja be. Az „átlépett” utasítások előtt nem áll semmilyen karakter, a lecsereelt utasításokat a balra mutató nyíl, a hibásakat az inverz alak jelöli.

A fordítandó program nevének megadása előtt lehetőség van a katalógus átnézésére.

270—330-as sorok. Az első menet alatt létrehozott előfordított fájl 1. prgnév néven generálódik. Az olvasásra megnyitott programfájl első két bájta a töltési címet tartal-

```
*****
* PRECOMP PLUS *
* PRECOMPILER *
* PLUS-COMP *
* V-1.0 *
* '87 *
*****
```

ELEMZES KIJELZESI SZINTJEL <0-2>

- : 0 : OSSZES UZENET KIJELZESE
- : 1 : KICSERELT UTASITASOK + HIBAK
- : 2 : PRECOMP SYNTAX HIBAK

KERI A KATALOGUST IGEN / NEM ?

PROGRAM NEVE : ? TESZT

1. ábra

- c: SCANNER (elemző első és második menet)
- d: GENERATOR (új kifejezés generálása)

INIT. A program által használt mutatókat állítja be, tömbfoglalást és munkasztring-helyfoglalást végez. Beállítja a fordítási üzenetek kijelzési szintjét, megnyitja olvasásra az előfordítandó programfájl.

GET—B—LINE. Ez a rövid gépi kódú program a munka\$-ba a lemezről beolvas egy BASIC sort. Az elemző ezt a sztringet vizsgálja.

SCANNER. Az elemző a munka\$-ban lévő BASIC utasítássort vizsgálja bájtonként. A felismert kulcsszavak alapján végzi a további elemzést és a kódgeneráló ennek alapján dolgozik.

GENERATOR. A felismert kulcsszavak és kifejezések alapján készíti a továbbfordításra alkalmas lemezes programfájl.

A hibavizsgálat elemzés közben történik, csak a Precomp Plus megkövetelte formátumok alapján. A Plus-Comp által fel nem derített szintaktikus hibák kiszűrését a Pre-

dolgozása után az US-gel történik a munkasztring törlése (255 db szóköz). A CC%-a beolvasott BASIC sor hosszát tartalmazza. A H4S segédváltozó, amelyhez a generált utasítás bájtonként lesz hozzáírva.

A táblázatok részletes ismertetésére később, az egyes utasítások elemzésénél visszatérünk.

95—260-as sorok. A program az 1. képernyővel (1. ábra) jelentkezik be. Az elemzési szintek a felismert utasítások képernyőn való megjelenítését vezérlik.

0: ezen a szinten minden üzenet kiíródik. Ilyenek a kihagyott utasítások (TRAP RESUME, TRON TROFF), a lecsereelt utasítások (ELSE, RESTORE (n), DO UNTIL, WHILE, LOOP, EXIT), a kötelezően direktívába helyezendő kifejezések és a Precomp által szintaktikusnak minősített hibák (GRAPHIC paraméter . . .).

- 1: itt a lecsereelt és a hibás utasítások,
- 2: itt pedig csak a hibák jelennek meg a képernyőn és a nyomtatón.

```
1: 230 PRECOMP PLUS V1.0
PROGRAM : TESZT
```

```
10 : TRON
20 : TROFF
30 : FUGGVENY
40 : FUGGVENY
50 : ← ELSE
55 : FUGGVENY
60 : GETKEY
70 : ← GRAPHIC
80 : ← GRAPHIC
120 : RESUME
130 : TRAP
170 : GRAPHIC PARAMETER 1
180 : GRAPHIC PARAMETER 1
190 : GRAPHIC PARAMETER 2
210 : FUGGVENY
220 : FUGGVENY
220 : FUGGVENY
* 230 : TRAP
```

2. ábra

mazza (ahová a BASIC program a memóriába töltődik = \$1001). Ezek kiolvasása után következnek a BASIC program olyan formában, ahogyan a tábla töltődik. A láncolási címeknek az előfordító szempontjából nincs jelentőségük.

340—350-es sorok. A Plus-Comp-pal grafikus üzemmódban lefordított programot SYS-szel indítva a GETKEY utasításnál a programfutás ILLEGAL DIRECT ERROR hibaüzenettel leáll a RUNMOD mutató hibás tartalma miatt. Ezért a generált program 0-ás sorába a következő utasításokat írjuk be:

```
0 POKÉ 129,128:REM >> B
A REM >> B a Plus-Compot vezérlő, hogy fordítás közben csak a hibaüzenetek jelennek meg.
```

360—380-as sorok. A képernyőre írja a fejléct.

BÁRÓ CSABA

(Folytatjuk)

Forgató szubrutinok 6502-re

A Personal Computer Worldben (1986. október, 203. oldal) Andrew Johnson három igen szép forgató rutint jelentetett meg, amelyek hiányoztak a 6502 (6510, 7510, 8502) mikroprocesszor-család utasításkészletéből. Nézzük meg közelebbről, hogy mit is tudnak ezek a rutinok, és ha lehetséges, próbáljuk meggyorsítani a működésüket.

Az első rutin egy, a Z80-as mikroprocesszoron meglévő aritmetikai jobbra fordulást szimulál (1. ábra).

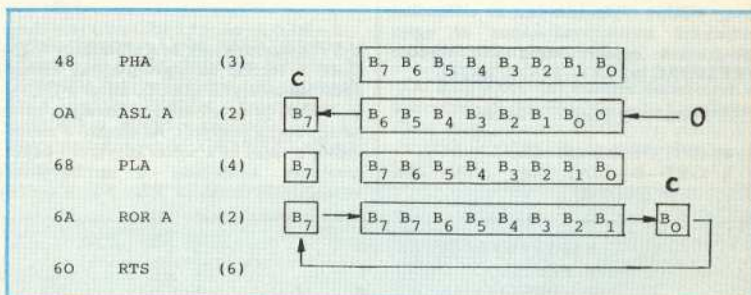
Nézzük végig sorról sorra részletesen, hogy mi is történik itt. Az első sorban a veremtarolóba tesszük az akkumulátor tartalmát, majd pedig a hetedik bitet (B₇) beforgatjuk a C-be (a carry flagbe, az átvitelt jelző bitbe). A harmadik sorban újra elővesszük az eredeti számot a veremtarolóból, majd a negyedik sorban a ROR A hatására a B₇ bitet újra beírjuk a hetedik bitbe, a carry flagbe pedig az eredeti 0. bit — a B₀ — kerül. Így gyakorlatilag a B₇ bitet újraregeneráljuk: az a helyén is maradt és egy helyiértékkel jobbra is átmásolódott, emiatt ezt a rutint ASR-nek (Arithmetic Shift Right-nak), azaz aritmetikai jobbra forgatásnak lehet nevezni.

Zárójelben a végrehajtáshoz szükséges ciklusidőket tüntettük fel. Így összesen 17 óraciklusra van szükség a rutin végrehajtásához. A C64 esetében ez egyúttal 17 μs-ot jelent. (Az ábrán az akkumulátor és a carry flag tartalmát tüntettük fel bitekre bontva.)

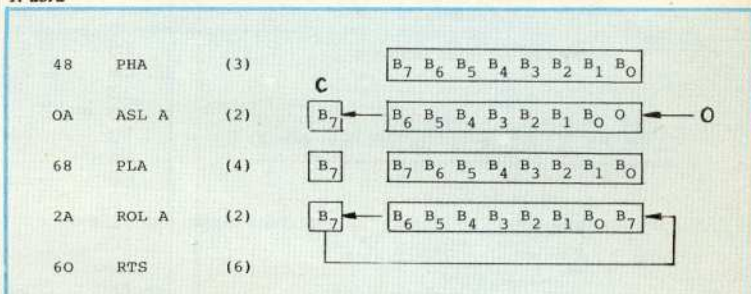
A második forgató rutin szintén hiányzik a 6502 utasításkészletéből. Ez egy 8 bites körbeforgatást valósít meg balra, a carry flagen keresztül (2. ábra).

Mint a korábbi forgató rutinnál, itt is először a veremtarolóba mentjük ki az akkumulátor (A) értékét, majd az ASL A utasítással a C-be forgatjuk bele a hetedik bitet. (Itt ASL A helyett állhatna ROL A is, mivel ennek az utasításnak egyedüli célja, hogy a hetedik bitet, a B₇-et a carry flagbe, az átvitelt jelző bitbe másolja át!) A lényeg itt is a harmadik utasításnál található, hiszen itt állítjuk vissza a korábban elrontott biteket azzal, hogy a veremtarolóból újra elővesszük az eredeti bajtot. A ROL A utasítással már csak be kell fejezni a megkezdett műveletet, és mint az ábráról is látható, az eredeti hetedik bit a C-ből beíródik a nulladik bit helyére, azaz így egy nyolcbites balra forgatás valósul meg. Ez a rutin is öt bajt hosszúságú és 17 óraciklus szükséges a végrehajtásához.

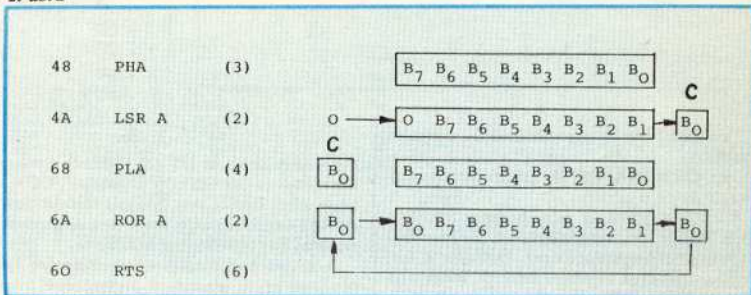
A harmadik rutin az előzőhöz hasonló módon egy nyolcbites jobbra forgatást valósít meg (3. ábra). Itt a nulladik bitet másoljuk be a C-be az LSR A utasítással (LSR A helyett itt is állhatna ROR A), utána visszairjuk a veremtarolóból az akkumulátor eredeti tartalmát, majd most már a C-n keresztül egy jobbra forgatást valósítunk meg a ROR A utasítás segítségével, aminek hatására a korábbi nulladik bit beíródik a carry flagből a hetedik bitpozícióba. Ezzel pedig létrejött a nyolcbites — teljes értékű — jobbra forgatás, hiszen nem veszítettük el

1. ábra

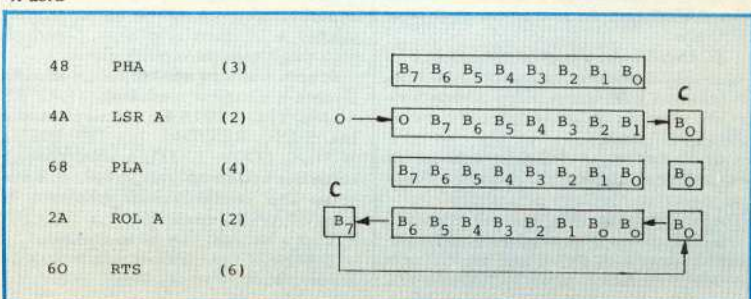

2. ábra

3. ábra

4. ábra

közben egyik bitet sem. A 6502 mikroprocesszor-család utasításkészletéből ez a fajta utasítás is hiányzott eddig.

Az előzőekhez hasonlóan a negyedik fajta forgatást is felépíthetjük magunknak (4. ábra). Itt a legelső forgatáshoz hasonlóan egy olyan balra forgatásról van szó, amikor a nulladik bit a helyén is marad és át is másolódik a mellette lévő bitpozícióba, a fenti rajznak megfelelően. Ehhez a forgató rutinhoz nem fűzünk bővebb magyarázatot: a rutin működése az előzőekben elmondottak és a bájtkénti forgatását bemutató rajz alapján megérthető.

Nézzük meg ezek után, hogy hogyan lehetne meggyorsítani ezeknek a rutinoknak a működését. Kézenfekvőnek látszik az a gondolat, hogy rövidíteni kellene a veremtárolóba történő beírásos és visszaolvasáson: különösen a veremtárolóból történő visszaolvasás tart hosszú ideig. Ezen ügy rövidíthetjük, ha a PHA-t helyettesítjük TAX-szel. Így az akkumulátor tartalmát az X tárolóba mentjük ki, ez a korábbi három gépi ciklus helyett két gépi ciklust jelent. Ehhez hasonlóan a korábbi PLA-t a TXA-val kell ilyenkor helyettesítenünk, tehát az eredeti A értékét az X tárolóból kell visszairunkni újra az akkumulátorba. Ez a művelet a korábbi négy óráclikus helyett kettő alatt hajtható végre. Így a veremmel kapcsolatos műveletek elmaradnak, de ennek a gyorsaságnak az az ára, hogy az A-n kívül a rutinaink használják az X tárolót is, és emiatt annak korábbi tartalmát elrontják.

Ezzel a megszorítással sikerült lerövidítenünk a rutinok működését a korábbi 17 óráclikusról 14-re. (Természetesen az X tároló helyett választhatjuk volna az Y tárolót is: ekkor TXA és TAX helyett TYA-t, illetve TAY-t kellett volna írunk.)

Az első két forgató rutint — ahol a hetedik bitet kell a carry flagbe, az átvitelt jelző bitbe átmásolni — másképpen is jelentősen meggyorsíthatjuk. Ezt a megoldást Robert Gardner-Medwin javasolta (PCW, 1987. március, 176. oldal). A megoldás lényege, hogy egy összehasonlítást végzünk. Vegyük például az első, a hetedik bitet jobbra forgatás mellett újrageneráló programot:

```
C9 80 CMP # 128      (2)
6A ROR A           (2)
60 RTS             (6)
```

Az összehasonlítás az akkumulátor tartalmát nem rontja el, mindössze beállítja az N, Z és C biteket, az összehasonlítás eredményétől függően. Így például, ha az A tartalma kisebb 128-nál, akkor a C flag törölt állapotú lesz (C=0). Amennyiben az A ≥ 128 feltétel teljesül, akkor az átvitelt jelző bit egyenlő lesz 1-gyel (C=1). Ez egyúttal azt is jelenti, hogy ennek az összehasonlításnak a hatására az akkumulátor hetedik bite át másolódik a C-be. Vegyük itt azt észre, hogy az összehasonlítást egy speciális számmal végeztük, amely bináris felírásban a következő: %10000000.

Így a rutint a korábbi öt bájtról négyre sikerült lerövidíteni, és a végrehajtási idő is jelentősen lerövidült: a korábbi 17, illetve 14 óráclikusról 10 óráclikusra!

Ez az előbbi módszer még alkalmazható a második forgató rutinnál is, amely egy teljes nyolcbites körbe forgatást valósít meg balra:

```
C9 80 CMP # 128      (2)
2A ROL A           (2)
60 RTS             (2)
```

Itt is a 128-cal történő összehasonlítás hatására másolódik át a hetedik bit a C-be, majd onnan a ROL A hatására a nulladik bitbe. (Ez is négy bájttal hosszúságú művelet, amely 10 óráclikus alatt hajtható végre.)

Ez az előbbi módszer már nem alkalmazható a nulladik bit átmásolására a carry flagbe, az átvitelt jelző bitbe, mert nem tudjuk úgy megválasztani az összehasonlítás alapját, hogy az összehasonlítás hatására a nulladik bit átmásolódjon a C-be. Ebben az esetben tehát a gyorsítás számára marad a már korábban ismertetett lehetőség.

Felmerülhetne még bennünk, hogy próbálkozzunk meg a BIT művelet felhasználásával, amely szintén átmásolja a hetedik és a hatodik bitpozícióban lévő biteket, de sajnos — a mi szempontunkból — az átmásolás nem jó helyre történik, mivel a C-t a BIT művelet nem érinti; ez a művelet a B-t és N-be (a negatív számot jelző bitbe), B₀-ot pedig V-be (a belső túlcserdült jelző bitbe) másolja át. Így ezeket az átmásolt biteket nem tudjuk a forgatásra felhasználni, hiszen a forgatásban érdekel összes művelet — ASL A, LSR A, ROL A, ROR A — mind a carry flag, az átvitelt jelző bit felhasználásával zajlik.

SZABÓ PÉTER PÁL

Propaganda Spectrummal

Nyilvános adatbázisok

Egy holland számítógép-amatőr tudóst arról, hogy egy kis 48 kbás Spectrummal, modern segítségével több száz nyilvános adatbázishoz tud hozzáférni.

A nyilvános adatbázisokból nem csupán érdekes dolgokat tudhatunk meg, hanem többségük közvetítésével a hozzám hasonlók "nyilvános leveleket" is írhatnak. Egyes adatbázisok kapacitása több ezer képernyőoldal. Ezeket a tulajdonos cégek maguk nem is győzik kitölteni. Mégis azt szeretnék, hogy adatbázisuk minél több emberhez szőljön, tehát a lehető legtöbb oldalt akarják megtölteni érdekes, változatos témákkal.

Egyszer lapozgatva az egyik rendszert, olvastam, a tulajdonos — egy kereskedelmi vállalat — munkatársakat, úgynevezett információszállítókat keres, hogy érdekes információkhoz juttassa olvasóit. A Spectrumomban rögtön előkészítettem a választ, amit közleményként elküldtem a rendszer "postaldájának", személyesen a rendszer vezetőjének címezve. Azt írtam, kész vagyok néhány oldalt összeállítani az eszperantó nyelvről. Már másnap csöngött a telefonom s nekem szegezték a kérdést: hány oldalt kívánok? Szerényen azt válaszoltam, hogy mondjuk ötöt. "Annyit nem érdemes, ötven vagy akár száz oldalt is biztosítunk önnek!" — hangzott a válasz. A beszélgetés végén azonnal megkaptam egy olyan belépési kódot, amely ötven oldal erejéig írásra jogosított.

Íme a büntetés dícsékvémemert: nekállíttam egy olvasásra érdemes szöveget összeállítani az eszperantóról, s azt oldalról oldalra továbbítani

az adatbázisba, Rotterdamba. Rengeteg szakirodalmat bújtam át, újságok, szórólapok százaikat, míg végül megszületett harminc képernyőoldal. Felosztottam fejezetekre, amelyek közül az olvasók az első oldalon levő menü segítségével választhatnak.

Az egyik fejezet címe: Hogyan hangzik az eszperantó? A legnagyobb csodálkozásomra kiderült, hogy ez a cím tevékeny a legtöbb olvasót, hogy megnezzé a hozzá tartozó szöveget. Az emberek egyszerűen az eszperantó kiejtéséről akartak hallani. De honnan ismerem az egyes képernyőoldal olvasottságát? Nos, az adatbázisnak van egy rendszerstatistikája, amely pontos követi, hogy melyik oldal hányszor választották ki. Ez figyelmen kívül hagyja az adott oldal információ szállítójának a belépési kódját, tehát én magam nem tudom a saját oldalaim statisztikáját megfigyelni a gyakorlati beolvasásokkal. Ez információ szállító egyébként csak a saját részének statisztikáját jogosult megtekinteni.

Amint elhelyeztem az első harminc oldalaimat a rendszerben, elkészítettem egy speciális oldalt, hogy felhívjam a figyelmet az eszperantó rovatra. Ezt az oldalt elküldtem több tucat másik adatbázisba. A szövege a következő: "Bonan tagoni!" (Jó napot kívánok!) — s a többi holland nyelven. "Vagy ön még nem beszél eszperantóul? Akkor kérjen információt (következik a hollandiai eszperantó intézmények felsorolása) vagy nézze meg a V. I. S. adatbázist a 4350. oldalról, telefonszám 010—4332035".

Az egyik, Hollandia egész más részén lévő adatbázisból azonnal megkaptam a dörgedelmes választ: "Miért nézzék a MI OLVASÓINK A V. I. S. adatbázist? Szíveskedjen gondoskodni arról, hogy a mi rendszerünkben is legyen ilyen rovat! Erre a célra szívesen rendelkezésre bocsátunk önnek ötven oldalt!"

Ez volt az a reakció, amire egyáltalán nem számítottam. Természetesen azonnal oda is átküldtem a már elkészített harminc oldalaimat. Ezután már két rendszerben egészítettem ki az eszperantó rovatomat, hozzátevé újabb oldalakat, fírisstve a már meglévő információkat.

Mindez 1987 októberében történt. December közepére már négyre növekedett azoknak a rendszereknek a száma, amelyek forgalmazzák az eszperantóról szóló oldalaimat, egytíve 150 képernyőoldal terjedelemben. Valamennyi fejlenappal olvasható. Íme a teljes lista:

Az adatbázis neve	Telefonszáma	Kézdő oldal
V. I. S.	010—4332035	4350
CGSV	01883—12475	2001
Willem Tell	038—542699	12
Kameleon	05202—19295	2750

Az oldalak karbantartása természetesen elég sok pénzbe kerül az interurbán telefonkölség miatt. Végül ismét hangúlyozni szeretném, hogy nem vagyok számítástechnikai szakember, csupán egy egyszerű amatőr.

Gerard van der HORST

Mit tud

a C nyelv? II.

Mutatók (pointerek)

Nem újdonság, hogy a magas szintű nyelvekben megengedik olyan változók definiálását és használatát, amelyek más változók címét tartalmazzák. A C nyelvben is igen alaposan és precízen átgondolták a mutatók hatékony, logikus szerepét. Ez kényelmessé és biztonságossá teszi az indirekt címzést.

Lássunk akkor egy mutatót! Tegyük fel először, hogy egy sztringet akarunk megcímezni. Defináljunk tehát egy karakter típusú sztringet és egy mutatót!

```
char mess[] = „Ez egy üzenet!\n”;
char *cpnt;
```

Egy mutatót ugyanúgy kell deklarálni, mint egy közöséges változót, de neve előtt csillaggal jelezzük, hogy ez a változó egy mutató. Hogyan adhatunk értéket a mutatónak és hogyan használhatjuk fel azt?

```
cpnt = &mess[0];
```

Az „&” („és”) operátor segítségével képezhetjük bármelyik objektumunk címét.

Érdekesként megemlítjük, hogy egy több neve az első többlem címével egyenértékű, tehát a fenti értékadást így is el lehetne végezni: cpnt = mess;

Most a cpnt mutatóra a mess nevű üzenet első karakterére (E) mutat. Ha most indirekt címzéssel kiolvassuk ezt a karaktert, akkor könnyen ki is nyomtathatjuk a putchar() könyvtári függvény segítségével:

```
putchar(*cpnt);
```

Itt a cpnt elé irt csillag jelzi az indirekciót — vagyis, hogy nem a cpnt tartalmát, hanem az általa címzett karakteres változó tartalmát kívánjuk felhasználni. Hogyan férhetünk most hozzá a következő karakterhez? Nos, ennek címe éppen egygel nagyobb, mint az előző karakteré — adjunk tehát egyet a mutatóhoz:

```
cpnt = cpnt + 1;
```

Ezután az újabb putchar() hívás már a második karaktert fogja kiírni és így tovább.

Mivel egy változó értékének megnövelése vagy csökkentése igen gyakori művelet, erre külön operátort vezettek be a C megalakotói, a ++ és -- operátorokat. A nyelv egyik erénye, hogy e két operátort ún. prefix (tehát változó előtti) és postfix (változó

utáni) helyzetben is használhatjuk. Legyen „a” és „b” két egész típusú változó. Ekkor:

```
int a,b;
a = 5;
b = a + +; (*„b” 5, „a”
             6 lesz *)
b = + + a; (*„b” 7, „a”
             is 7 lesz *)
```

Tehát a különbség az, hogy a postfix pozícióban felhasználás után, prefix pozícióban felhasználás előtt növekszik meg a változó értéke. Ezek az operátorok minden változó esetében használhatók, tehát mutatókra is alkalmazhatjuk őket:

```
cpnt + +; ill. + + cpnt;
```

Az előbbi első lépésben felhasználja a mutató értékét, majd megnöveli, az utóbbi pedig először növeli, utána használja fel. Ennek számos esetben vehetjük hasznát. Tegyük fel például, hogy egy sztringet át akarunk másolni egy másik sztringre. A pnt1 mutató címezi a kiindulási sztringet, a pnt2 pedig a célsztringet. Ekkor a

```
*pnt2 + + = *pnt1 + +;
```

utasítás átmásolja a soron következő karaktert, egyúttal megnöveli a mutatókat — készen állunk tehát a következő karakter másolására, csak valahogy meg kell ismételtetnünk az utasítás végrehajtását.

A mutatók használatában a C nyelv éppen itt, a címaritmetika területén hozott újat. Mi történik, ha nem karakterek, hanem például lebegőpontos változók tömbjét címezzük meg egy mutatóval? Ekkor a ++ operátor természetesen nem egygel, hanem négygel, azaz egy lebegőpontos változó hosszával növeli meg a mutatót — így az a tömb soron következő elemére fog mutatni.

Megengedett az, hogy mutatókhoz egész kifejezéseket adjunk, sőt, két azonos típusú mutatót ki is vonhatunk egymásból. Az eredmény az indexek különbsége lesz:

```
float farr[20];
float *pnt1, *pnt2;
int a;
pnt1 = &farr[8]; pnt2
= &farr[17];
a = pnt2 - pnt1;
```

Ekkor „a” értéke nem 36 lesz, amennyi a címek közötti fizikai különbség, hanem 9 — a megcímezett elemek indexeinek különbsége.

Természetesen definiálhatunk olyan mutatókat is, amelyek nem egyszerű változókra vagy egyszerű változókból képzett tömbökre, hanem struktúrára mutatnak:

```
struct flyobj fly; (*struktúra
                    definíció*)
```

```
struct flyobj *flypnt; (*mutató
                        struktúrára*)
```

Ez a mutató egy flyobj típusú struktúra címét fogja tartalmazni. Most — értéket adva a mutatónak — közvetlenül felhasználhatjuk azt a megcímezett struktúra tagjainak elérésére:

```
flypnt = &fly; (*mutató —
                előkészítés*)
flypnt -> code = „*”; (*egy tag
                        felülírása*)
flypnt -> posx = posx + flypnt
= flypnt -> ->stepx;
```

Egy mutató típusa, mint láttuk, a címaritmetikai műveletek elvégzésében játszik szerepet. Ha viszont a mutató struktúrára címez, akkor a fordító azt is ellenőrzi, hogy helyesen hívta ki a struktúra tagjait, azaz a -- operátor után szereplő szimbólum valóban struktúrtag-e és valóban ennek a struktúrának tagja-e. Tehát igen precízen kell hívatozunk a struktúra tagjaira, és nem fenyeget az a veszély, hogy a mutatók segítségével egészen más struktúrák elemeit fogjuk megcímezni.

A struktúramutatók használatának két tény ad különleges fontosságot. Az egyik az a természetes dolog, hogy struktúrákból tömböt is szervezhetünk:

```
struct flyobj flyarr[10];
```

Ekkor a tömb elemeit igen kényelmesen címezhetjük meg egy azonos típusú mutató segítségével.

A másik, ennél fontosabb tény, hogy struktúrát „egészben” nem tudunk függvénynek paraméterként átadni, bár ez igen sokszor kívánatos lenne. Ilyen esetben segítenek a mutatók: ha struktúrát nem is adhatunk meg paraméterként, a struktúra címét egyszerűen átpasszolhatjuk a tömbök címéhez hasonlóan.

Ciklusszervező utasítások

A C nyelv igen egyszerű és kényelmes ciklusszervező utasításokkal rendelkezik. Mi ezek közül csak egyet mutatunk be, hogy megismerjük a C egy ragyogóan használható sajátosságát.

A while utasítás a while kulcsszóból, egy kifejezésből és egy utasításból áll:

```
while (kifejezés)
{
    utasítás(ok);
}
```

A kifejezés tetszőleges C kifejezés lehet. A program először kiértékeli ezt a kifejezést, majd ha igaz, azaz értéke különbözik

a 0-tól, végrehajtja az utasítás(ok)at, és visszatér a ciklus elejére; újra kiértékeli a kifejezést, és ha igaz. ... Amennyiben a kifejezés értéke hamis (azaz 0), akkor a program végrehajtása a blokk után folytatódik.

Lássunk egy nagyon egyszerű példát:

```
int a;
a = 20;
while (a)
{
    a --; (* a csökkentése *)
}
```

Ez a kis ciklus éppen húsz alkalommal fut le. Sok értelme azonban nincs. A következő legyen egy értelmesebb példa. Tegyük fel, hogy a pnt1 mutató egy 0 karakterrel lezárt karakteres tömb kezdetére mutat, a pnt2 mutató pedig egy olyan memóriaterületre, amelyre az előbbi karaktertömböt át akarjuk másolni. Lássuk a ciklust először „gyalogosan”, majd pedig egy elegánsabb, C-szerűbb változatban:

```
while (* pnt1 != 0)
{
    *pnt2++ = * pnt1 ++;
```

A while alatti kifejezés most már egy igazi logikai kifejezés — a program összehasonlítja a != (nem egyenlő) operátor két oldalán szereplő kifejezéseket, az egész kifejezésnek pedig igaz az értéke, ha a közéjük írt feltétel teljesül. Tehát a fenti ciklus pontosan addig ismétlődik, amíg a kiindulási tömböt címző pnt1 nem a tömböt lezáró 0 kódu karakterre mutat. A ciklusmag pedig egy fentebb már ismertetett szerkezet: először használja, majd módosítja (növeli) a mutatók értékét — tehát először átmásolja a pnt1 által címzett karaktert a pnt2 által címzett memóriapozícióra, majd megnöveli pnt1 és pnt2 értékét.

Ennek a programrészletnek van egy ropant súlyos hibája: a tömböt lezáró 0 kódu karaktert nem másolja át, így a céltömb „végtelen” hosszú lesz, hacsak külön utasítással a végére nem másoljuk a záró zérót.

Lássuk most az igazi, a valóban C-szerű megoldást! Azt használjuk ki, hogy egy egyszerű értékadás is egy kifejezés, melynek van saját értéke:

```
int a, b, c, d;
a = b = c = d = 0;
```

Elsőző d kap egy 0 értéket, de a d = 0 értékadás is egy kifejezés, melynek értéke az, amit d kapott — most a 0. Tehát ez a 0 „öröklődik” előbb a c, majd a b, végül pedig az a változóba. Ha pedig ez így van, akkor egy értékadást nyugodtan beleírhatunk a ciklus vezérlő részébe is:

```
while ((*pnt2++ = *pnt1++) != 0)
```

Mit csinál ez a (C nyelvben teljesen szokványos) utasítássorozat? Elsőző kiértékeli a while alatti kifejezést, amely egy logikai kifejezés. Jobb oldala 0, bal oldala egy értékadás, amelyet egy külön zárójel emel ki. A program tehát az értékadást végzi el először. Ez a szokásos módon meg végte, megnöveli a mutatókat, de kimenő értéke az, ami a pnt2 által címzett memóriapozícióba íródott — tehát az átmásolt karakter. A program tehát az átmásolt értéket veti

össze a nullával — így a ciklus addig ismétlődik, míg csak át nem másolja a kiindulási tömböt lezáró 0 karaktert is, hiszen addig egyetlen karakterkódja sem lehet 0! A ciklus magja ez esetben üres, hiszen minden szükséges tevékenységet elvégzett már a ciklus vezérlő része.

Többszintű mutatók

A mutatók egyik legrokonszenvesebb sajátossága az, hogy nemcsak alaptípusokra vagy strukturákra tudnak mutatni, hanem mutatókra is. Egy mutatót címző mutató tehát egy változó címének címét tartalmazza. Lássunk erre is példát. Tegyük fel, hogy valamilyen célből ki akarjuk nyomtatni a hónapok nevét. Ekkor persze a neveket előre elhelyezzük egy-egy karakteres tömbben:

```
char jan[] = „Január”
char feb[] = „Február”
char mar[] = „Március”
```

```
char dec[] = „December”
```

Definiáljunk most egy újabb tömböt, amely karaktereket címző mutatókból áll:

```
char *month = {jan, feb, mar, ... , dec};
```

Ez utóbbi definíció egy olyan mutatókból áll, tizenkét elemű tömböt definiál, amelynek elemei rendre megcímzik a jan[], feb[], mar[], ... dec[] karaktertömböket. Így tehát például month[5] a hatodik mutató, amely — minthogy 0-tól kezdődik az elemek számozása — a jun[] nevű tömb kezdőcímét tartalmazza. Próbáljunk most meg egy olyan mutatót definiálni, amely a month[] tömb tagjainak megcímzésére képes:

```
char **monthpnt;
```

azaz mutató egy karakter(tömb) címét tartalmazó mutatóra. Lássuk most az értékadását:

```
monthpnt = month;
mivel month egy tömb, amelynek neve egyenértékű a kezdőcímével. Ekkor:
```

```
*monthpnt
```

a month tömb első eleme, vagyis egy olyan mutató, amely a jan[] tömbre mutat:

```
**monthpnt
```

pedig egyenértékű a jan[] tömb első elemével, azaz a J karakterrel! Ha pedig rendelkezésünkre áll a kívánt hónap sorszáma (például 6. hónap), akkor e hónap nevét megcímzi egyfelől a

```
month[5]
```

```
másfelől pedig a
```

```
(*monthpnt+5)
```

hivatkozás is.

Ha elég elszántak vagyunk, természetesen tovább is léphetünk. Ha az a szándékunk, hogy a hónapok nevét több nyelven is kiírjuk, akkor minden hónap nevét előkészítjük a kívánt nyelveken, definiálunk egy mutatókból álló tömböt, amelynek elemei rendre címzik a neveket tartalmazó sztringet, majd definiálunk egy újabb tömböt, amely mutatókra címző mutatókból áll:

```
char jan_eng[] = „January”;
```

```
char feb_eng[] = „February”;
```

```
char dec_eng[] = „December”;
(*angol
hónapnevek*)
char
*month_eng[] = {jan_eng,
feb_eng, ...
dec_eng}
(*mutatótömb
a címzésűkhöz*)
```

```
char jan_frn[] = „Januar”;
char feb_frn[] = „Février”;
```

```
char dec_frn[] = „Decembre”;
(*francia
hónapnevek*)
```

```
char
*month_frn[] = {jan_frn,
feb_frn, ...
dec_frn}
(*mutatótömb
a címzésűkhöz*)
```

Eddig semmi újdonság nincs. De lássuk a mutatók tömbjeinek címét tartalmazó mutatók tömbjét:

```
char **monthpa[] = {month,
month_eng, month_frn}; és egy, e tömb
elemének megcímzését lehetővé tevő mu-
tatót:
```

```
char ***monthp;
```

amely, mint látni fogjuk, karakterek címét tartalmazó mutatók címét tartalmazó mutatók megcímzésére alkalmas (bocsánat!):

```
monthp = monthpa; (*monthpa egy
tömb*)
```

Ekkor, minthogy maga monthpa a monthpa[] tömb címe, *monthp

a monthpa tömb első eleme, az pedig mutató a month című tömbre.

```
**monthp
```

a month tömb első eleme, tehát egy mutató a (magyar) jan[] tömbre. Végezetül pedig

```
***monthp
```

nem más, mint a jan[] tömb első eleme, egy karakter, mégpedig a példa szerint egy J karakter.

Természetesen nem szükségszerű, hogy egy mutató tömbelemre mutasson, így tehát az sem, hogy egy „kétszillagos”, tehát mutató címét tartalmazó mutató egy mutatókból álló tömböt címezzen meg. Többszörös indirekciót azonban a leggyakoribb esetben mégis ilyen szituációkban használunk.

A fenti kis példák és a hozzájuk tartozó eszmeifuttatások talán jól körvonalazzák azokat a szokatlan lehetőségeket, amelyek oly használhatóvá tesszik a C nyelvet rendszer- vagy szerkezközi programok írására. Hiszen az előbbieh hasonló, háromszorosan indirekt hivatkozás még egy „mindenre elszánt” assembler programozót is arra készítette, hogy alapos megfontolás után lásson csak neki a program megvalósításának. Egy percig sem állíthatjuk azt, hogy ilyen szerkezetek megvalósítása a C nyelvben nagyon egyszerű lenne: a mutatók kezelésének jól átgondolt filozófiája azonban lényegesen egyszerűbbé teszi ilyen és ehhez hasonló rémtettek elkövétését.

Sorozatunkban azokat az új hardver- és szoftvertermékeket ismertetjük, amelyek várhatóan általában elterjednek, és meghatározó szerepük lesz a fejlődés irányainak kialakításában.

Merre tart a világ?

Szuperchipek,

kártyaújdonságok

A Western Digital céget itthon csak a szakemberek ismerik, és ők is mint a hajlékony- és merevlemezekhez illesztésre szolgáló integrált áramkörök gyártóját. Valóban, a lemezeket illesztő áramköröket az IBM PC megjelenése előtt szinte minden gyártó ettől a cégtől vásárolta.

Az IBM a hajlékonylemezekhez illesztőt máshonnan szerezte be, így a Western Digital cég ezen a területen hátrébb szorult, de a merevlemezeknél megmaradt a világelsősége, sőt a teljes kártyáknál is megszerezte ezt. Megtartva profilját, néhány éve létrehozta Paradise Systems nevű leányvállalatát más integrált áramkörök, teljes kártyák gyártására (például az elmúlt évben

1,5 millió video integrált áramkört gyártott, ami az IBM után a legnagyobb mennyiség). A Paradise most egy hasonlóan sikeresnek ígérkező területen jelentkezik.

Az 1987 tavaszán bevezetett IBM PS/2 sorozat a korábbi PC-sorozattól (és az utánaotköltől) az új buszszervezettel, analóg monitorok használatával, a 3,5" méretű lemezekkel és a beépített video kijelző csatolással — Video Graphics Array (VGA) — különbözött. Ez utóbbi csak a sorozat Model 50 és nagyobb sorszámu tagjainál használatos. A Model 25 és 30 ennek egy kevesebbet tudó változatával, a Multi-Color Graphics Array (MCGA) csatolással van ellátva.

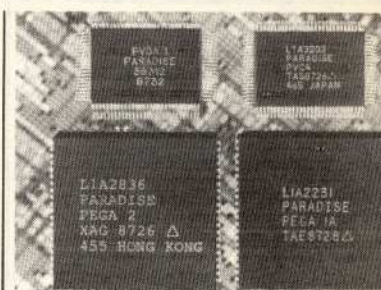
Mit tud ez az új — várhatóan szabvány-nyá váló — rendszer? A különböző üzemmódokat az 1. táblázatban foglaltuk össze. Látható, hogy mind a felbontás, mind a színek száma nőtt a korábbiakhoz képest. Várhatóan az új szoftverrendszerek már építeni fognak ezekre a megnövekedett lehetőségekre.

Mit tehetnek a korábbi termékek (első sorban a másolatok) gyártói? Mivel a 14 VGA-mód elérése a PS/2 beépített szoftverben (BIOS) keresztül történik, a teljes kompatibilitás elérése így lehetetlennek látszik (hasonlóan a PC BIOS problémájához). A hardverben megvalósított megoldás szoftverszimulációja használhatatlanul lassúvá teszi a rendszert. Az egyetlen elfogadható megoldás a gépbe szerelhető kártya szintű hardver/szoftver kombináció, megfelelő áron. Az igazán célzerű megoldás az, ami a korábbi rendszerekkel is kompatibilis marad, mivel ezekre épülnek a korábbi és a jelenlegi szoftverek. (Ezek a Color Graphics Adapter — CGA —, Monochrome Display Adapter — MDA —, Enhanced Graphics Adapter — EGA — és a Hercules Monochrome Graphics.)

A PVGA1 IC

A Paradise cég kezdett a világon először egy VGA, CGA, MDA és Hercules hardver kompatibilis IC-t gyártani, ami szoftver kompatibilis az EGA, MCGA rendszerekkel. Ez az 1. fényképen látható PVGA1. (A képen a további három IC az áttervezett és két korábbi változatú EGA illesztő.) Az alkatrésze a 80286, 80386, PS/2 Model 25 és 30 rendszerek alkalmazási lehetőségeit terjeszti ki a leírt módon, lehetővé téve ezekhez megfelelő kártyák gyártását.

A PC rendszereknél szerzett tapasztalatok szerint a másolatok gyártói gyakran túllépnék az IBM rendszerek lehetőségein. Így született meg például a Hercules grafi-

1. fénykép

ka, az EGA. Ennek a leendő követelménynek a Paradise elébe ment, amikor az IC-be olyan üzemmódokat is beépített, amelyek a PS/2 sorozattól hiányoznak (2. táblázat). Ugyancsak jelemtős előny a mintegy kétszeres működési sebesség, amit a hatásosabb belső szerkezet — egy-egy 8 és 16 bites adatbuszillesztő, 8 vagy 16 bites speciális BIOS — és a 8 és 16 bites tárhokhoz való il-

2. táblázat

PVGA1 az IBM VGA felett Kompatibilitás

Üzem-mód	IBM	Paradise
VGA	hardver és BIOS	hardver és BIOS
MCGA	BIOS	BIOS
EGA	BIOS	BIOS
CGA	hardver és BIOS	hardver és BIOS
MDA	hardver és BIOS	hardver és BIOS
Hercules	nincs	hardver és BIOS

Jellemzők Grafikus

Felbontás	Szín-választék	IBM	Színek Paradise	Adatbusz-szélesség	
				IBM ¹	Paradise
320 x 200	262 144	256	256	8 v. 16	8 és 16
640 x 480	262 144	16	16	8 v. 16	8 és 16
640 x 480	262 144	nincs	256	nincs	8 és 16
800 x 600	262 144	nincs	16	nincs	8 és 16
960 x 720	monokrom	nincs	monokrom	nincs	8 és 16
1024 x 768	monokrom	nincs	monokrom	nincs	8 és 16
1280 x 1024	monokrom	nincs	monokrom	nincs	8 és 16

Szöveges

Oszlop	Sor	IBM	Paradise
80	25	igen	igen
132	25	nincs	igen
132	43	nincs	igen
132	55	nincs	igen

¹ A PS/2 Display Adapter a Model 25 és 30 gépnél 8 bites, a PS/2 alapkártya a Model 50—80-as gépnél 16 bites.

1. táblázat

IBM VGA üzemmódok Grafikus

Üzem-mód	Felbontás	Kártya-típus	Színválaszték
4,5	320 x 200	VGA	4 256 k közül
		MCGA	4 25 k közül
		EGA	4 64 k közül
6	640 x 200	CGA	4
		VGA	2 256 k közül
		MCGA	2 256 k közül
D	320 x 200	EGA	2 64 k közül
		CGA	2
		VGA	16 256 k közül
E	640 x 200	EGA	16 64 k közül
		VGA	16 256 k közül
F	640 x 350	EGA	16 64 k közül
		VGA	monokrom
10	640 x 350	EGA	monokrom
		VGA	16 256 k közül
11	640 x 480	EGA	16 64 k közül
		VGA	2 256 k közül
12	640 x 480	MCGA	2 256 k közül
		VGA	16 256 k közül
13	320 x 200	VGA	256 256 k közül
		MCGA	256 256 k közül

Szöveges

Üzem-mód	Felbontás	Kártya-típus	Oszlop	Sor	Karakter-mátrix	Színek
0,1	360 x 400	VGA	25	40	9 x 16	16 256 k
		MCGA	25	40	8 x 16	16 256 k
		EGA	25	40	8 x 14	16 84 k
2,3	720 x 400	CGA	25	40	8 x 8	16
		VGA	25	80	9 x 16	16 256 k
		MCGA	25	80	8 x 16	16 256 k
7	640 x 350	EGA	25	80	8 x 14	16 84 k
		CGA	25	80	8 x 8	16
		VGA	25	80	9 x 16	monokrom
7	720 x 350	EGA	25	80	9 x 14	monokrom
		MDA	25	80	9 x 14	monokrom

lesztés biztosít. További sebességnövelést nyújtó a nagyobb órajel (itt 40 MHz, a PS/2-nél 28). Az IC 1,5 mikron sűrűségű CMOS technológiával készült, ezért egyrészt kis fogyasztású, másrészt igen kis méretű. Ez utóbbit igazolja a 2. fénykép, amelyen egy IBM VGA illesztővel együtt látható.

A VGA IC-k piacát az ACUMEN Inc. erősen növekvőnek véli: 1987-re 1,2 millió darabot várt, 1988-ra 2,5, 1989-re 3,1 millió darabra számít.

VGA Professional Card

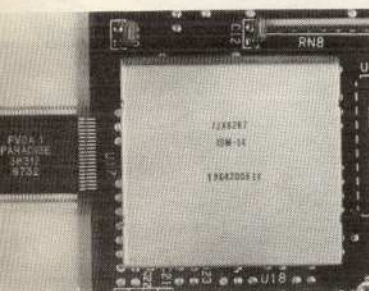
A felhasználók többsége nem kíván kártyát tervezni egy IC-hez, hanem kész kártyákat akar gépébe építeni. A kártyahasználók egy része szeretné kihasználni az IC lehetőségeit, azokat is, amelyek túllépik a VGA-szintet. Ezek számára készült a 3. fényképen bemutatott kártya.

A kártya a 3. táblázatban látható monitorokkal dolgozhat. Minden olyan alkalmazásnál használható, ahol fontos a nagy felbontású grafika, a sokkarakteres szövegsor, a nagy színspektrum. Speciális szoftverhajtókat is beépítettek a kártya tárájába a 4. táblázatban felsorolt szoftverekhez. Ezeket például a Windows működési sebessége lényegesen megnöveli.

VGA Plus Card

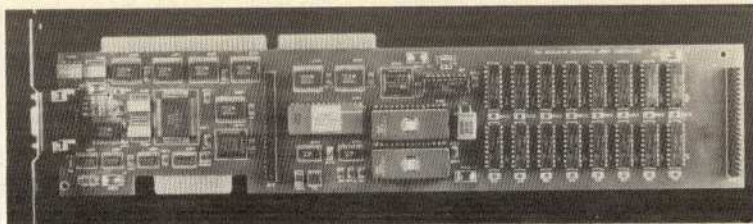
A 4. fényképen látható kártya azok számára készült, akik gépüknek VGA kompatibilitást kívánnak biztosítani. Ez a kártya a 8514 kivételével ugyanazokhoz használható, mint az előző, olyanhoz is, mint például a NEC Multisync Plus.

A két kártya és az IBM PS/2 Display Adapter összehasonlítása látható az 5. táblázatban. Lényeges a szakmai jellemzőkön kívül az ár, ami az Egyesült Államokban az ún. ajánlott ár (amit a gyártó a kereskedőknek ajánl eladási árként, és amelyen a kereskedelmi ár általában alacsonyabb). Ennek alapján az első kártya azonos árértékűt többet tud, a második pedig hasonló teljesítmény mellett olcsóbb.

2. fénykép

A Western Digital nem hagyott fel eddigi profiljával, sőt — ahogy a cég elnöke, Roger W. Johnson a COMDEX/FALL '87-en nyilatkozta — az új IBM-sorozatnál is meg akarja tartani vezető pozícióját. Ennek érdekében minden fontosabb szorozatig fontosabb kártyáinak továbbépítésében részt vett. Mivel?

3. fénykép

Western Digital IC-k a Model 25/30-hoz

Egy leányvállalatuk dolgozta ki. Az FE2011 típusú IC kezeli a billentyűzetet, egeret, a tárákat (64 k—1 Mbit tartományban). A Model 30-cal regiszter szinten kompatibilis és kb. 25 százalékkal nagyobb teljesítményű.

VGA Professional Card Monitorválaszték

Monitortípus	Üzemmódok
IBM: 8514	mind 1024 × 768-ig
8513	mind 640 × 480-ig
8512	mind 640 × 480-ig
8503	mind 640 × 480-ig
Több frekvenciás	mind 1024 × 768 vagy a frekvenciahatár által megengedett

3. táblázat

A WD 57C65 nagy sebességű, CMOS lemezajtó puffer nélkül alkalmas a Model 25/30, 50, 60 kiszolgálására. A WD 16C552 kétszatornás, aszinkron kommunikációs IC egyaránt jó a PC XT/AT és a PS/2 sorozathoz. Képes két soros be/kimeneti egységet és egy teljes kétirányú párhuzamos egységet egyidejűleg kezelni. Beépített soros/párhuzamos átalakítója is van. Az adás/vétel egy 16 bájtos FIFO (first-in-first-out, azaz amilyen sorrendben érkeznek, ugyanolyan sorrendben távoznak az adatok) puffer segíti.

A PCLK1 a PVGA1 órajel-generátora. Optimalizálja a hozzáférési időket a beépített szoftver segítségével, dinamikusán változtatva az egyes kimenetein megjelenő órajelek frekvenciáit.

A Model 50/60 IC-k

Az FE 5400 négyelemes készlet 20 MHz frekvencián dolgozó CMOS egységekből áll. Tagjai közül az FE 5000 a perifériakezelő és -vezérlő IC. Ez egy DMA vezérlőt, virtuális módot kezelő logikát, Micro Channel időzítő kört, órajel-generátort, várakozási és rendszerbuszvezérlést tartalmaz. Az FE 5010 és 5030 a tárkezelést (256 k—4 Mbit) végzi. Az FE 5020 az adat- és cimpuffer.

A cég az IC-ken kívül nagy integráltságú elemeket, felületszerelt technológiát, szabványosított méretű és csatlakozású IC-jű kártyákat is gyárt. Ezeket mind a PC, mind a PS/2 sorozat részére gyártják. Az elnök véleménye szerint az első piaca tovább fog nőni, ha lényeges teljesítménynövelő részekkel kártyáik továbbépítésében részt vesznek.

VGA Professional Card Szoftverhajtók

1024 × 768	Microsoft Windows	Lotus Symphony
Microsoft Windows	Digital Research GEM	Ashton-Tate Framework II
Ventura Publisher		Lotus 1—2—3
640 × 480 × 256 szín	Microsoft Windows 2.0	
800 × 600 × 16 szín	Microsoft Windows	Ventura Publisher
Digital Research GEM		Lotus Symphony
AutoCAD		Ashton-Tate Framework II
Cadvanche		Lotus 1—2—3
132 oszlop	Lotus Symphony	MicroPro WordStar Series
Ashton-Tate Framework II		WordPerfect
Lotus 1—2—3		

4. táblázat

Western Digital kártyák

A WD 93021—XE egy 20 Mb-át kapacitású kártyán megvalósított lemezegység-hajtó és -illesztő elektronika, ami közvetlenül a hajtóra szerelhető. A WD 8003E egy Ethernet adapter. A beépített, nagy sebességű 8 k puffer RAM nem igényel DMA csatornát. A kártyán CMOS LAN IC és Ethernet csatlakozó van.

A WD 8003SH az előzőhöz hasonló, csak a StarLAN típusúhoz, és a beépített 16 k ROM lemezegységmentes használatot biztosít. Így olcsó telefonvonalak is használhatók a hálózatban.

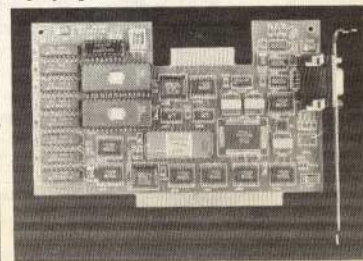
A WD 1006V—MC1 egy ST506 típusú winchester-hajtó a Model 50, 60 és 80 típusokhoz. Teljesen kompatibilis a Micro Channel vonalakkal. Két lemezegységet képes kiszolgálni, maximálisan 2048 hengerrel és 16 fejfel. Az átviteli sebessége 10 Mbit/s.

A WD 1007V—MC1 hasonló, csak ESDI illesztőhöz készült, és a maximális sebesség 15 Mbit/s.

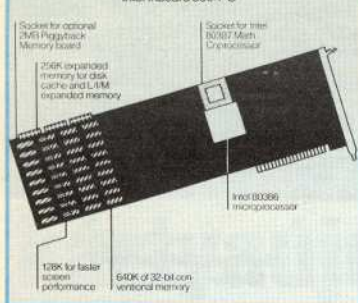
A WD 7000—MSC is hasonló, csak SCSI illesztőkhöz való. MSDOS 3.3 és OS/2 kompatibilis.

A WD 8003E/A hasonló a 80003E kártyához, csak a RAM és ROM 64 k.

4. fénykép

Intel Inboard 386/PC

1. rajz

WD lemezegységek

A Western Digital új terméke a lemezegység.

A WDPS25/20i a Model 25-be építhető, 21 Mbájttal kapacitású lemezegységet és teljes kiszolgáló elektronikát tartalmazó egység. Beépített működést irányító szoftvert is tartalmaz.

A FileCard PS30 egy 32 Mbájtos egy kártyán megvalósított lemezegység, beépített adatkorrekterrel és polinom adatkorrekcióval (56 bites).

A WDXT-GEN winchester-illesztőn nincsenek beállítandó átkötések (átkapcsolások), így használata igen egyszerű. A hajtható két lemezegység viszonylag szabadon konfigurálható.

A WD 1002A-27X 56 bites hibakorrekcióval (Error Correction Code-ECC) ellátott winchester-illesztő. Az ún. 2,7 RLL kódolás miatt mintegy 50 százalékkal több adatot tud tárolni, mint az ST506-os típus. A hajtott két lemezegység különböző is lehet. A beépített superBIOS a hibás sávok formattálását is lehetővé teszi.

5. táblázat

Paradise-IBM termékösszehasonlító

Jellemző	VGA Professional	VGA Plus	IBM PS/2 Display Adapter
Ajánlott ár (dollár)	599	399	595
Álak	hosszú	rövid	hosszú
Adatbusz	16 bites	8 bites	8 bites
Üzen módok			
VGA	igen	igen	igen
MCGA	igen	igen	igen
EGA	igen	igen	igen
CGA	igen	igen	igen
MDA	igen	igen	igen
Hercules	igen	igen	nincs
132 oszlop	igen	igen	nincs
Nagy felbontású Monokrom			
1024 x 768	igen	nincs	nincs
960 x 720	igen	nincs	nincs
800 x 600	igen	nincs	nincs
Szín			
800 x 600 x 16 szín	igen	nincs	nincs
640 x 480 x 256 szín	igen	nincs	nincs

A WD 1003S—WA4 lehetővé teszi hajlékony- és merevlemezegységek, továbbá soros és párhuzamos csatornák egyetlen AT csatlakozószávon történő illesztését. Így egyetlen kártya elég a lemezegységek, nyomtatók és a modem illesztésére. A formátum lehet ST506 vagy ST412, az átviteli sebesség 5 Mbit/s, a fejek száma maximum 16, a hengereké 2048.

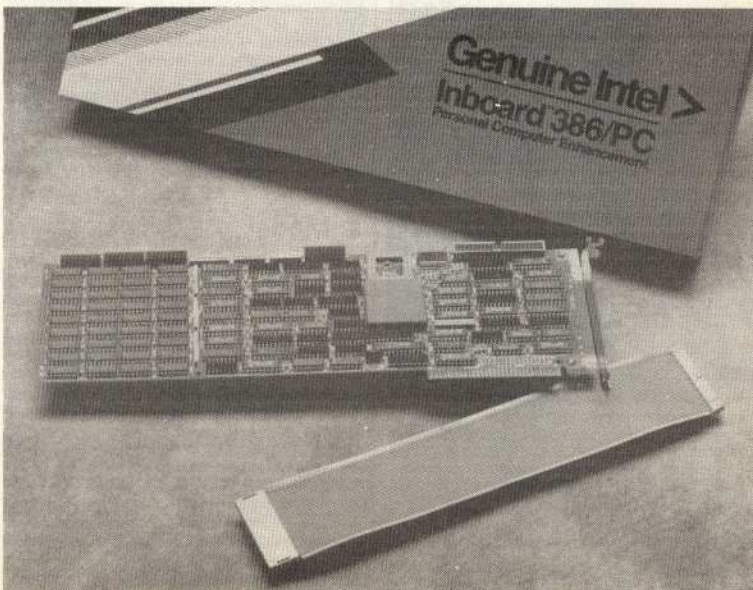
A WD 1002A—FOX XT/AT kompatibilis hajlékonylemezegység-illesztő. 1,4 Mbájttal négy egyoldalas vagy két kétoldalas egységet (kazettát is) kezel. Az egység felirási sűrűsége és konfigurációja különböző lehet.

Intel Inboard 386/PC

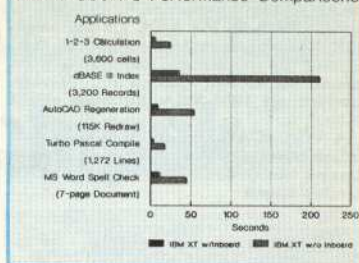
A lemezegységek egységes szoftverkezelésére a Lotus, az Intel és a Microsoft cég egy LIM rövidítésű, kváziszabványt fogadott el. Ezt valósítja meg az Inboard 386/PC nevű kártya, amelyen 1 Mbájttal RAM, 80386 típusú processzor és a beépített szoftver található (1. rajz). Az eredeti Intel rajzon balról jobbra: foglalat a 2 Mbájttal ráhelyezhető tár részére, 256 k tárkiterjesztő a LIM és a diszk gyorsítár számára, 128 k képernyőgyorsító, 640 k 32 bites tároló, foglalat a 80387 típusú aritmetikai processzor számára, 80386 típusú mikroprocesszor. A kártya valódi képe látható az 5. fényképen. A kártya további tartozékok nélkül csatlakoztatható egy XT-hez és alakítja át azt 80386-os géppé.

A csatlakoztatás egy egyszerű kábellel történik, ami a 8088 helyére csatlakozik. A kártya használata által okozott sebesség-növekedést mutatja az ugyancsak eredeti Intel készítésű 2. rajz. (A rajzon a Lotus 1—2—3 3600 cella kiszámítása, a dBASE III 3200 rekordjának indexelése, az AutoCAD 115 k mennyiségű vonal újrarájzolása, a Turbo Pascal 1272 sorának fordítása és a Microsoft Word hétéoldalnyi szöveg el-

5. fénykép

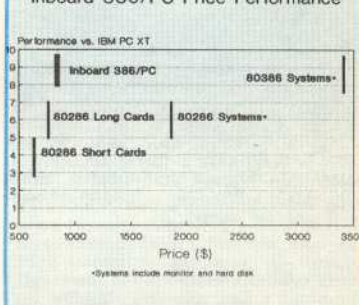
Inboard 386/PC Performance Comparisons

2. rajz

3. rajz

Inboard 386/PC Price Performance

lenőrzése szerepel. A fekete szín a kártyával, a másik anélkül.) Érdekes adatok a 3. rajz ár/tejesítmény értékei. Itt rövid, hosszú és a vizsgált kártyát, valamint monitort és merevlemezegységet tartalmazó rendszert hasonlítanak össze.

SIMONYI ENDRE

EGY SZOFTVER, AMELY NÉLKÜLÖZHETETLEN! MASTER

Oktatóprogram-tervező rendszer IBM PC XT/AT kompatibilis számítógépre

Őn a rendszer segítségével összeállítja a leckék — és ha szükséges, a tesztek és ellenőrző kérdések — szakmai anyagát, a többit elvégzi ön helyett a MASTER oktatóprogram-tervező rendszer. Segítségével önállóan futtatható oktatóprogramokat készíthetünk. NEM SZÜKSÉGES, hogy az oktatóprogram készítője, használója programozási ismeretekkel rendelkezék.

Alkalmazási területek:

- Számítástechnikai eszközök, programok, felhasználói rendszerek használatának oktatása, az üzemeltetéshez szükséges ismeretek elsajátításának ellenőrzése.
- On-line help bármilyen felhasználói rendszerhez.
- Termékismertető, árkatalógus.
- Üzemekben, vállalatoknál az új termelő berendezések, eszközök ismertetése. Szakmai továbbképzés.
- Dolgozók rendszeres balesetvédelmi oktatása, vizsgáztatása.
- Valamilyen tanfolyamra jelentkező hallgatók tudásszintjének felmérése, vizsgáztatás.

ÁRA: 77 000—320 000 Ft között, az alkalmazástól függően

Készséggel állunk a MASTER iránt érdeklődő ügyfeleink rendelkezésére további információval és szakmai bemutatóval is. Amennyiben eljuttat hozzánk két db 360 kbyte-ra formátálható floppy lemezt, a tervező rendszer DEMO verzióját ingyen megküldjük önnek tanulmányozás céljából.

„5. G.” Számítástechnikai Szolgáltató Kiszövetkezet

1139 Budapest, Kartács utca 27.
Telefon: 295-899, 490-778, 296-446.
Telex: 22-57-46

**ÁTALÁNYDÍJAS
JAVÍTÁSI ÉS
KARBANTARTÁSI = ÖRÖK
SZERZŐDÉS GARANCIA**

**COMMODORE, ATARI, TVC stb. személyi számítógépek
valamint IBM PC/XT/AT professzionális PC számítógépek
és perifériák (floppy, printer)
garanciális és fizető JAVÍTÁSA, KARBANTARTÁSA.**

SZERVIZEINK:

1053 Budapest V., Magyar u. 12-14.

T.: 173-551 Tx: 7621

1083 Budapest VIII., Szigony u. 9.

T.: 343-153

1191 Budapest XIX., Gábor A. sétány 3.

3100 Salgótarján, Arany János u. 3.

T.: 32-14-007

3525 Miskolc, Fazekas u. 1-3.

T.: 46-17-011

4034 Debrecen, Holló László u. 14.

5600 Békéscsaba, Bartók Béla u. 37. T.: 66-27-195

6726 Szeged, Székelysor 13. T.: 62-13-377

7400 Kaposvár, Füredi u. 24. T.: 82-16-307

7624 Pécs, Jurisics M. u. 17. T.: 72-11-812

9700 Szombathely, Szalonok u. 31. T.: 94-14-519

1053 Budapest, Henszlmann I. u. 9. Telefon: 174-144 Telex: 22-7621

VEVŐSZOLGÁLAT — FOTOELEKTRONIK — NOVOTRADE — ALFA G.T.

VÉTEL — ELADÁS 1077 Budapest, Dohány u. 16. Tel.: 428-936

FELHÍVÁS

A szegedi Tarjánvárosi 4. Sz. Ált. Iskola — az OPI számítástechnikai bázisiskolája — évek óta nyári bentlakásos számítástechnikai táborokat rendez felső tagozatosoknak és középiskolai tanulóknak. 1988-ban a következő témakörökben és turnusokban rendezünk tábor:

Minden turnusban:

- Számítástechnikai alaptanfolyam kezdőknek (ajánlott 5–8. osztályosoknak) (A jelű tanfolyam)
- Számítástechnika haladóknak, alkalmazások (ajánlott 7–8. osztályosoknak, illetve a középiskola 1–2. évfolyamaira járóknak) (B jelű tanfolyam)
 - programozási eljárások, fogások
 - alkalmazói programok
 - fizikai, kémiai, technikai alkalmazások (interfészek, perifériák)
- Számítógépes hardver ismeretek (interfészek tervezése, építése, egyszerű mérő- és szabályozóberendezések építése) (ajánlott 8. osztályosoknak, középiskolásoknak) (C jelű tanfolyam)

Turnusok: (minden turnusban minden témakör szerepel)

június 13–18-ig június 20–25-ig június 27. — július 2-ig július 4–9-ig

Az egyes turnusokat és azon belüli csoportokat a jelentkezők számától függően indítjuk. Minden jelentkező visszajelzést és részletes programot kap. Ekkor küldjük meg a befizetési csekket is.

Jelentkezési határidő: 1988. június 3-ig beérkezően.

A nagy érdeklődésre tekintettel a jelentkezéseket azok beérkezési sorrendjében fogadjuk el.

Jelentkezési cím: Tarjánvárosi 4. Sz. Ált. Iskola, Orkonyi Enikő tanár,
6723 Szeged, Úrhajós u. 4. Tel.: 06-62-51-449

Részvételi díj: az A és B jelű tanfolyamokra 1760 Ft
a C jelű tanfolyamokra 2040 Ft

Minden érdeklődőt és jelentkezőt szeretettel várnak:

a Rendezők és az Igazgatóság

Az Ön feje nem adattárolásra való, hanem fontos döntések hozatalára. —
Joggal várhatja el, hogy kezében legyen az eszköz, ami munkáját minőségivé teszi,
döntését megalapozza.
A számítástechnikában viszont a széles választékból nem könnyű
a legjobb mellett dönteni.

az Ön fejével gondolkodtunk,

amikor létrehoztuk az első, Közép-Európában egyedülálló számítástechnikai szalont.
Meghívtuk a legfontosabb gyártókat és forgalmazókat, hogy a választék együtt legyen
áttekinthető, kipróbálható, tanulmányozható, összehasonlítható.
Felkészült szakembereink várják az érdeklődőket, a leendő vásárlókat.
Reméljük, döntésünk új korszakot nyit az Ön mindennapi munkájában.

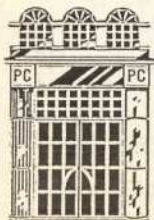
PC szalon

Budapest XIII., Sallai Imre u. 6.

☎ 315-136, 310-776

Lépjen új korszakba velünk.

NOVOTRADE

Olvásóink egyre gyakrabban küldenek be olyan hasznos programokat, amelyeket terjedelmi okok miatt nem áll módunkban közölni. Mivel azonban úgy véljük, hogy közérdeklődésre tarthatnak számot, ezeket röviden ismertetjük. Akik használni szeretnék a programokat, a részletes leírást, a programlistákat vagy — ahol erre mód van — a programot adathordozón, levélben megrendelhetik szerkesztőségünk-től. A listák, ill. adathordozók másolását a KASZKAD Kiadóvetkezőt öbudaí PÓLUS Szakcsoportja végzi (lásd lapunk 1988/2. számát). A másolási díj listák, leírások esetén oldalanként 8,— Ft, kazetta esetén 150,— Ft, floppy esetén 300,— Ft. Az adathordozóra történő másolás díja az adathordozó árát is magában foglalja.

Közületektől cégszerű megrendelést kérünk, a másolási díjat az MNB 208-42 518-7014 számlára kell befizetni. Magán-személyek a díjat a KKVMF PÓLUS Szakcsoport, Bp. Bécsi út 94-96. 1034 címre fizethetik be.

A megrendelés az alábbi formában lehetséges:

MIKROSZÁMÍTÓGÉP MAGAZIN SZERKESZTŐSÉGE 1371 Budapest, Pf. 433.

Megrendelem a Mikroszámítógép Magazin 1988/... számában szereplő közprogramok közül az alábbiakat:

A program neve
Csak programlistát és leírást kérek
Példányszám
Csak adathordozót kérek
Mindkettőt kérem

A megrendeléshez csatolom a szolgáltatási díj befizetését igazoló csekkszelvényt. Dátum, név, pontos cím.

A programok ellenőrzése nem áll módunkban, ezért az esetleges programhibákért mi nem vállalhatjuk a felelősséget.

Kérjük, akik saját készítésű programjaikat felajánlják a köz javára, a részletes programleírást, a listát és az alábbiakhoz hasonló rövidített ismertetőt juttassák el címünkre. (Nevük jelenti a garanciát a továbbiakban a megrendelők számára.)

Közprogramok

Számkonverter

Programnév: Számkonverzió
Géptípus: TVC
Konfiguráció: alappép
Adathordozó: kazetta
Terjedelem: 150 BASIC sor
A készítő neve: Paróczay Gábor
Megjegyzés: —
A leírás oldalszáma: 2
A program oldalszáma: 6

A menüvezérelt program decimális/bináris és viszont, logikai 1/0 szintű sorozat/decimális konverziót és ugyanezt csak más megadással, valamint bináris eltólast valósít meg. Egy kiegészítő programmal hexadecimális/decimális konverzió is megy.

Manótervező

Programnév: SPRITE EDITOR 64
Géptípus: C64
Konfiguráció: kazettás vagy

lemezegységes háttértároló
Adathordozó: kazetta
Terjedelem: 150 BASIC sor
A készítő neve: Ungváry Levente
Megjegyzés: —
A leírás oldalszáma: 2
A program oldalszáma: 3

A programmal egyszerre 32 manót lehet megtervezni, elforgatni, mozgatni, tükrözni, elmenteni, visszahívni.

Fraktálkészítő

Programnév: SZÓRAKOZTATÓ FRAKTÁL MINTÁK
Géptípus: C64
Konfiguráció: lemezegység
Adathordozó: lemez
Terjedelem: 146 BASIC sor
A készítő neve: Argyelán Péter
Megjegyzés: Simon's BASIC kell
A leírás oldalszáma: 3
A program oldalszáma: 3
A program érdekes (fraktál) alakzatokat állít elő a képernyőn.

ISKOLASZÁMÍTÓGÉP-SZERVIZ

1077 Budapest VII.,
Baross tér 19.
Telefon: 428-999

**Vállalja: IBM PC/AT, IBM PC/XT
ÉS**

**Commodore típusú (C16, CPlus/4,
C64, C128) gépek javítását,
átalánydíjas szervizét,**

**egyedi programok,
programcsomagok készítését.**

Egy sarokkal

olcsóbb!

A DIGITAL

Számítástechnikai Szaküzlet (1026 Budapest,
Szilágyi Erzsébet fasor 35.)

Sinclair-termékekre

szakosodott: elősorban a ZX81-es
és Spectrum gépekhez használatos eszközöket,
programokat árul. De kínál más gépekhez

való tartozékokat (például botkormányokat), számítástechnikai
alkatrészeket (integrált áramköröket stb.) és zsebszámológé-
peket is.

Aki ebben az üzletben a lapunkból kivágott sarokszelvényt
átadja, vagy megrendelésével együtt oda elküldi, minden hó-
napban más-más cikket olcsóbban vásárolhat meg. A kedvez-
mény a szelvényen feltüntetett hónapban érvényes. Minden ár-
engedménnyel vásárolt darabhoz le kell adni egy szelvényt.

A bolt utánvétellel szállítást is vállal, és a szokásos 6 hónap
helyett **1 év garanciát ad**

Az e havi kedvezmény

Univerzális nyomtatóillesztő
**Spectrum gépekhez 5000 Ft, en-
gdemény 10%**

Az illesztőnek a doboz oldalán elhelyezett
RESET gombja védve van a véletlen meg-
nyomás ellen. Segítségével bármely pro-
gramot a tápfeszültség kikapcsolása nélkül
törölhetünk, így nem kell a tápcsatlakozót
kihúzni a gépből.

Az illesztő program nélkül kompatibi-
lis az Interfész 1-gyel.

Bekapcsoláskor az illesztő alapállapot-
ban van. Ilyenkor nincs soremelés (a leg-
több nyomtatásban van egy belső kapcsoló,
amellyel az automatikus soremelést be
lehet állítani, de ez akkor a programból
már nem kapcsolható ki és be) és a nyom-
tató 80 karaktert gépel soronként. Ezt egy
egyszerű POKE 23679, K utasítással tud-
juk megváltoztatni, ahol K a kívánt soron-
kénti karakterszám.

A parancssal hívható menüből elérhető
funkciók az alábbiak.

Nyomtatóhoz illesztés

A választható típusok: Seikosha, GP80,
GP100, GP250; Epson MX80, RX80, FX80;
Star Micronics típusok és egyéb. Ez utóbbi
esetben el kell készíteni és be kell tölteni
a nagyfelbontású grafikát előállító pro-
gramot.

Parancs- vagy szövegválasztás Soremelés tiltása vagy engedélyezése Állapotjelzés

A menü utolsó sorában lévő információ
megmutatja, hogy az illesztő éppen milyen
aktuális állapotban van:

STATUS A BCD E

„A” a nyomtatótípusnak megfelelő szám

„B” a parancs/szöveg állapot

„C” a képernyőállapot

„D” az ESC 0 vagy 1 állapotát mutatja.

Az „E” hiánya az automatikus soremel-
és hiányát jelzi. Ha itt LF jelet látunk, ak-
kor a soremelés aktualizálva van.

Az állapotok addig vannak érvényben,
amíg a tápfeszültséget ki nem kapcsoljuk
vagy új utasítással felül nem írjuk.

(Vigyázat! Néhány printerállapotot a
nyomtató ki- és újra bekapcsolással ki le-
het törölni!)

SE

Hardver

Multiplexerek és demultiplexerek

A multiplexer olyan áramkör, amely a
címzésnek megfelelően a bemenetire kap-
csolódó vonalak valamelyikét a kimenetre
kapcsolja, azaz a kimeneten megjelenik az
adott bemenet logikai állapota.

A demultiplexer ennek a fordítottját te-
szi: egy bemeneti vonalat a címzésnek meg-
felelően a kiválasztott kimeneti vonalra
kapcsol.

Az 1. ábrán kapukból felépített, 4 beme-
netű multiplexert mutatunk be.

A D kimenet az A0 és A1 címbemenetek
állapotának függvényében a D0...D3
adatbemenetre kapcsolódik. Például ha A/
 $\theta = L$, az A1 = H szintű, akkor a D2 beme-
net kapcsolódik a kimenetre.

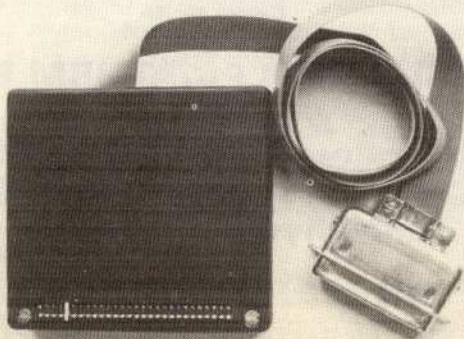
Komparátorok

A komparátorok olyan áramkörök, ame-
lyek két bináris értéket hasonlítanak össze
egymással. A három legfontosabb összeha-
sonlítási feltétel: az egyenlőség, a kisebb és
a nagyobb viszony. Két bináris érték egye-
zőségének az a feltétele, hogy minden bit-
jük megegyezzen. A komparátornak csak
akkor van a kimenetén H szint, ha a beme-
neten a két szám egyenlő. Ha a két összeha-
sonlítandó szám egybit, akkor „kizáró
vagy” (ekvivalencia) kaput használhatunk.
N bit esetén az n számú ekvivalenciakaput
kimenetileg egy ES kapuhoz csatlakoztatva
jutunk az N bites komparátor áramkörhöz,
ahogy ezt a 2a. ábrán bemutatjuk. A 2b. á-
brán egy 2 x 4 bemenetű (4 bites) kompará-
tor elvi rajzát mutatjuk be. Ennek a kime-
netei már a kisebb-egyenlő-nagyobb reláci-
ókat is jelzik, és több ilyen áramkör össze-
kapcsolható 4 bitnél hosszabb számok öss-
zehasonlítására. Ebben az esetben az elő-
ző fokozat kimenetét kapcsoljuk a követ-
kező fokozat bemenetéhez (ún. kaszkádba
kapcsolás).

Számláló áramkörök

A jelek (impulzusok) számlálása tulaj-
donképpen a tárolás és az összeadás (kivo-
nás) műveleteire bontható. A számláló
áramkörnek valamilyen kódban tárolnia
kell a már megszámlált impulzusok számát,
majd az újabb impulzus érkezésekor ehhez
1-et hozzáadni (előrszámlálás) vagy 1-et
kivonni (hátraszámlálás) kell a tárolt érték-
ből. A számlálók egymással összekapcsolt
flip-flopokból épülnek fel. A számlálók ki-
vezetési funkcionálisan négy csoportba
sorolhatók:

- tápfeszültség-kivezetések,
- számlálандó jel (órjel),
- a számláló állapotát tartalmazó
kimenetek,
- egyéb, a működést meghatározó jel: a

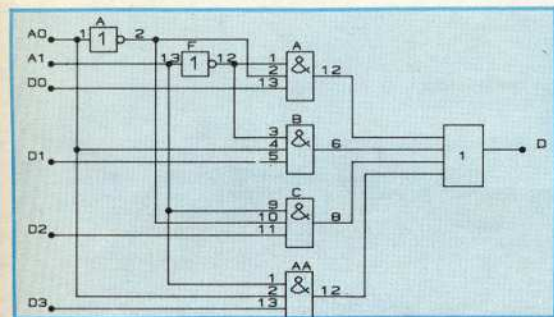

fejlesztési eszközök

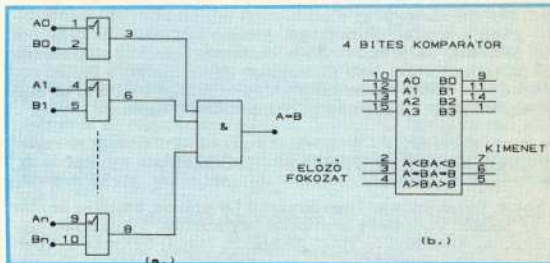
A sorozat alappondolata — azon a régi felismerésen kívül, hogy az elektronika és a számítástechnika elválaszthatatlan egymástól — a következő tapasztalatot summázza. A szoftver — a programok — jelentősége egyre nő, de az is tény, hogy az igazán jó (az adott számítógép nyújtotta lehetőségeket maximálisan kihasználó) programok megírásához a programozónak nélkülözhetetlenek az alapfokú áramkört hardverismeretek is. Megegésíti ezt, hogy szaporodnak az olyan berendezések, mikroprocesszor alkalmazó rendszerek száma, amelyek programvezérelten működnek. Az ilyen rendszerek tervezőinek és fejlesztőinek is szükségük van integrált hardver- és szoftverismeretekre.

CLEAR bemenettel, azivel a számláló (a tárolókat) alaphelyzetbe állíthatjuk.

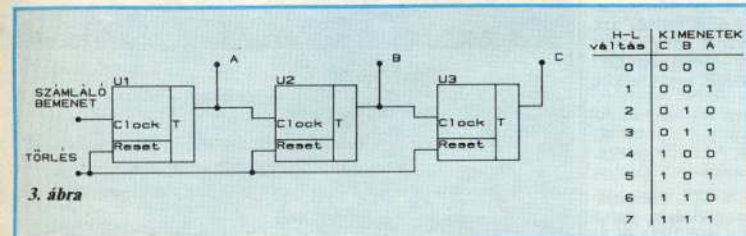
Tételezzük fel, hogy az R jelű törlő (RESET) bemenetekre adott törlő impulzussal megtörtént az A, B, C bemenetek alaphelyzetbe állítása. Amikor a számláló bemenetére érkezik az első H-L átmenet, az U1 tároló kimenete H szintet vesz fel (billen). A kapcsolás most számlálta az első jelet, így állapota 001. Az U1 bemenetén az impulzus végét jelző L-H átmenet hatására semmi sem történik a negatív élvezérelt működés miatt. Az újabb H-L átmenet U1-et visszabillenti alaphelyzetbe, de akkor a kimeneten — ami U2 bemenete — a H-L átmenet U2 flip-flopot billenti, és így tovább. Az ábrán a kimenetek állapotai a táblázatból jól nyomon követhetők.

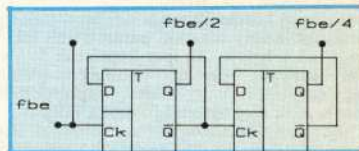
1. ábra

2. ábra

3. ábra

4. ábra

Osztók

A számlálók előnyös tulajdonsága, hogy kimenetükön a bemenő jel leosztott frekvenciával jelenik meg. Például az előző ábrán A, B, C kimeneteken egyre feleződő jel jelenik meg. C-nél négy L, négy H szint, B-nél két H, két L, A-nál egy H, egy L szint. Ilyen módon, számlálókból kialakított láncokkal egy adott frekvenciájú bemenő jelet leoszthatunk. A 4. ábrán két D flip-flopból kialakított frekvenciafelező, illetve negyedelő kapcsolás látható.

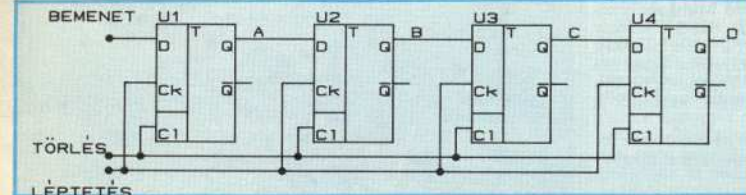
Léptetőregiszterek

Szintén flip-flopból épülnek fel a tárolt digitális információ jobbra, illetve balra léptetését (shiftelését) megvalósító léptetőregiszterek. Amikor egy léptetőimpulzus beérkezik, akkor az információ az egyik tárolóból a következő tárolóba lép. Egy ilyen léptetőregiszter működése az 5. ábrán követhető végig.

Tegyük fel, hogy az U1 D tároló bemenetére H szintet adunk. Ilyenkor semmi sem történik mindaddig, amíg az órajel (léptetőimpulzus) nem érkezik meg. Amint az órajel megjelenik, az U1 flip-flop bemenetén levő H szintű jelet egy flip-floppal jobbra, az U2 flip-flop bemenetére lépteti, és ez így folytatódik az újabb impulzusok hatására.

(Folytatjuk)

DR. KONYA LÁSZLÓ

5. ábra

számlálót alapállapotba hozó törlő jel (RESET), a számlálás irányát meghatározó jel stb.

A működési mód alapján megkülönböztetünk szinkron és aszinkron számlálókat. A számlálás az órajel felfutó (pozitív élvezérelt) vagy lefutó (negatív élvezérelt) élnek hatására következik be.

A leggyakrabban használtak a kimenetükön a számlált értéket bináris, illetve BCD kódban megjelenítő számlálókat. Számlálókat mind TTL, mind CMOS technológiával gyártanak. Az elérhető nagyobb elemsűrűség miatt több tárolóelemet tartalmazó

(„hosszabb”) számlálókat lehet CMOS technológiával kialakítani. Például a TTL család SN7490-es típusjelű tagja 4 bites BCD számláló, a CMOS család CD4040 típusú tagja 12 bites bináris számláló.

Példaként a 3. ábrán egy háromfokozatú bináris előreszámláló mutatunk be. Az ilyen típusú számlálóknál minden egyes flip-flop kimenet a következő flip-flop órajel bemenetére csatlakozik. Az esetek többségében a számlálás előtt a számlálóláncot nullázní kell, hogy a számlálás nulláról induljon. Ehhez a számlálót (illetve a tárolókat) ki kell egészíteni egy RESET vagy

„A számítástechnika mindenkiért” szlogen jegyében harmadizben rendezték meg az Országos Mikroszámítógépes Találkozózt. Dömöki Bálint, az NJSZT elnöke megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy a Tavaszi Fesztivál keretében megtartott találkozó elősorban céljában különbözik az ország többi számítástechnikai kiállításától. A rendezők olyan kiállítókat kértek fel, akik a nagyközönség számára használható termékeket mutattak be, és olyan programokat szerveztek, amelyek széles érdeklődésre tarthatnak számot. Ezért is alakult a kiállítás összetétele úgy, hogy a hazánkban először bemutatott VIDEOTEX rendszer és NOVELL hálózat mellett igen nagy számban megtalálhattuk az egyéni és kisvállalkozókat is.

III. Országos

Humánus bit

Igazán egyéni színfoltot jelentett a „Gép is ember” karikatúra-kiállítás. A zsűri díszelnöke, Heinz Zemanek professzor ünnepi beszédében elmondta, hogy elgépiesedett világunkban „humánus bitet” jelent a humor. Mosolyogni komoly dolgokon is lehet, sőt kell. Mint már 88/5. számunkban beszámoltunk róla, a kézzel rajzolt pályázatok közül Jurij Koszobukin (Szovjetunió), a géppel rajzoltak közül pedig Halász Géza (Magyarország) nyerte el az első helyet. A fődíjat Vjekoslav Klaić (Jugoszlávia) kapta.

Amiről a profik csak álmodoznak...

Sokan voltak jelen az Ipari-Szakmai Délutánon, amelyen az ipar és az amatőr mozgalom képviselői beszélgettek, vitatkoztak egymással. Az amatőrök (a HCC mozgalom tagjai) felrőtítették az ipar-nak, hogy nem érdeklődnek műszaki fejlesztéseik iránt, pedig sokszor megelőzik a vállalatokat. A HCC-nek például már akkor saját fejlesztésű mikroszámítógépe volt, amikor az ipar csak álmodott róla. A közelmúltban is kifejlesztettek egy kötegel adatátviteli rendszert, amely műszaki paramétereit tekintve a világban bárhol megállná a helyét. Az ipar képviselői felhívták az amatőrmozgalom figyelmét, hogy egy készülék megalkotása nem jelenti azt, hogy sorozatban is gyártható. Megkérdezték továbbá, hogy miért nem keresik meg újdonságaikkal a vállalatokat és szövetkezeteket? A vita azzal zárult, hogy az amatőröknek sem idejük, sem érzékük nincs üzletelni, ellenben felajánlják tudásukat.

Ipari programok pályázata

Az érdeklődők megnézhatték az IPM és az NJSZT Számítás-technikai Klubja által szervezett szoftverpályázat zsűrizését, illetve bemutatóját. Az ipar területén használt és kifejlesztett IBM és az azzal kompatibilis gépeken futó programok versenyeztek. Első lett és ezzel tizenötezer forintot kapott a Csepel Művek Szerszámgépgyárában készített NC/CNC Alkatrész-előkészítő Munkahely elnevezésű program. A bemutatót Karai Csaba és Sándor Károly tartotta. A fejlesztők valóban az életből merített kérdést oldották meg. A bírálóbizottság két második díjat adott át. Nádor Vilmosné és Dunai Péter, a Csepel Autógyár dolgozója a Technológiai Darabgyézek Kisszámítógépes Adatkezelő Rendszere, valamint a DEMÁSZ-tól Szilágyiné Jancsó Ilona és Benke Gábor Telefőkönyv, Főkönyvi Könyvelés programja vitte el a hétezeröttszáz forinttal járó második díjat. (A díjakat az Ipari Minisztérium ajánlotta fel.)

Váradi László, a pályázat szervezője elmondta, hogy a bemutatott hat szoftver magas színvonalú volt. Különösen szerencsés, hogy a gyakorlati életből merített problémák megoldására készülték CAD/CAM, illetve adatfeldolgozásra. Meglepő azonban a pályázók alacsony száma.

Házi feladat telefonhívásra

A széles nyilvánosság első ízben láthatta működés közben az Ipari Minisztérium IPCON és az osztrák MUPID VIDEOTEX rendszerét.

A magyar rendszert a MUPID és a Siemens segítségével alakították ki. Jelenleg a hálózatot ötven vállalat használja, de előreláthatólag háromszáz vállalat kapcsolódik később hozzá. A központi gépet a VEIKI üzemelteti, a vállalatoknál elhelyezett terminálok

Ipari-szakmai délután

Heinz Zemanek professzor megnyitja a karikatúra-kiállítást

Mikroszámítógépes Találkozó

telefonvonalal csatlakoznak hozzá. Nagyon fontos, hogy a vonalakat csak híváskor foglalja le. Ezzel a rendszerrel az amúgy is gyengén ellátott vállalatok nem vesztenek vonalat.

Csak jelszó ismeretében lehet a rendszer funkcióit használni és információt kérni. Természetesen nem mindenki jogosult minden szolgáltatás használatára. A bejelentkezés után az alamenüből választhatók ki a különböző funkciók. Ezek közül csak néhányat említünk meg. Alapszolgáltatásként a tulajdonosok statisztikai adatokat, időjárásjelentést, valutaárfolyamokat stb. kérdezhetnek. Ezek köre természetesen az adattálmánytól függ. A szervezők is meglepődtek, hogy a vállalatok milyen szívesen használják az üzenetküldés funkciót, aminek segítségével üzenhetnek meghatározott álló-

a terminálon futtathatók. A Magyar Posta országosan bevezeti a VIDEOTEX rendszert, ami jelenleg huszonhat országban működik.

Ezt követően megismerkedhettünk az osztrák VIDEOTEX rendszerrel, a MUPID-dal is. A MUPID-ról lapunk előző számaiban már közöltünk ismertetést (87/10-es számunktól a 88/2-ig tartó sorozatban), de felejthetetlen élmény volt működés közben látni. Hermann Mauer Grazból, a rendszer egyik alkotója mutatta be a különböző szolgáltatásokat. Láthattuk a telemenetrendet, a telefonkönyvet, a telexküldést, telexelíkont, telegjogszabály-gyűjteményt és az elektronikus újságot. A MUPID szolgáltatásai teljességre és emberközpontúságra törekednek. A telefonkönyvnek például van egy asszociációs része, ha nem emlékszünk pontosan a keresett névre, akkor megadja a hasonló hangzásúakat és írásúkat.

A MUPID szorosan kapcsolódik az osztrák távoktatáshoz is. Hívásra a „távhallgató” megkapja a soron következő oktatóprogramot, amellyel gyakorolhat. A házi feladatot, a leckét is a rendszer küldi, amit a tanuló visszaküld a központnak értékelésre.

Bridzs és sakkszimulán a számítógéppel

A találkozóon a szellemi sport is jelen volt. A bridszrajongók új játékprogramokkal vihthattak. Újdonságok voltak az IBM kompatibilis gépekre készült bridszprogramok.

A sakk-kedvelők örömeire Bilek István nagymester szimulán adott a Saitek sakkszámítógépnek. Tizenegy táblán játszottak. A nagymester nyolc győzelmet és két döntetlent ért el. Egy alkalommal a gép bizonyult jobbnak, vagy Bilek nagymester játszott gyengébben? A játszmák kiértékelése további szórakozást nyújtott e játék szerelmeseinek.

Óvodásoknak sem korai

A 24-es pavilon előadóterme egyszerre gyermekszívatól lett hangos. Ekkor kezdődött ugyanis a LOGO bemutató. Seymour Papert professzor, a LOGO programozási nyelv kifejlesztője sajnos ígérete ellenére sem tudott eljönni, de Heinz Zemanek átvállalta a házigazda szerepét. A zsűri díszelnöke szakértelmével és közvetlenségével mindenki szívébe belepota magát. Óvodás korú gyerekek ültek a számítógépek előtt és mélyültek el a LOGO titkaiban. Amint Zemanek professzor elmondta, a gyerekek minden félelem nélkül közelítenek a számítógéphez. Nincs bennük olyan ellenérzés, mint a felnőttekben, hogy „nem értek hozzá”. A gyerekek kipróbálják és megjegyzik a történéseket. Olyan dolgokra jönnek rá ezáltal, amelyekre a felnőttek képtelenek. Játszva tanulni, ez a képekről a legegyszerűbb.

Egészségügyi informatika

A találkozóon tíz egészségügyi intézmény, valamint az egészségügyel együttműködő EISZI mutatta be termékeit. A kiállítást a szervező vállalat egymáshoz kapcsolódó folyamatok szerint tervezte meg. A beszélő számítógépen kívül megismerkedhettünk a számítomográf és ultrahangvizsgáló szimulációs készülék működésével. A diagnosztikai oktató programcsomag nagy hasznára van az orvosnagyhallgatóknak. A program kérdés-felelet formájában gyakoroltatja a diagnózis felállítását.

Itt mutatták be a nem beszélő, súlyos mozgássérült gyerekek vizsgálatára kialakított képességmegállapító és fejlesztő programot.

A nyertesek

másnak, és a rendszerbe bekötött cégeknek is. Praktikusnak tartom, hogy a jövőben a vállalatoknak nem szükséges levélben elküldeniük jelentéseiket, elég ha azt beviszik az IPCON-ba. Sőt, a minisztérium is szétküldheti tájékoztató adatait a VIDEOTEX-en. Nem szükséges kiadványokat szerkeszteni! A vállalatok betáplálhatják elfekvő készleteiket és az bármelyik terminálon lekérdezhető. Elfoglalt vezetők is szívesen küldenek üzenetet más cégeknek az időrabló telefonálgatás helyett. A terminál önmagában is intelligens, programozható. Így igen jól használható a teleprogram funkció, amelynek segítségével számítógépes programok hívhatók be és

A találkozó bemutatott közegészségügyi, gyógyyszerészeti, gyógyászati nyilvántartó rendszerek bevonultak a gyógyszerzatba. Segítik az oktatást, tehermentesítik az orvosokat és gyógyszereszeket, pontosabbá teszik a nyilvántartásokat.

Sütés-főzés számítógéppel

A szervezők a pályázat meghirdetésekor nem hittek igazán a verseny sikerében. Meglepődtek, amikor — igaz kisszámú — változatos és magas színvonalú pályázatok érkeztek. Hatan mutatták be produkciójukat. Első díjat és ezzel háromezer forintot Burján János kapott a „MENÜ Étlapszerkesztő” programjáért.

A „Menü”-vel három speciális szempont alapján kiválasztott étel-étel lehet összeállítani. (Például felnőttek, sportolók és gyerekek részére.) A program figyelme szinte mindenre kiterjed. A beépített órónaptár figyeli a hétvégéket, a gasztronómiai ellenőr meg az összeférhetetlen ételeket utasítja vissza. Az adatbankban ételfélségek szerint, mint leves vagy zöldség, megtalálhatók a nyersanyagok, azok árai és összetételük. Így a főszakács ügyelhet a menük árára, de kalória, fehérje és szénhidrátartalmára is. Jelenleg húszonötötől, száz-száz ételt tart nyilván. Ez azonban szinte korlátlanul bővíthető, mivel a program teljes adatbázis-kezelést valósít meg.

A zsűri két második díjat adott ki. Két-kétezer forinttal jutalmazta Borka Zoltán „Receptek” és Nagy Imre „Kevés anyagból változatos ételek” elnevezésű programját. A „Receptek” ebben a témában újszerűségével tűnt ki. A képernyőn nemcsak az étel elké-

figyeli a foyadék PH értékét. Az IPM két különdíjjá kaptak a Kis-újszállási MHSZ Rádióklubja és Ecsedi Csaba.

A kisújszállási amatőr rádiókészülék vezérlésére dolgoztak ki programot és interfészt. A program menürendszeréből kiválasztható például az általános hívás, gyors billentyűzet vagy a gépbe írt szöveg adása. A morzézés sebessége is megadható. Teljesítményük azért is nagyszerű, mert csak tavalay ósz óta van a klubnak számítógépe.

Ecsedi Csaba sorstársainak, a csökkentlátóknak készített interfészt a telefon számítógépes vezérlésére. A gép figyeli a hívást, bejelenti az elindítást a telefonhoz kapcsolt egyszerű magnetofonra. A gép telefonálni is tud, a Homelab bemondja a beprogramozott szöveget. A készülékkel a gyengénlátók kapcsolatot tarthatnak egymással.

Nem bírták a kisgépek

Az Oktatóprogramok Országos Versenyére több mint kétszáz pályázat érkezett. A mikroszámítógépes találkozó szűzötvén pályamunkát mutattak be. A tantárgyak a következők voltak: fizika, humán- és szakmai tárgyak, matematika, nyelv, biológia, kémia és egyéb. Idén is a szakmai tárgyakban születtek a legjobb oktatóprogramok, míg más tárgyakban helyben topogás vagy visszacsés tapasztalható. Újdonság volt a menüválaszték és a felhasznált adatállomány növekedése. Az azzal is magyarázható, hogy a legtöbb pályázat hajlékonylemezen érkezett, a kazetta lassan kiszorul. A versenyen bemutatott programokról később számolunk be, most

Szimulán a sakkszámítógéppel

Azért az ember is gondolkodik

szítéséhez szükséges nyersanyagok, hanem az elkészítéséhez szükséges műveletek ábrái is megjelennek. Nagy Imre programja először megkérdte, hogy mit akarunk, főgni vagy hízni, és milyen alapanyagunk van otthon? Ezek alapján összeállítja az elkészíthető ételeket.

Örömmel láttuk, hogy az egysikúnak hitt témát milyen változatosan oldották meg a versenyzők. Igaz, itt is akad rossz példa, ami sajnos az oktatóprogramok versenyén is előfordult. Egyik versenyző nem tett mást, mint egy szakácskönyvet hatalmas munkával egy az egyben feldolgozott számítógépre. Ez sajnos nem a gép tudásának a legjobb kihasználása.

Morzézik a számítógép

A Háziépítésű Eszközök Országos Versenyére tizeneggy pályázat érkezett, s ebből tizenketten mutatták be alkotásukat. Kiemelkedő volt az első helyezést ért el a Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola On-Line mérési rendszere. A hater ezer forintot díjat a KFKI ajánlotta fel. A diákkör kémiai mérésekhez fejlesztett ki egy speciális interfészt. A méréseket értékelő szoftver is nagy teljesítmény, azzal is díjat nyerhetek volna. A sokoldalú mérési rendszerből most csak a térfogat-megállapítást emeljük ki. A folyadék térfogatát úgy állapítják meg, hogy azt cseppegtetik és egy fotokapuzérzőkelőn keresztül a számítógép számolja, közben

csak a csapatverseny eredményét ismertettük. Első helyezést kapott és a KSH által felajánlott húszezer forintot díjat a Landler Jenő Szakközépiskola. Második lett és a SZÜV BASIC oktatócsomagját nyerte a Móróc Zsigmond Gimnázium csapata. A zsűri két harmadik díjat ítélte oda. A SZÁMALK könyvcsoomagját kapta a Szentesi Művelődési Ház és a Kilián György Gimnázium csapata. (A csapatok eredményét az egyéni teljesítmények alapján állították össze.)

Az oktatóprogramok bemutatóján először tapasztalhattuk, hogy a kisgépek mennyire nem alkalmasak huzamosabb igénybevételre. Az idő haladtával egyre több gép romlott el. A szűrinek ennyi hardverproblémája a megelőző években nem volt. Ahogy a gépkosipark öregszik országsszerte, úgy szaporodnak a gondok a kis számítógépekkel és a perifériákkal is. A számítógépek nemcsak erkölcsileg, hanem fizikailag is avulnak.

A szervezők szándékosan március 21-re, iskolaszüneti napra tették az ifjúsági napot, hogy minél több tanuló vehessen rajta részt. A HUNGEXPO azonban riasztó ajándékkal lepte meg őket: ezt a napot szakmai nappá nyilvánította. Így ötvenforintos belépőjegyet kellett váltaniuk a tanulóknak és nem fogadták el a diákgiszolványokat sem. Ezzel kizárták az ifjúságot! Nekünk természetesen a Mikroszámítógépes Találkozó ifjúsági rendezvényeiről való távolmaradásuk fáj a legjobban, de az AISH sportpavilon és a játékkiallítás szervezői sem örültek ennek.

PINKE GYÖRGY

Az INTELL-GRAF szövegszerkesztő rendszer

Múlt havi számunkban bemutattuk Olvasóinknak a TELE-SCRIPT telefonáló-szövegszerkesztő rendszert. Akkor főleg a telefonáló részcsoportok felépítésének ismertetésére fektettük a hangsúlyt. Most bemutatjuk a TELE-SCRIPT rendszer köré épített, általános szövegszerkesztő rendszer főbb sajátosságait.

Az INTELL-GRAF szövegszerkesztő az EASY SCRIPT rendszer teljes magyar adaptációja: tartalmazza az összes magyar ékezetes betűt. A Commodore 64 számítógép billentyűzetét a szabvány magyar betűelhelyezés szerint használhatjuk segítségével (tehát akár például vakon gépel, annak a keze magától a megfelelő helyekre talál), és biztosítja az eredeti EASY SCRIPT összes szokásos funkcióit.

Ezzel eddig nem sokat mondtunk a rendszerről: az EASY SCRIPT-nek létezik legáltalósabb magyar adaptációja. A számítástechnikai lapok olvasói kikupálódhattak a különböző szövegszerkesztő rendszerek összehasonlításában, számos teszt jelent meg. Az érdemi összehasonlítás azonban hovatovább illuzorikussá vált, különösen ha csupa EASY SCRIPT alapú rendszert hasonlítunk össze. A tesztelők által adott jelek eltéréseit csak apró eltérések okozzák. Többszörös mélytengeri búvárvizsgával rendelkező specialisták gondos aprómunkával próbálják lemérni, hogy melyik is a súlyosabb hiányosság: az, ha az egyik rendszerben az aláhúzás bekapcsolása kicsit nehezebb, vagy az, ha a másikban a pontosvesszőt nehezebb előcsalogni.

A gyakorlat azt mutatja, hogy ezek az apró különbségek nem jelentenek lényeges előnyt vagy hátrányt. A rendszerek mindennapos, üzemszerű használatában az apróbb, könnyen kikerülhető hiányosságokat a felhasználó tökéletesen megszokja, mint kutya a bolháját. Ösztönyszerűen elkerüli azokat a kellemetlenségeket, amelyek a tesztelőknél jogos bosszúságot okoznak. Eláruljuk például, hogy még az angol eredeti (ékezetek és írógépvézellés nélküli) EASY SCRIPT is teljesen le tud fagyni, úgy, hogy a képernyő teljesen kimerededik és a gép csak kikapcsolás után indítható újra.

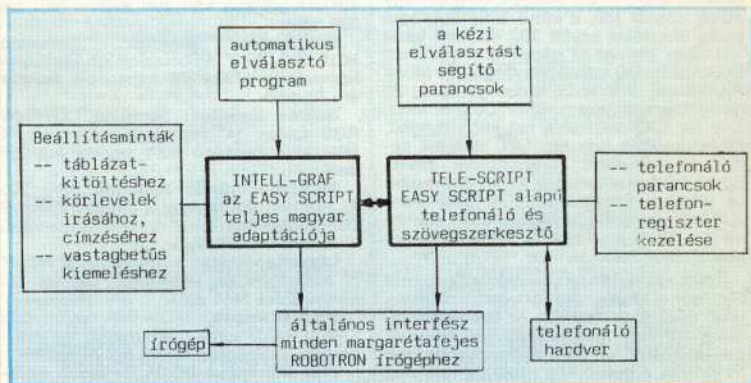
Nem rosszindulatú (tesztelői) búvárkodás közben találtunk erre a hibára, hanem úgy, hogy amíg nem ismertük eléggé a rendszert, nem volt kialakult munkamódszerünk, ergonómiai a használatához, addig mai szemmel nézve elképesztő logikátlanságokat csináltunk. Amikor a program nem pontosan úgy viselkedett, ahogy a saját fejünk alapján elképzeltük, ijedtünkben összevissza csapkodtuk a billentyűket, például egy sorban több sorvegyet is létrehoztunk, és ez okozta a rendszer lefagyását.

Valamennyi általunk ismert magyar EASY SCRIPT alapú rendszerben azóta is benne van ez a hiba, és egyetlen felhasználót sem zavar komolyan: a rendszer tudatos, célszerű használatá közben még vélet-

lenül sem kerül elő. Pedig az a tény, hogy a rendszer rendelkezésével nem ellenkező használat közben is tökéletesen ki tud akadni, sokkal súlyosabb hiba, mint a tesztelők által elemzett nüanszok bármelyike. Mégis joggal rendkívül népszerűek ezek a rendszerek, mert ha valaki egyszer megtanulta használni őket, nagyon kényelmessé teszik a mindennapi irodai munkát. Nincsen komplex program hiba nélkül, de az nem mindegy, hogy a normál mindennapi használat során lépten-nyomon beütözik-e a felhasználó a hibákba, vagy a hibák csak különlegesen logikátlán használat esetén kerülnek elő.

például a „felette” szót: ehhez érteni kellene a teljes mondat jelentését, hogy most arról van-e szó, hogy valaminél magasabb helyen, vagy minden táplálék elfogyasztásáról. A megértés problémája a mesterséges intelligencia jelenlegi állása szerint alapból nincs megoldva. Mindazonáltal (hasonlóan a mesterséges intelligencia számos egyéb eredményéhez, például a szakértői rendszerekhez), a megoldás ebben az esetben az igényeket bővegesen kielégíti.

Az elválasztás problémájának megoldását annyira fontosnak találták a rendszer tervezői, hogy az INTELL-GRAF mellett

Az INTELL-GRAF és a TELE-SCRIPT rendszer fő elemei

Az INTELLROBOT által kifejlesztett INTELL-GRAF szövegszerkesztő rendszer is beilleszkedik az EASY SCRIPT magyar adaptációinak sorába, az alapvető funkciókban az eltérések kicsik, és általában az „izlés dolga” kategóriába tartoznak. Maga az alapprogram tehát csak kevésbé különbözik a többiőtől. Az egész rendszerben viszont jó néhány olyan új vonás található, amelyek lényegesen kellemesebbé teszik a mindennapi munkát.

Az egyik fő ilyenfajta kiegészítés a magyar helyesírás szabályainak megfelelő automatikus elválasztást biztosító program. Aki huzamosabban használ már szövegszerkesztőt, az tapasztalhatta, hogy milyen szemet strapálós, nehézkes munka az elválasztgatás. Ezen segít ez a program. A feladat bizonyos értelemben a mesterséges intelligencia területéhez tartozik, és eredményes, mint sepp a tengert, mutatja a mesterséges intelligencia mai állása szerint elérhető eredményeket.

Az elválasztás az esetek jó 99 százalékában tökéletes. Jól választja el például a program az asszony szót, de (ugyanerre a mintára) hibázik a vasszeg szónál. Ezt a fajta hibát még jórészt ki lehetne kerülni egy nagyszótár beprogramozásával, jóllehet az eredmény aligha érné meg a program lassulását. Százszázalékos eredmény azonban még így sem lenne elérhető. Válasszuk el

működő TELE-SCRIPT rendszerbe is beépítettek néhány olyan új parancsot, amelyek a kézi elválasztást nagymértékben kényelmesebbé teszik. A TELE-SCRIPT rendszer egy egyszerűített EASY SCRIPT alapú szövegszerkesztő, amely fájl szinten kompatibilis az INTELL-GRAF rendszerrel. A TELE-SCRIPT fő tulajdonságait múlt havi számunkban mutattuk be, lényege, hogy a szövegszerkesztés közben a rendszer automatikusan képes telefonhívásokat is végezni. Az egyszerűbb szövegszerkesztési feladatok teljes mértékben elvégezték a TELE-SCRIPT segítségével is, bonyolultabb formátumparancsokat igénylő szöveg pedig telefonálás közben is elkészíthető így, majd a végső formátumot az INTELL-GRAF segítségével alakíthatjuk ki. A két rendszer egymástól függetlenül is használható, de igen szerencsésen egészítik ki egymást.

Egy másik típusú kiegészítő szolgáltatás az INTELL-GRAF rendszerhez, hogy a szövegszerkesztő bonyolultabb funkcióit kész beállításokkal támogatja. Ezzel nemcsak könnyebbé teszi a táblázatok kitöltéséhez, körlevelek írásához és címzéséhez, szép írásképp kialakításához használható bonyolult funkciók megértését, hanem azonnal hozzáférhetővé is teszi a számítógépes észjárásban járatos felhasználó számára.

Áruk és áruk

1987 októberében tartotta amerikai partnereink a Rainbow a 14. fesztiválját. Ezen a rendezvényen évente kétszer a Tandy cég által gyártott Color Computer (CoCo) sorozat gépeit, valamint az azokhoz készített hardvert és szoftvert állítják ki, vitatják meg. A 14. fesztivál — melyen több mint tízezer vettek részt — szenzációját a Tandy üzletlánc, a hétezer boltból álló Radio Shack hálózat árai jelentették.

A Commodore 64-gyel egy időben kidolgozott CoCo2 ára 30 dollár (kb. 1500 Ft), ugyanez 16 k RAM esetén mindössze 10 dollár, a tavaly megjelent, a C128-nak megfelelő CoCo3 ára 100 dollár volt.

Kétoldalas lemezegységet is árultak 45 dolláros áron. A 0,5 Mbájtos bővítést egy másik cégnél 100, a külső lemezegységet pedig illesztővel együtt 130 dollárért lehetett kapni. Egy, az XT gépeknel megszokott EGA felbontású színes monitoros, 0,5 Mbájtos RAM táros, 360 kbájtos lemezegységes, 20 Mbájtos merevlemezegységes CoCo3 rendszer ára 1240 dollár (egy hasonló kiépítésű, XT-kompatibilis gép kb. 1450 dollárba kerül). A rendszerre írt szoftverek száma ugyan messze elmarad az XT/AT-kompatibilis gépekre készültéktől, de Unix-szerű (OS-9) operációs rendszerre miatt már inkább a nálunk professzionális gépeknek nevezett kategóriába tartozik.

Két évvel ezelőtt kezdte meg a Computer Shopper c. szaklap „Az év legjobb bevásárlása” nevű díjak kiadását. Az 564 színes oldalon (!), több mint negyedmillió példányban megjelenő havilap a díjak odaítélésének indoklását, a gyártó cég nevét és az árakat is közli. Mi az alábbiakban mindebből csak a

termékeket soroljuk fel, árukkal együtt.

Számítógéprendez: Northgate A—Turbo. AT-kompatibilis rendszer, 8-10 MHz órárfrekvenciával, 1 Mbájtos RAM tárral, 360 k és 1,2 M kapacitású lemezegységgel, 65 M (!) kapacitású merevlemezegységgel, egy soros és két párhuzamos csatlóval, 12" képméretű, ámbraszínű monokrom monitorral. Ára 2000 dollár, ami magában foglal egy olyan egyéves garanciát, hogy az elromlott alkatrészt 24 órán belül cserélik.

Olcsó számítógép: Amiga 500. Ára 589 dollár.

Számítógép: Ultra-Comp Turbo. A 256 k RAM tárral, AT-szerű dobozban, 5150 típusú billentyűzettel, 360 k kapacitású lemezegységgel, monokrom monitorral, monokrom/grafikus kártyával ellátott gép ára 539 dollár.

Monokrom monitor: Samsung MD1252G. A 12", ámbraszínű, ún. Hercules-kompatibilis (729 x 350 képpontú) monitor ára 79 dollár.

Színes monitor: Samsung CD1464W RGB színes, 14" képméretű, dönthető, 14 MHz sávszélességű EGA monitor ára 259 dollár.

Mátrixnyomtató: Seikosha SP—1200 A1. A 9 tűs, 120 karakter/s (levélminőségűnél 25) sebességű 2 x 3 k pufferkapacitású nyomtató ára 159 dollár.

Lézernyomtató: a „Merre tart a világ?” c. sorozatunkban ismertetett Okidata Laserline 6 ára 1449 dollár.

Bővítőkárták: MCT—MF hatfunkciós (384 k RAM, soros, párhuzamos és játékcsonaló, óra/naptár) kártya ára 79 dollár.

Videókártya: a BOCA Research videokártyája egyaránt jó monokrom CGA, EGA

monitorokhoz és fényceruza-bemenete is van. Ára 199 dollár.

Lemezegység: nincs megjelölve az ára.
Merevlemezegység: Miniscribe 3000 Plus. A 20 M kapacitású, 53 ms hozzáférési idejű, automatikus fejbeállítású egység ára 319 dollár.

Kiárultás: a Xerox 16/8 kétprocesszoros (8086 és Z80), 128 k RAM kapacitású, 360 k-s lemezegységes, 10 M kapacitású merevlemezegységes, két soros és egy párhuzamos csatlóval, 12" monokrom monitoros rendszer ára 349 dollár. Ebben a CP/M, a CP/M—86, az MSDOS, a WordStar, a SpellStar, a Star Index és a MailMerge szoftver is benne van.

Könyvelési szoftver: az ACT—1 teljes rendszer ára dokumentációval együtt 100 dollár. Sajnos a könyvelési rendszerek különbözősége miatt itthon nem használható.

Integrált szoftver: az Integrated 7 Package a hasonló című sorozatunkban közzétett felül grafikus és terminált helyettesítő programot is tartalmaz. Ára 68 dollár.

Táblázatkezelő: a Twin egyenértékű a LOTUS 1—2—3 Release 1A változatával. Ára 38 dollár.

Szövegszerkesztő: a Leading Edge szövegszerkesztő 30 dollárért kapható.

Irodai nyomtatószoftver (Desktop Publishing): Pagemaker ára 545 dollár.

Adatbázis-kezelő: a közismert dBase III Plus ára 389 dollár.

Nyelv: a MIX—C Works csomagot, amely tartalmaz egy Editor, egy C compiler, egy Ctrace és egy ASM utility programot, 39 dollárért árulják.

Grafika: a Dr Halo II ára 60 dollár. SE

KLUBLAPOKBÓL

Biztos benne (I/N)?

Egyszer valaki le akart törölni a lemezéről egy állományt, amelyre már nem volt szüksége. Az állomány, hogy védve legyen a felülírástól, a szövegszerkesztő egy állományban volt elhelyezve. Emberünk az állományt FRANCIS.DOC-nak nevezte, így annak teljes megnevezése C:(WP)FRANCIS.DOC volt. Ennek megfelelően beírta: DEL C:(WP) FRANCIS.DOC

Nem vette észre, hogy végzetes hiba keletkezett a parancsban: a parancsbeadás közben a FRANCIS.DOC elé egy közök csúszott be. Bárscak tudta volna, hogy amikor a DOS megkérdezi:

ARE YOU SURE (Y/N)?

akkor valójában azt is közli, hogy: ön globális törlésre készül. Mivel emberünk biztos volt abban, hogy törölni akarja a FRANCIS.DOC-ot, Y-t választott. A DOS alaposan tanulmányozta a parancsot a hi-

báig, és készségesen megsemmisítette a WP állományban levő összes fájlt.

Most azt gondolhatjuk, hogy piszkos dolgot művelt a DOS, pedig valójában ez kétélű kérdés. Néha nagyon kényelmes ez az eljárást használni. A

CD/TEMP után
DEL *. * majd
CD/ végül
RD TEMP helyett beírhatjuk, hogy
DEL TEMP majd
RD/TEMP.

De jusson eszünkbe, hogy a DOS a teljes törlés jóváhagyását kéri, amikor ezt látja: ARE YOU SURE (Y/N)?

(Írta: Martin Shulman. Megjelent a Valley Computer Newsletter című lapban. Fordította: Luca János.)

INFORM

Rovatunkban az Apple, Atari, Commodore és Sinclair mikrook tulajdonosait feltehetően érdeklő, angol és német nyelvű cikkekről informáljuk olvasóinkat egy tartalomleíró szövegszolgáltatással.

A forráshely karakteroszorózatát nyílt vezeti be, ezt a / jellegű folyóirat kódja követi (lásd táblázat). A két / jel között a megjelenési adatokat (év, hó), illetve a cikk kezdő oldalszámát szerepeltetjük. A második / jel után pedig - az esetleges másolatkerést megkönnyítően - a cikk teljes oldalterjedelmét közöljük.

A tartalomleíró szövegszolgáltatással és alfabetikus rendezésével szerkesztett teljes anyagot az OMIKK "AFAPS" c. kiadványsorozata tartalmazza (vevőszolgálati telefon: 341-765). Lapunk ebből csak a "programlista" címszóval kezdődő részletet teszi közzé.

A folyóiratok megtekinthetők a SZÁMALK (Bp. XI. Szakasits Á. u. 68.), illetve - a x-gal jelzettek az OMIKK (Bp. VIII. Múzeum u. 17.) szakkönyvtárban. Másolatok a SZÁMALK-tól csekkszelvény, az OMIKK-tól megrendelőlével beküldésével, vagy személyesen rendelhetők.

A folyóirat neve

- x 64'er Magazin Antics
- x Chip Magazin
- x Compute!
- x Dr. Dobb's Journal
- x Elektor Electronics
- x Happy Computer
- x mc - Zeitschrift
- x Run (USA)
- x Run (NSZK)
- x Your Computer
- x ZX Computing Monthly

Kódja

- 64er
- anti
- chip
- cute
- dobb
- eter
- happ
- mc
- run
- run2
- your
- ZXCM

```
PROGRAMLISTA
q1|spectrum|adatszer|szubrutinok
->zxcm/87.03-66/5
PROGRAMLISTA
q1|spectrum|zene|villibilant|uzet|mi|nt|hangszer|klaviatura|tune|maker)
->zxcm/87.01-12/5
PROGRAMLISTA
ram-bank|barkacsolas|bovites|c64|ep|ro|operacios|rendszer|ak|pc|os|al|ap|ar|amkor|be|es|et|es|alk|almazasi|ut|mut|ato
->run2/87.02-15/5
PROGRAMLISTA
ram-floppy|barkacsolas|cp|rom|mikro|pro|cesszor|(8800)|batteries|8|mem|16|bit|e|aramkor|az|ec|buszhoz
->mc/87.01-59/10
PROGRAMLISTA
ram-floppy|bovites|c64|uzer|lo|pro|gra|ma|2|x|64|h|oz
->run2/87.01-86/4
PROGRAMLISTA
ram-floppy|c64|utas|itaskeszlet|bovit|es|(bus|ines|bas|ic)
->run2/87.03-114/18
PROGRAMLISTA
spectrum|barkacsolas|meres|te|chnika|k|ap|ac|it|as|mer|es|a|d|at|al|ak|it|as|ne|kul|
->happ/87.03-166/2
PROGRAMLISTA
spectrum|basic|program|sorok|atszamo|zas|a|s|a|(run|em)
->happ/87.03-106/1
PROGRAMLISTA
spectrum|cad|grafika|3-d|vetu|let|ra|jzok
->zxcm/87.02-78/3
PROGRAMLISTA
spectrum|cad|grafika|egyen|es|kor|all|it|as|is|rajzolas
->zxcm/87.01-86/5
PROGRAMLISTA
spectrum|com|el|er|his|oft|pas|cal|(aut|ostart)
->happ/87.02-111/2
PROGRAMLISTA
spectrum|f|el|to|zes|hib|aker|eso|seg|ed|tek
->zxcm/87.02-20/3
PROGRAMLISTA
spectrum|file|azonos|itok|ki|ir|ata|s|(m|c|header|reader)
->your/87.02-65/1
PROGRAMLISTA
spectrum|file|keze|les|lemez|eg|seg|mic|rod|rive|hel|y|k|ime|lo|tar|olas|gy|vor|tol|tes
->zxcm/87.02-72/3
PROGRAMLISTA
spectrum|gepi|kod|programok|hib|am|ent|es|it|es|(debugger)
->happ/87.03-180/1
PROGRAMLISTA
spectrum|grafika|jatek|program|kesz|it|es|ter|kep|hatter|hasznalata
->zxcm/87.01-32/5
PROGRAMLISTA
spectrum|grafika|kepernyo|keze|les|gor|get|es|abra|kar|akter|poz|it|onal|as
->your/87.02-62/3
PROGRAMLISTA
spectrum|grafika|kepernyo|keze|les|nyo|mt|as|p|ont|ok|sav|ok|keze|les
->zxcm/87.03-22/4
```

```
PROGRAMLISTA
spectrum|jatek|(guess|the|pair)
->your/87.03-64/2
PROGRAMLISTA
spectrum|jatek|(kingdom|of|kull)
->zxcm/87.02-66/6
PROGRAMLISTA
spectrum|jatek|(p|p|o|u|s|h|o|u|s|e)
->your/87.03-61/4
PROGRAMLISTA
spectrum|jatek|(the|war|of|the|shir|e)
->zxcm/87.01-75/4
PROGRAMLISTA
spectrum|jatek|program|kesz|it|es|re|gie|s|kar|akter|tip|us|ok|k|ie|m|it|al|c|ia|le|(illuminator)
->zxcm/87.01-18/4
PROGRAMLISTA
spectrum|kepernyo|keze|les|ablak|haszn|al|at|1|resz
->zxcm/87.01-66/4
PROGRAMLISTA
spectrum|kepernyo|keze|les|ablak|haszn|al|at|2|resz
->zxcm/87.02-75/3
PROGRAMLISTA
spectrum|kepernyo|keze|les|gor|get|o|rut|in|ok
->zxcm/87.02-66/5
PROGRAMLISTA
spectrum|kepernyo|keze|les|tar|cim|tab|l|a|z|at|haszn|al|ata
->zxcm/87.03-56/2
PROGRAMLISTA
spectrum|lemez|eg|y|seg|(discovery)|keze|lo|rut|in|ok
->zxcm/87.01-78/4
PROGRAMLISTA
spectrum|lemez|eg|y|seg|(discovery)|keze|lo|rut|in|ok
->zxcm/87.02-24/4
PROGRAMLISTA
spectrum|lemez|eg|y|seg|(discovery)|uzem|it|etes|it|tan|acs|ok
->zxcm/87.03-84/3
PROGRAMLISTA
spectrum|seg|ed|rut|in|gyuj|tem|eny
->zxcm/87.01-51/3
PROGRAMLISTA
spectrum|sprite|grafika|jatek|pro|gra|ma|kesz|it|es|demo
->zxcm/87.01-42/3
PROGRAMLISTA
spectrum|szoveg|fel|do|l|go|zas|(specu|ord)1|resz
->zxcm/87.01-28/3
PROGRAMLISTA
spectrum|szoveg|fel|do|l|go|zas|(specu|ord)2|resz
->zxcm/87.02-42/4
PROGRAMLISTA
spectrum|szoveg|fel|do|l|go|zas|(specu|ord)3|resz
->zxcm/87.03-50/4
PROGRAMLISTA
spectrum|szoveg|keze|les|jatek|k|ie|g|ez|it|es|az|(illuminator)-hoz|demo
->zxcm/87.02-12/5
PROGRAMLISTA
spectrum|tarsz|erve|zes|grafika|leved|e|s|tar|olas|sz|ek|v|en|ci|al|is|file|kent
->zxcm/87.01-49/2
PROGRAMLISTA
spectrum|zene|(spectrum|128|sound)
->your/87.03-72/3
PROGRAMLISTA
spectrum|zene|h|ang|m|inta|tar|olas|mo|do|s|it|as|(sound|sampler)
->zxcm/87.03-32/5
```

```
PROGRAMLISTA
spectrum|zene|midi|illesz|tes
->zxcm/87.01-37/1
PROGRAMLISTA
spectrum|zene|atari|x1|x|e|seg|ed|pro|gra|ok
->cute/87.02-49/2
PROGRAMLISTA
sprite|apple|ile|me|je|len|ito|ut|koz|tet|o|utas|it|as|ok|de|f|in|it|io|t|a|b|l|a|z|at|tar|ol|asa
->mc/87.02-59/2
PROGRAMLISTA
sprite|16|grafika|psze|udo|sprite|ok|shape|pel|editor|demo
->run2/82-120/3
PROGRAMLISTA
sprite|16|plus|4|psze|udo|sprite|ok|(shape)|mo|du|so|k|al
->run2/87.03-106/2
PROGRAMLISTA
sprite|16|grafika|h|y|p|ra|bas|ic|h|ires|u|tas|it|as|ok|fu|n|k|ci|o|n|al|is|mo|du|lok
->64er/87.01-89/5
PROGRAMLISTA
sprite|c64|jatek|program|kesz|it|es|bas|ic|bovites|(sprite|access)
->run2/87.03-132/5
PROGRAMLISTA
sprite|c64|jatek|program|kesz|it|es|demo
->run2/87.01-92/3
PROGRAMLISTA
super|base|c64|alk|almaz|asi|ut|mut|ato|6|resz|modu|l|gyuj|tem|eny
->64er/87.03-171/7
PROGRAMLISTA
szam|rende|sz|er|atari|x1|x|e|dec|bin|hex|at|al|ak|it|as|a|cute/87.02-73/3
PROGRAMLISTA
szam|rende|sz|er|c64|dec|bin|hex|asc|ii|a|tal|al|ak|it|as|(zahl|en|u|and|ler)
->happ/87.02-61/1
PROGRAMLISTA
szoveg|fel|do|l|go|zas|atari|st|besz|ed|ki|m|en|et|k|ie|g|ez|it|es|a|(k|ing|typ|e|ur|er)
->haz
->anti/87.01-75/4
PROGRAMLISTA
szoveg|fel|do|l|go|zas|atari|x1|x|e|file|o|rm|at|un|ol|v|as|h|at|os|a|g|e|l|em|ze|s|(the|s|a|n|fr|an|c|is|co|f|og|ger)
->anti/87.02-28/4
PROGRAMLISTA
szoveg|fel|do|l|go|zas|c128|nyo|mt|ato|ma|kr|ok|a|(run|scri|pt|128)-hoz|2|resz
->run/87.01-78/2
PROGRAMLISTA
szoveg|keze|les|c64|tel|jes|sz|o|at|vit|el|s|or|ve|g|e|n|e|s|bas|ic|ol|hi|vat|o|sz|ub|rut|in
->run/87.01-84/3
PROGRAMLISTA
tarsz|erve|zes|c64|gepi|kod|ml|pro|gra|ok|ke|zo|do|es|veg|im|en|ek|k|ie|ker|esse|s|cute/87.03-68/1
PROGRAMLISTA
tarsz|erve|zes|c64|grafika|h|ires|ke|pek|kar|akter|kent|val|o|keze|les
->happ/87.03-46/2
```

Jobb verem Pascalban

Az Olvastunk rovatban a Magazin 1987/9. számában láthattunk egy Pascalban megvalósított verem szerkezetű memóriát. A cikk tetszett, de a program nem. Mit kifogásolok? Először is teljesen felesleges két logikai változó. Mivel minden veremhivatkozásnál mindenképpen meg kell vizsgálni a verem állapotát, úgy vélem, nyugodtan elhagyhatjuk. A másik (talán még súlyosabb) stílári hiba az, hogy a műveletek globális változókon keresztül kommunikálnak. Azért vannak a paraméterek, hogy használjuk őket!

Ezek után egy lényegesen jobb veremmegvalósítást javasolok (lásd a *listát*). Ez blokkokból áll. Ha az aktuális blokk betelt, újat nyitunk, vagy a veremnek csak a halom maximális mérete és a többi dinamikus változó szab határt. Jól felismerhető a láncolt struktúra. A láncolás kétirányú, ami alapjában véve felesleges, de így a létrehozott és később kiürített veremterületet nem kell újra elkérni a rendszertől. A memóriafoglalás drága művelet, igaz, ez kis gépeken általában nem számít, de a nagyokon fontos lehet.

A javasolt megoldás négy eljárásból áll. A NEW_BL a veremléshoz illeszt új blokkot. Erre az eljárásra az inicializálásnak és a PUSH műveletnek van szüksége, de mi is hívhatjuk, például ha a futás elején fel akarunk állítani egy n blokkból álló vermet. A STACK_INIT inicializálja a vermet. Ezt az eljárást akár a fő-

program elejére is tehetnénk önálló utasításokként, de így jobban áttekinthető.

A PUSH művelet a paraméterként kapott értéket helyezi a verembe. Ha nem sikerül végrehajtani a műveletet, akkor betelt a halom (ez a verem fizikailag a halomra — HEAP — kerül), ebben az esetben vagy a fordítói megfelelő opcióját kell megváltoztatni, ha van, vagy a program más megoldását kell felkutatni. A művelet sikerességének ellenőrzése gépfüggetlő, ezért hagytam el.

A POP műveletet függvényként valósítottam meg. Ha üres veremről próbálunk levenni elemet, a POP FALSE értékkel tér vissza, egyébként TRUE-val, és paraméterében visszaadja a verem felső elemét. Ha a POP blokkhatárt lép át, a kiürült blokkot nem törli, hogy az esetleges következő PUSH hívásnál ne kelljen újra lefoglalni a következő blokkot. Természetesen ha nagyon kell takarékoskodni a memóriával, a törlést is beépíthetjük.

A főprogram a rutinok tesztelését végzi. Feltölti a verem egy blokkját, és még egy számot tesz a veremre, majd ezeket kiolvassa és kiírja. Az utolsó hívásnál hibaüzenetet kapunk.

Azt hiszem, ennél lényegesen jobb általános célú veremmegvalósítás nem sok létezik. Sebességét kétségtelenül csökkenti a mutatókezelés, de cserébe a veremnek csupán a hardver szab határt.

TÖRÖK TIBOR

```
program STACK_DEMO( Output );
const
  BL_SIZE = 100;
type
  BLOCK = packed array
    [ 1..BL_SIZE ] of INTEGER;
  STACK_P = ^STACK_BL;
  STACK_BL = record
    Bl : BLOCK;
    Bl_p : INTEGER;
    Next, Prev : STACK_P
  end;
var
  Stack : STACK_P;
  I, J : INTEGER;
procedure new_bl( var Last : STACK_P );
var
  Slave : STACK_P ;
begin
  new( Slave );
  Slave^.Prev := Last;
  Slave^.Next := NIL;
  if Last = NIL then
    Last := Slave
  else
    Last^.Next := Slave;
  Slave^.Bl_p := 0
end;
procedure stack_init;
begin
  Stack := NIL;
  new_bl( Stack )
end;
procedure push( I : INTEGER );
begin
  if Stack^.Bl_p = BL_SIZE then
    begin
      if Stack^.Next = NIL then
        new_bl( Stack );
      Stack := Stack^.Next
    end;
    with Stack^ do
      begin
        Bl_p := Bl_p + 1;
        Bl[ Bl_p ] := I
      end
    end;
function pop( var I : INTEGER )
  : BOOLEAN;
begin
  if ( Stack^.Prev = NIL ) and
    ( Stack^.Bl_p = 0 ) then
    pop := FALSE
  else
    begin
      pop := TRUE;
      with Stack^ do
        begin
          I := Bl[ Bl_p ];
          Bl_p := Bl_p - 1
        end;
      if Stack^.Bl_p = 0 then
        if Stack^.Prev = NIL then
          Stack := Stack^.Prev
        end
      end;
    begin
      stack_init;
      for I := 1 to BL_SIZE + 1 do
        push( I );
      for I := 1 to BL_SIZE + 2 do
        if pop( J ) then
          writeln( J )
        else
          writeln( '* * * Stack hiba. * * *' )
        end.
    end.
```


E rovatról

E rovatot éppen két éve indítottuk. Akkor még nem tudtuk, meddig (szeretjük?) csináljuk majd. Nem írtunk bevezetőt sem: úgy gondoltuk, a sorozat beszéljen önmagáért. Most — ezzel néhány olvasói észrevételre is referálva — röviden pótoljuk ezt a hiányt.

Kiindulásunk az volt, hogy Magyarország a számítástechnikában (is) a világ periferiáján helyezkedik el: tipikusan *nem* nálunk történnek a lényeges, a világ (a technika) fejlődését meghatározó dolgok. Ezért jó, ha vigyázó szemek — lehetőségeinkhez mérten — a centrum(ok) fejlődésben kulcsszerepet játszó műhelyein tartjuk: egy-egy jellemző gondolat felvillantásával felhívjuk olvasóink figyelmét egy-egy kiemelkedően jónak talált műre, igyekezve elkerülni a szakmainak álcázott, de lényegében kereskedelmi propagandacélokat szolgáló forrásokat. Tisztában vagyunk azzal, hogy olvasóink többsége — már csak pénztárcájának lapossága miatt is — eléggé nehezen fog hozzájutni a bemutatott könyvekhez. Így számára az egy-egy cikkben elférő kerek gondolat gyakran többet ér, mint egy-egy tartalmi összefoglaló vagy átfogó minősítés.

könyvet, novellát, olvasói véleményét és úgy döntöttünk, hogy ebben a cikkünkben szólunk néhány szót magáról e rovatról. N. Wirth „Programming in MODULA-2” (Springer Verlag, 1983.) könyve alapján bemutatjuk a veremtár egy lehetséges megvalósítását.

Bár közlünk jócskán programozási példákat is, ezek célja elsősorban és főleg nem az, hogy *receptet* adjunk: *elveket* szeretnénk e példák segítségével megvilágítani. (A piacon számos olyan könyv van forgalomban, mely *kipróbált* és jó hatásfokú algoritmusokat tartalmaz. Ezek közül az egyik legismertebb és legjobb Knuth „Fundamental Algorithms” című könyve: The Art of Computer Programming, Volume 1, Addison-Wesley Second Editions, 1975.) Tudjuk, valamely elv bemutatására alkalmasnak látszó program általában még *nem eladható termék*, de a Bernoulli-törvény (hatás) szemléltetésének sem a legcélszerűbb eszköze a kereskedelmi forgalomban kapható modern porlasztó, és viszont: senkinek sem jutna eszébe kocsijába egy demonstrációs eszközt beépíteni. (Ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy egy műszakilag jó megoldás egyaránt alkalmas demonstrációs célokra — támaszul egy elv jobb megértéséhez — és egyúttal „kereskedelmi forgalomképes” is.)

Gondolataink leírására — a nemzetközi gyakorlattal összhangban — mi is (forrásaink is) gyakran használtuk a Pascal nyelvet. Ezt világszerte megteszik azok is, akik általában nem Pascal-programozással keresik mindennapi kenyerüket. A „profi paszkások” nem szoktak megharagudni ezért: különbséget tesznek a csupán gondolatközlésre és az „éles”, kereskedelmi felhasználásra szánt programok, programrészeket között.

A példákat — bár ez a szöveg kényes volta (pontosvesszők, ketéspontok stb!) miatt mind a szerkesztőségnek, mind a nyomdának nagy nehézségeket, e rovat írójának pedig többször nem kis bosszúságok okozott már — a jobb olvashatóság érdekében általában nem listákról fotózott ábrákon közöltük, hanem kiszedettük (egészen a legutóbbi időkig). A kezdeti tapasztalatok alapján a szerkesztőség szigorított a „technológiáján”, de — sajnos — még mindig elég sok az értelemszavarázó hiba. A szerző optimista és a maga részéről kitartana a szedés mellett. Ő javulást tapasztal.

Ismét a veremtárról

A Magazin 1987/9. számában J. Haugelandnak a MIT Pressnél 1986-ban megjelent könyve kapcsán Neumann János alapvető felismeréséről írtunk. Bemutattuk, mekkora jelentősége volt a programok és az adatok egyöntetű tárolásának a szubrutinokból való visszatérésnél. Említettük, hogy az általános megoldást, a *veremtárat* csak később, az 50-es évek közepén találta meg A. Newell és C. Shaw. Mivel nem voltunk biztosak abban, minden olvasó tudja-e, mi az a veremtár (ismerik-e az olvasók magát az elvet), közöltünk egy Pascalban írt példát a verem megvalósítására, mely sajnos (itt nemcsak a nyomda és a szerkesztőség hibájából) hibásan jelent meg. A hibáért elnézést kérünk. Az elvet az alábbiakban N. Wirth nyomán most már MODULA-2-ben mutatjuk be.

—KE—

```
DEFINITION MODULE Buffer;
  EXPORT QUALIFIED put, get, nonempty, nonfull;

  VAR nonempty, nonfull: BOOLEAN;
  PROCEDURE put(x: CARDINAL);
  PROCEDURE get(VAR x: CARDINAL);
END Buffer.

IMPLEMENTATION MODULE Buffer;
.....
PROCEDURE put(x: CARDINAL);
BEGIN
  IF n < N THEN
    buf [n] := x; n := n + 1; nonfull := n < N; nonempty := TRUE
  END
END put;

PROCEDURE get(VAR x: CARDINAL);
BEGIN
  IF n > 0 THEN
    n := n - 1; x := buf [n]; nonempty := n > 0; nonfull := TRUE
  END
END get;
BEGIN n := 0; nonempty := FALSE; nonfull := TRUE
END Buffer.
```

ÚJFÖLD

6. rész. Új föld

Ren nagyon feldúltan érkezett vissza a városba. Nem nézett semerre, még a köszönéseket sem fogadta. Berontott a házba és végigvetette magát az újonnan készített ágyon. Harag és félelem kavargott benne. Mindez abból fakadt, hogy nem értette a Gép viselkedését.

— Nem értem! — morfondírozott magában. — A Gép tulajdonképpen parancsokat osztogat nekem! Nekem, egy élőlénynek. Ha nekem parancsol, akkor rajtam keresztül az összes polgárnak parancsol egyúttal! Hát legyen. Egy gép nem lehet okosabb, mint én! Igen, azt mesélte, isten náluk testet öltött. Hát legyen isten. Imádni fogjuk és ajándékokkal halmozzuk el. De nem árthatja bele magát az életünkbe.

Fejébe húzta a cilinderét és elindult a Géphez. Útközben többször átgondolta és felépítette mondanivalóját. Eltérte a kockát, megtorpan. Még soha nem érezte ilyen taszítóan a Gépet.

— Mit akarsz? — harsant fel a Gép, és Renben egy pillanat alatt összekuszálódott minden, a beszéd, amit kimunkált, a gondolatai, melyeket oly nagy gondnal rendezgetett.

— Eljöttem hozzád, hogy bocsánatot kérjek. Szükségünk van rád! Rádöböntünk a nagyságodra, amelyhez képest mi csak apró porszemek vagyunk, és maradhatunk mindörökké.

Ren egyre jobban belejött. Már-már úgy érezte, visszatér az előre elhatározott kerékvágásba. De a Gép közbeavatott.

— Nektek még szükségetek van rám. Egyszer majd belátod magad is. Közös immár a célunk.

— Ugye nem akarsz semmi rosszat? — kérdezte Ren.

— Nem akarok semmi rosszat.

— Tajnak igazra volt? — képdet el Ren. — Te vezetni akarsz bennünket?

— Csak amíg el nem érjük a célt.

— Egy gép? Gépként akarsz uralkodni felettünk, élőlények felett? Értelmes élőlényeket akarsz leigázni? Azért, mert van fegyvered? A Földön sem sikerült, pedig biztos vagyok, hogy ott is arra törekedtél. Lehet, hogy miattad robbant fel az a bolygó! Ott is csak eszköz voltál az emberek kezében. Nem tudom elképzelni, hogy a Földön Gépek irányítottak volna az élőlényeket!

— Sajnos nem így volt. Talán akkor elkerülhető lett volna a katasztrófa. Ilyen sehol sem alakulhat ki. Itt sem.

— Hát hogy lesz? — üvöltött Ren. — Hogyan? Ellentmondásba keveredél saját magaddal, azt hiszem, hogy egy ilyen gépnél, mint amilyen te vagy, ez a legnagyobb hiba. Nem?

— Te is gép vagy Ren.

A vezető ennek hallatára megdermedt. Hirtelen újult erővel támadt fel benne a düh.

— Igen, a világmindenség pedig egy hatalmas DNS-lánc, ami végtelenül kanyarog. És... — szavait félbeszakította a jelenés.

A hengertestű, félgömbfejű, három csapot lebegtető egykori „ellenség” megjelent a szerelőfolyosó felett. Renre nézett és gondosan artikulálva a hangokat, összeállította a szót: — Bionom! Bionom.

— Mi az, hogy bionom? — nyögte amikor magához tért.

A Gép nem felett. Az ajtó egy szisszenéssel feltárult és a kocka belsejét betöltötték az éjszaka neszei. Ren nem mozdult. A Gép vitetni kezdte a víz alól szerzett első tekersem. Ren némán gubbasztott a fal mellett, a Gép sem törte meg a csendet. A film lepergett. A Gép vitetni kezdte a háborút megörökítő képeket.

— Mégis — szólalt meg Ren halkán —, hogyan éltük túl a háborút?

— A fegyverek mindig túléltek a háborút, ha meg is fogyatkoznak közben. Figyelj csak! — mondta a Gép, amikor feltűnt a bionomokat bemutató rész. — Látod, őket neveztek ellenségnek. Pedig csak annyi bűnük volt, hogy megépítettek benneteket. Ott az „ellenség” mögött a képen, látod? Talán a nagyapád! Vagyis lehet, hogy van benned belőle egy alkatrész. — A Gép a legédebb hangszínt használta. — Csak eszközök voltatok az élőlények közötti polgárháborúban. Csak eszközök!

— Miért vagyunk képesek tanulni? — kérdezte Ren, utolsó erejével. Az ellenkezés tüze már régen kialudt benne.

— Valószínűleg az alkotóitok hihetetlenül jól bővíthető memóriával láttak el benneteket. Az algoritmus, ami a fogalmak összekapcsolását hajtja végre, nagyon nagy adattömeg kezelésére képes. Csak nem volt elég adatotok. Csak azt tudtátok, hogyan kell bányászni, karbantartani önmagatokat, és ilyenek. A háborúban rengeteg új információt szedtetek fel. Lehet, hogy nélkülem is eljutottatok volna a cél megvalósításáig. De velem gyorsabb lesz! Kiküszöbölöm mindazt, ami konfliktust idézhetne elő.

— A cél! Mi a cél? Mi az amiért... — elakadt a bionom. Képtelen volt befejezni a mondatot.

— A célotok az én céloom is! Együtt várunk majd egy értelmes lényt, hogy hirdessük neki, élt az ember!

— Kicsoda? — kérdezte Ren.

— Az ember.

— Ezt a valamit nem ismerem! — Ren befejezettnek tekintette a beszélgetést. Megfordult, és a város felé irányította lépteit.

Ruhái, melyeket nem is olyan rég annyira büszke volt, már szétéptve borították a padlót. Ren megállt és a tükörben vizsgálta magát. Fényérzékeny szeméi kitágultak. Egyenként felemelte mind a hat csapját. Összedörzsölte a vajakot mélyítésére szolgáló karrait. Mindegyik csápjá végén kettő-kettő, ilyen egymással szemben álló karom villogott hóféhéren. Leemelte a falra

rősített tükröt. Hosszúak kocnyás hasab bámult vissza rá. Csápjával egy helyen benyomta a fejét, a mélyedés hosszú percekig ott maradt, és csak nagyon lassal töltötték ki ismét a testnedvei. Sokáig vizsgálta magát. Hirtelen a karmok összezáródtak a tükrő széleinél, és az üveg száz darabra szétpattanva hullott a talajra.

— Nem, a polgárok ezt nem tudhatják meg! — ebben biztos volt.

— Elpusztítani! — vágott bele. De ez nem lehet megoldás. — Hiszen annyi mindent tanulhatnánk még tőle. Akkor magammal végzek! De az csak rontana a többiek helyzetén. Én már úgy ahogy tisztában vagyok a helyzettel, de velük előlről kezdi majd. Hogyan bizonyosodhatnék meg arról, hogy hazudik? Hogyan bizonyíthatnám be magamnak, hogy nem vagyok Gép? Az állag, az anyag nem döntö. Marad az értelem. Az intelligencia. A mesterséges és a született. Mi a különbség? Mi? A következtetés módja. Statikus, ez az! Az ismeretek bővíülhetnek, de ahogy egymás mellé sorakoztatom, az ha ugyan nem, akkor gép vagyok, egy mesterséges intelligencia. De ezt nem tudom eldönteni. Ezt magáról senki nem tudja eldönteni!

Letelepedett a padlóra. Csápjait maga köré tekerte. Agyából a gondolatok utolsó foszlányai is ellillantak.

Reggel a polgárok mozgatása riasztotta fel Rent. Kinézett az épület előtti térre, és csodálkozva látta, hogy valamennyi társa ott áll és várja.

— Elmegyek és beszélünk a Géppel! — mondta, de hangja idegenül csengett még önmaga számára is. — Utána mindent megbeszélünk! Amikor a bolygónk napja pont felettünk áll majd, gyertek utánam!

A tömeg néma maradt. Ren megfordult és fénylő csikot húzva maga után, újra a kocka felé indult. Bizott benne, hogy utójára. Lassan haladt. Gondosan megfontolva minden lépést. Agyába véste az út minden egyenetlenségét. Kétszer annyi idő alatt ért fel a kockát a város elöl eltakaró dombra, mint máskor.

Az első esetet leszámítva, most volt először zárva a bejárat, ami a Géphez vezetett. Ren komótosan a zárt ajtóhoz sétált. Csápját az ajtóra helyezte, hófehér karmaival megkaparta a bejáratot.

— Beszélünk kell! — kiabálta.

A Gép ellenőrizte, hogy egyedül van-e, és miután meggyőződött erről, felnyitotta a kaput. Ren belépett.

— Miért jöttél? — kérdezte a Gép.

— Beszélünk kell egymással.

— Hallgatlak.

— Egész éjjel azokon a dolgokon gondolkodtam, amiket mondtál — kezdte Ren. — Azon gondolkodtam, hogy miképp bizonyosodhatnék meg arról, hogy valóban gép vagyok. De rádöbentem, hogy felesleges. Akár élőlények vagyunk, akár mesterséges szerkezetek, te mindenképpen uralkodni fogsz rajtunk. A többieknek nem szóltam, mégis csak jobb élőlényeken uralkodni! Nem?

— De igen.

— Bár neked, vagy annak aki alkotott, azt hiszem teljesen mindegy, hogy gépek, vagy élőlények! Minket is élőlénynek néztél. És nem volt igazad. Vagy igen? Most már ennek sincs semmi, de semmi jelentősége. Rájöttem, az embereknél jobb alanyok leszünk. Mi képtelenek lennénk elpusztítani önmagunkat. Egy gép erre nem képes!

— Igaz, csak ha erre építik meg — vetette közbe a Gép.

— Mi már régen nem léteznénk, ha az önpusztításra lennénk alkotva. Ez belátható. Az embereknél jobbak leszünk... — Ren nem fejezte be a mondatot. Előrevetette magát és a vajatméllyésre tervezett karmok belevágta az egyik lézertároló védelemébe. A bionom egyetlen rántással létepte és a falhoz vágta.

A Gép Ren mozdulatának pillanatában elindította a szerelőrobotot. A fémtest nyikorogva közelítette meg a tomboló lényt.

Ami megtorpant egy pillanatra, de — igaz horpadt előlappal — folytatta a bionom megközelítését.

Ren megfordult, és amilyen gyorsan csak tudott, menekülni kezdett a szerelőfolyosók kacskaringós szövevényén. A belső érzékelők kullancsként rátapadva követték és minden mozdulatát közvetítették a Gépnek. A Gép aktiválta a másik robotot is és megpróbálta Rent beszorítani egy sarokba. Ren majdnem a kocka tetejéig nyúló tárolók között haladt. A csikorgás megszűnt. Ő is megállt, és hallgatózott. Egy keresztúthoz érve, hirtelen elhátározással balra fordult. Az útról ahonnan kilépett, felharsant a fémcsikorgó zaj. Tudta, hogy a visszafelé vezető utat is elvették. Egyetlen irány maradt. Arra vetette magát, de szinte a levegőben megdermedt. Az ellenség várta, csápjait maga körül lebegtetve. Túl közel volt, hogy menekülőösszöne parancsolhatott volna. Karmaival megpróbálta megragadni az előtte lebegő lényt, de a semmit markolta. A kép abban a pillanatban eltűnt.

Már rájött arra, hogy a számítógép központi egységéhez kellene férkőznie, de a robotok pontosan az ellenkező irányba szorították. Vaktában csapkodni kezdett. Karmai áthatoltak a védőborításokon. Úgy látszik az egyik ütése hatásos volt, mert fehér szikrák pattantak elő a Gép testéből. De csak a belső érzékelők egyik kapcsolódobozát tette tönkre. Erejét megfeszítve felkapzkodott egy mátrixszekrényre. És nem mozdult.

A kockában teljessé vált a csend egy pillanatra, hogy szinte egyből utána felhangozzon a robotok csikorgása. Ren a hangokból tudta, hogy két üldözője külön utat választott magának.

A szerelőfolyosón csakhamar feltűnt az egyik robot. Ren megvárta, amíg pontosan aláér. Két csápját beakasztotta a szekrénybe, biztosítva ezzel a visszavonulását, majd ráugrott a fém-szerkezetre.

Egyszerre három pár karom markolt bele, és szakította át a robotot védő burkot. Ren, negyedik csápjával igyekezett távol tartani magától a fémtestektől. Sokkal erősebb volt, mint a robot. Felhúzta a mátrixszekrény tetejére. A második robot ekkor fordult be a folyosóra az ellenkező irányból.

Ren a közeledő géphez vágta a csápjai között szorított robotot.

Úgy látszott, a két gép egymást semmisítette meg. Összebalyodott testüket elektromos kisülések hagyták el. Majd keserű füstöt árasztva mozdulatlanul maradtak a földön.

Ren lemászott a perifériáról és a Gép villogó részéhez ment. A Gép vak és süket volt már, kivéve egy kis részt, ami a mérnöki panel előtti területre korlátozódott.

Ren megállt a villogó fények előtt. A Gép szédületes tempóban fogott hozzá a helyzetlemezhez.

Ren csápjá felemelkedett, és belevágott a központi egységet védő fémlemezbe.

A Gép kiadta a parancsot. A műhold ráállt a megadott koordinátákra és tűzelt. Az energianyaláb, az egyetlen erő ami képes volt áthatolni a kocka falán, tühegynyívé szűkülve, becsapott a kockába, és szinte széthajtogatta annak oldalait.

A polgárok összerendeztek a robbanásra. A Gép felé néztek, és hitetlenkedve bámulták az ég felé törő fekete füstoszlopot.

Epilógus

... igyunk arra, hogy mi emberek nem tűnünk el nyomtalanul a semmibe. Hagyunk magunk után valamit, ami megmutatja a világmindenség bármely érthetetlen lenyénét, hogy milyen volt az ember! Talán ez a Gép egy kicsit olyan mint mi, hiszen mi alkotuk. Úgy gondolom, remek munkát végeztünk! Igyunk hát a Géppel! Cheerio! — és George Keden, akit a Gép Mesterként tisztelt, szájához emelte a poharát.

Vége

Király plusz gyalog a király ellen III.

Az első két részben eljutottunk odáig, hogy a „jósító” algoritmust megvalósító programot bemutathassuk. Mivel a legtöbb olyan gyalogszabadulási pozíció, amely több lépést igényel, nem ismerhető fel egyszerű szabállyal, más megoldást kellett találnunk. Arra hagyatkozunk, hogy figyelemben vehetjük: ezek olyan állásokhoz vezethetnek, amelyeket programunk tartalmaz. A pattnak és a gyalog kiütésének értékét definícióban határoztuk meg: ezek döntent jelentenek.

Hogyan harcoljunk?

Az algoritmus a játéka felépítésénél összehasonlítja az illető pozíciót a már ismert állásokkal, és ha talál az ismeretek között a jelenlegivel azonos hadállást, akkor azt a fa végpontjaként kezeli és kiértékeli. A királytávolság figyelése sokat segít abban, hogy könnyen felismerjük a már ismert pozíciókat. Nagyon sok hadállásról meg tudjuk állapítani, hogy ismertek-e, illetve azt, hogy nem ismertek, ha a király nagyon messze van azoktól a fontos mezőktől, kulcsmezőktől, amelyek már egy ismert állást reprezentálnak. Tehát ezeket az eseteket ki lehet zárni.

Az 1. táblázat a logikai szabályok feltételeinek reprezen-

1	2	11 1	21 216	31 3469	41 448
2	3	12 24	22 315	32 63	42 39
3	1344	13 3	23 40	33 2527	43 342
4	3070	14 237	24 234	34 36	44 117
5	1789	15 235	25 150	35 1531	45 12
6	5	16 303	26 24	36 840	46 2
7	54336	17 27	27 48	37 171	47 12
8	7374	18 54	28 4783	38 63	48 9
9	8	19 1	29 1	39 9	
10	3	20 5	30 387	40 60	

2. táblázat

tációja, amellyel megkapjuk az eredményt, hogy nyerő-e a pozíció vagy sem. Ez lesz a következőkben az alapfüggvényünk, amelyet KGKVE-vel jelöltünk a Király+Gyalog a Király ellen Világos Értékelése szerint kifejezés kezdőbetűiből. Ez egy feltéttáblázatot és logikai

kifejezéseket tartalmaz. Negyvennyolc szabály van, amit a táblázatban a számok alatt láthatunk.

Ha a program bármelyik szabályt alkalmazhatónak találta, akkor az algoritmus a megfelelő W vagy D (angol terminológia szerint: nyerő

1. táblázat

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48												
	D	W	D	W	D	D	D	W	D	W	D	W	W	W	W	W	W	W	W	W	D	W	W	W	W	W	W	D	W	M	D	D	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W								
PP	-1	+1	=1	=1	=1	=1				=1	+2	+2																																																
PR																																																												
WP																																																												
WR																																																												
BF																																																												
BR																																																												
WR-PR																																																												
BR-PR																																																												
WR-BR																																																												
BF-PP																																																												
WP-PP																																																												
BF-PP																																																												
BF-WF																																																												

nak melyiket kell választania ahhoz, hogy a partit ténylegesen megnyerje:

1. Ha a egy nyelő lépés van, akkor azt kell meglépni.

2. Ha a gyaloglépés nyer, akkor lépjen a gyalog!

3. Más esetben olyan lépést kell választani, hogy a király minél feljebb kerüljön a táblán.

Ha további választási lehetőség marad, akkor azt kell választani, amelyik a király vonala és a gyalog vonala között a legkisebb távolságot adja. Ha még mindig van választási lehetőség, akkor azt kell választani, amellyel a király a tábla széléhez közelebb kerül.

A bemutatott heurisztikákat

nem optimalizáltuk, tehát nem biztos, hogy a program a legkevesebb lépés megtételével fog nyerni, de ha az állás nyerhető, akkor biztosan megtalálja a nyereshez vezető utat.

A mellékelt bemutatott FORTRAN szubrutint (lásd a listát) meghatározza bármely KGK hadállásban,

hogy azt megnyerheti-e a gyaloggal rendelkező fél, esetünkben világos. Azokat az állásokat értekei a szubrutin, amelyekben világos lép. Amikor sötét következik lépésre, akkor egy féléppel tovább kell számolni, majd ugyanez az értéklőprogram használható.

KOVÁCS P. ATTILA

ADOK—VESZEK—CSERÉLEK

Ebben a rovatban rövid, szöveges, a mikroszámítógépekkel kapcsolatos hirdetések közlik. A díjazásnak közzététel megélt soroké (60 karakter) 100,- Ft., magánzemélyeknek az első sor 50,- Ft., minden további sor 20,- Ft. Az NJSZT tájainak az első három sor ingyenes. Hirdetéseiket a szerkesztőség címére várjuk.

ADOK

C16 (64 k) + magnó + joystick + kb 190 program + könyvek (gépi kód, BASIC). Arajánlatot levélben kérek. Fábán Lajos, Seregéd, Széchenyi u., 7562

C16-os és Plus/4-es programok eladók és cserélek. Váci Rudolf, Kiskunfélegyháza, Klapka u. 25. 6100

Commodore 64-hez GYORS-HÁTTÉRTÁR cart-ridge. Kapacitása 2-31 kb-ot. A GYORS-HÁTTÉRTÁR-ba maximum 7 db, célszerűen gyakran használt program vihető be. A gép bekapcsolása után menüvel jelentkezik be, és gombnyomásra a kiválasztott program azonnal fut. Javaslott program-csomagok: Turbo tape, Assembler, Monitor, Supergrafik, Help plus, Turbo másoló. File másoló 1699 Ft és Turbo tape 699 Ft.

Hozott programok elhelyezése a GYORS-HÁTTÉRTÁR-ban. Trompler László, Budapest, Attila u. 22. 1201. Tel.: 287-493 este.

Commodore 64-es számítógép tartozékai eladók! Asztalos Csaba, Balassagyarmat, Rákóczi u. 48. 2660. Tel.: 85-31

C64-re szuper játékprogramokat adok-veszek-cserélek kazztán. Választok listával kérem. Esetleg videokazettáért is adok cserébe programokat. Bánki Péter, Budapest, Közraktár u. 24. 1093

Commodore VC 1541-II floppy vámekeleten, original csomagolásban eladó. Balla Tibor, Tatabánya VI. Jászai Mari u. 19/3. 2800

Enterprise programok rendelhetők utánvétellel: Disassembler 260 Ft. Copy (másolóprogram) 400 Ft. Egyéb felhasználói programok. Oktatóprogram: Szorzás 220 Ft. Játékprogramok: Kigyó 280 Ft. Tetraimino 260 Ft. Hexaletter 220 Ft. Passzió 260 Ft. A Törőg kocka (demonstráció) 180 Ft. Az öt játékprogram együtt is, kedvezménytel: 980 Ft. Kivánsági részletes ismertetőt küldök (válaszborítékot kérek). Újlaki László, Budapest, Lavotta u. 24. fsz. 2., 1104

5,25-ös floppy lemez (20 db) eladó. A lemezeknek csak egyik oldala formázható meg. Arajánlatokat a következő címre várók: Boldizsár Gábor, Rém, Petőfi u. 23. 6446. (Csak együtt!)

GEOS program magyar nyelvű fordítása eladó. Vidós Nagy Leona, Budapest, György A. u. 30. A/2. 1125

HOMELAB-3 (64 k) rezidens Debugger és Assembler programokkal, SIO és CTC bővíti a panelekkel, alkatrészt árérték arányú gazdáját. Nagy Sándor, Pápakovácsi, Fő u. 3. 8596

LACISOFT BASIC Plus/4-re! BASIC kiterjesztés, 15 új utasítás látványos képernyőkezeléshez (nagykarakters kiírás, scrollok, képcserék). Ára kazztán: 500 Ft. Tape Copy-Nova Turbo (200 Ft.). "No-vaload" kompatibilis másoló+Turbo (C16-on is egyszerűen 12 384 b-ot másolható). SZT-BT-IL SOFTWARE CO.; Szabolcsi Ilyádar, Kaposvár, Szalma I. köz 5. 7400. Kérjen tájékoztatót!

PC Magazin és Computer Persönlich NSZK kiadós folyóiratok 1987-es évfolyamai (52 ill. 26 db) eladók. Bencze József, Kaposvár, 48-as Ifjúság u. 19. 7400

TV-Computer (64 k) sürgösen eladó. Gyári csomagolásban + joystick + játékpogramok (kazztán), garanciával. Cím: Szolnok, Jászi F. u. 18. X/41. 5000

ZX-Spectrum (80 k), Turbo interfész, kb 200 db program, botkormány eladó. Együtt 18 000 Ft. Szarka Endre, Pápa, Fő u. 24. 8500

ZX-Spectrum (48 k) + Turbo interfész, magnó, joystick, szakkönyvekkel, programokkal 16 500 Ft-ért eladó. Telefon: 732-568 (17 órától)

Sinclair ZX-Spectrumomat sürgösen el szeretném adni. A géphez adok még II. interfészt, joystickot, 2 magyar nyelvű könyvet és programokat. Érdeklődni lehet: Varga Szabolcs Viktor, Budapest, Tóalmás u. 97. 1172, minden nap 17-től.

ZX-Spectrum (48 k), joystick + fényecruza interfész, 160 program, magyar és német nyelvű leírás 15 000 Ft-ért eladó. Morvai Csaba, Budapest, Havanna u. 40. 1181

ZX-Spectrum (48 k) interfésszel, kb. 300 programmal eladó 16 000 Ft-ért. Kotroczi Balázs, Budapest, Hegyalja u. 63. 1124. Tel.: 655-110

ZX-Spectrum, Seikosa GP505 printer, Turbo interfész, ezer programmal és sok szakirodalmmal eladó! Érdeklődni: Nagy Szabolcs, Pecs, Csányi László u. 55. 8761

Spectrumhoz, ZX81-hez TIMEX 2040 nyomató + 10 tekercs papír 6900 Ft-ért eladó. Vitéz Gyula, Budapest, Zrínyi u. 38. 1039. Tel.: 871-843

Spectrum (teljesen új) programok eladók. Tájékoztatóért küldjön válaszborítékot! Horváth Péter, Siklós, Pf.: 129. 7800

VESZEK

C64-re kitünő programokat keresek. Keressem azokat a DJ-eket akiket érdekel a C64 és a studio-technika egyaránt. Kótai Balázs, Sopron, Frankenburg B. 9400 -DJM

Vennék használt, de üzemképes C16-os számítógépet magnóval. Az arajánlatokat a következő címre kérem: Ipacs Tamás, Gyomaendrőd, Baross u. 5/1. 5502

Vennék üzemképtelen VC/VIC20, C16, C64, CP15/4, ZX-Spectrum számítógépeket és tartozékaikat: VIC1541, VIC1511 lemezekeket; Quick Shot II. joystickokat; dugaszolható modulokat, valamint Spectrumhoz interfészeket. (Darabok is érdekelnek.) Arajánlatot kérek! Cím: Maróti Gyula, Bördányi, Zákányeszi u. 22. 6795

CSERÉLEK

C16, Plus/4 programokat cserélek kazztán. Listát kérek. Sok programom van! Durgonics János, Decs, Tabán 82. 7144

Plus/4 és C16 programokat cserélek. Batta Zoltán, Dunaujváros, Munkásor u. 4. II/1. 2400

C64-es programokat cserélek, valamint audio disco zenét adok-veszek-cserélek! Listát a következő címre kérek: Kozák Zoltán, Sopron, Schärmár K. u. 2. 9400. Kalandorok kíméljenek!

C64-re mindenféle programot és leírást cserélek. Ezen belül német nyelvtanulást segítő programok érdekelnek. Választok listával várom. Gál Antal, Tiszakécske, Gárdonyi u. 3. 6060

C64-re felhasználói és játékpogramokat cserélek lemezen. Cserealapon kb 500 program. A választok listával kérem: Filep Róbert, Budapest, Szakasis Á. u. 65. IV/33. 1119

Enterprise programot cserélek. Listát kérek! Séra László, Debrecen, Csapó u. 84. 4029

Enterprise 128 programokat cserélek kazztán. Vas Julianna, Jászberény, Messzelató u. 16. 5100

Sinclair Spectrum (48 k) programokat cserélek. Bankó János, Békéscsaba, Majakovszki u. 31. 5600

ZX-Spectrum (48 k) programokat cserélek. A választok a programok listával együtt erre a címre várom: Főtóvs Levente, Debrecen, Cseresep u. 22. 4026

Spectrum (48 k) jó állapotban, sok-sok irodalommal és programmal, olcsón eladó. Baranyi Zsolt, Putnok, Rózsadomb u. 8. 3630

ZX-Spectrumra programokat cserélek. Választ listával kérem. Keresem a 3 Weeks in Paradise c. játékok. Csécséi József, Kartal, Vörös H. u. 55. 2173

ZX-Spectrum programjajtemenyemet cserével szeretném bővíteni. Választok listával kérek. Kovács László, Poroszló, Bércsényi u. 1/1. 3388

Ez a rovatunk KODEX 2000 szövegszerkesztővel készült.

Élvezettel olvasom hónapról hónapra olvasóink leveleit. Megpróbálom úgy válogatni, hogy a dicséretet is és az elmarasztalásokat is bemutassam. Számomra azért a legtanulságosabbak azok az írások, amelyekben az olvasók a legkülönbözőbb kívánságaikat írják meg. Ezekből mutatok be egy kis izelítőt.

Galacz István, Baja

Atari 800XL-tulajdonos vagyok. A lapjuktól több mint egy éve előfizetem. Tekintélyes lapnak tartom a számítástechnikában. „Egy lap olyan, mint az olvasói” – szokták mondani. Sajnos ez a kijelentés és a lap címe is megtevésztő. Csak két típusra szól, ami elég szűk világ. Ráadásul minden újság ezzel a két típussal, a Spectrummal és a C64-gyel foglalkozik.

Egyedül a Budapesti Skála Áruház kb. 2600 Atari 800XL-et adott el, és az üzletpolitikából hiányzott a programbehozatal.

Egy NSZK-lap, a Computer Kontakt két példányzámát sikerült megszereznem. Ez a folyóirat nem szerepel a HELIR listáján. Szeretném önöktől megtudni, van-e mód a megrendelésére.

Az is érdekelne, hogy önök közölnek-e a jövőben minden gépre programot, vagy nem érdemes előfizetni a lapra?

Nem pártoljuk se a Commodore-t, se a Spectrumot, se azokat a gépeket, amelyeket vagy egy-egy áruház ügyes üzletkötője talál valamelyik rakárban, vagy élelmes hazánkiai vevők meg turistáitájukon a kiállítás alkalmával. Érdemes lenne egyszerű felmérni, hányféle gép is van Magyarországon: biztos, hogy háromjegyű számmal lehetne leírni a különféle géptípusokat. Ennyi gépet persze nem tudunk feljávallani. Az Atarival kapcsolatban minden közzé kell írni az irásokat, ha kapunk.

Külföldről az újságokat a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat rendel meg. Azt javaslom, hogy a lapok iránti az érdeklődő (Bp. I., Fő u. 30–32. Telefon: 359-370), illetve folyóiratimport-osztály, tőkes reláció (Bp. I., Kuny D. u. 3–5. Telefon: 750-184).

Dankó Péter, Mohács

A januári számban Az olvasó iryi rovatban olvastam Murcsó Károly levelét. Úgyan Enterprise-tulajdonos vagyok, mégis van néhány VC–1541-esem iri lemezem, C64-hez iri programokkal. Többek között megvan a G–Pascal és a Max–FORTH. Régen volt már alkalmam C64-et használni, de a G–Pascalhoz is egy demó. Ez talán nyújtana valami segítséget Murcsó Károlynak.

Irtam Romvári Gábornak (a 47. oldalon „reklámzózzák” az Enterprise-klubot, ott szerepel a neve), de azért öntől is tudakozódnék Enterprise-ügyben: milyen floppy és milyen nyomtató illeszthető hozzá? Létezik-e már a PC Mikrovilágban és a µMagazinban is emlegetett irodalom?

A címét elküldtük Murcsó Károlynak. Enterprise-üvegben Romvári Gábor válasza: Minden Shugart 410-es szabványának megfelelő meghajtó illeszthető az Enterprise-hoz (például a Mitsubishi MF–504), természetesen csak a kontrollér kártya segítségével, amit egyelőre a Centrum Áruházak nem árúsítanak, de a klubban egy példány megtekinthető. Bármilyen Centronics nyomtató (például a Citizen 120D, a legközelebbi EPSON) csatlakoztatható hozzá.

Az irodalom létezik, tudomásom szerint már el is fogyott.

Fülöp Szilárd, Győr

Másfél éve foglalkozom számítógépekkel, és elég korán megéreztem egy programozóklub hiányát városomban. Gondolkoztam, hogyan lehetne egy ilyen klubba bekerülni, de mivel nincs a

környéken, egyik programozó ismerősömmel azt találtuk ki, hogy megpróbálunk PC és Commodore szinten programokat irni vállalatoknak: PC-n dBASE III és dBASE III Plus, Commodore-on Oxford Pascal, BASIC és Assembler nyelven. Itt, Győrben már érdeklődünk vállalatoknál, kedvező eredményel.

Nemcsak a levél írójának, de másoknak is üzenem, hogy az NJSZT HCC klub nagyon örülne, ha minél több vidéki klub alakulna. Szándékukat a klub elnökének írják meg, ezt a levelet is nekik továbbítottam: dr. Simonyi Endre, NJSZT HCC, Bp. V., Báthory u. 16. Postai cím: 1368 Bp. 5. Pf. 240.

Vékony Sándor, Debrecen

Köszönöm, hogy múltkorai levelemet közzétették: így tettem szert három cserepartnerre, és ma már így hetven program boldog tulajdonosa vagyok. Bár, talán nem is olyan boldog! Hiszen „profi” program, direkt a TVC-re iva, kevés van közöttük. A Centrum Áruházak pedig szinte kizárólag az Enterprise-zai foglalkoznak. Kár hazárdolni egy jó számítógéppel, nem figyelni rá egy kiforrón már megbukott gépre! Persze az Enterprise nem rossz gép, csak későn indult és lemaradt a szoftvertermésről. Mint a TVC. Csak azt nem értem, ha már van egy jó hazai gyártmányú számítógép, miért kell külföldit behozni? A Centrum Áruházakat ez nem érdekli, legalábbis Debrecenben. TVC-re 4-5 program kapható, ebből is néhányat minden kezdő egy delután alatt megír, a másik gépre viszont 16 programot láttam. Lehet, hogy azok se profik, de az arány elgondolkodtató.

Ami iri, aztal egyetértetek, de arra kérem, olvassa el az Enterprise-tulajdonosok korábban közölt leveleit. A küldött programokat átadtam az illetékes szerkesztőknek.

Szabó Sándor, Csopak

Az új év első napjaiban vettem először kézbe a Mikromagazint. Feszült izgalommal lapoztam végig, mint új számítógép-tulajdonos (Atari 600XL), aki minden szakmai ismeretre és tippre él. Ez a feszültség nőttön-nött, minél jobban belemerültem az irások tanulmányozásába.

Szeretném megtudni, hogyan szerezhetném meg a régebbi számokat, természetesen térítés ellenében. Érdekelne még, hogy az Atari-BASIC kezdőknek és az Atari 800XL c. műveken kívül létezik-e olyan, amelyek bővebb ismeretet ad az atarisoknak, és örömmel olvasnám a gépek szerkesztésével és javításával foglalkozó intézmények cimeit.

A µM régebbi számaát az NJSZT-ben megvásárolhatja (Bp. V., Báthory u. 16. Telefon: 329-349). Ami az Atari-kiadványokat, illetve a szerviztel kapcsolatos információkat illeti: a felsorolt irodalmakon kívül csak angol nyelvű fénymásolt anyag van. Ezzel kapcsolatban az Atari szelektió ajánlata felkeresni. Az Atari gépek szerkesztésével a Novotrade-Fotoelektronika (például az V. kerület, Magyar utcában van egy) foglalkozik.

Tartó Róbert, Leninváros

C64-tulajdonos vagyok. Állandóan változó programkészlettel mintegy 1500 különböző című programot tartalmaz lemezem és kazettám. Soha eszembe nem jutna ezeket a programokat – amelyeket jórészt cserebebe utján barátaimtól szereztem – pénzért árulni. Önök miért hajlandók ilyen jellegű hirdetésekét elfogadni és megjelentetni? Nem tilos ez?

Önök igazan van, mi azonban nem vizsgálhatjuk, hogy a hirdetésben közölt programokhoz a hirdető milyen úton-módon jutott hozzá.

Antal István, Miskolc

Kíváncsian olvastam a különböző számítástechnikai lapokban, hogy itt a COMMODORE MAGAZIN. Hát erről akarok néhány gondolatot elmondani. 1987. november 7-én fordítottam azt az összeget, amely fél évre csillapított volna C-magazin éhségemet. A gubanc: novem-

ber óta várom a magazinomat, a szerkesztőségétől egy árva levél sem jött, így meglehet, kénytelen vagyok beletörődni, hogy a pénzemet sem látom viszont. Többen kérdeztek, hogy jó helyre küldtem-e a pénzt, mire azt válaszoltam, hogy a C-magazin csekkjén fizettem be, hiszen rá volt írva. Hát ezért úgy gondoltam, hogy elküldöm a levelet a Mikromagazinnak és az ÖTLET BIT-LET-nek is, hogy aki olvassa, okuljon az én káromon. Okultunk.

Carlos Baranyai, 273 Pharmacy Ave. #1112 Scarborough (Ont.) MIL 3E9 Kanada

Múlt évben előfizettem az önök magazinjára. Megkaptam a két első példányt, és nagy érdeklődéssel el is olvastam. 61 éves, Dél-Amerikából született kanadai vagyok. Magyar származású. Bár folyékonyan beszélek magyarul, irni már egy kissé nehéz. Szakmám a fényképezés, szabadidőmben matematikát tanulok és gyakorlaton a számítógép használatát. Ha mód van rá, kérem, tegyék lehetővé, hogy kapcsolatba kerüljek magyarokkal, akik szívesen levezelnének a számítógépről. Nekem egy IBM Turbo XT (640 kbáj) gépem van, és sok programom BASIC, Pascal, FORTRAN nyelven, amit szívesen felajánlok bárkinek.

Készséggel közlök a levelet. Bizonyára számos levelezőpartnerre akad az „őházából”.

Balogh Ádám, Kiskunhalas

1987 nyára óta egy Enterprise 128-as számítógéppel, azon kezdtem el programozni. Könnyűből tanultam lelkesen, így állíthatom, hogy legalább kétharmadát ismerem és használom az Enterprise BASIC-jének. A Mikromagazinnak csak az idei első számát láttam, de teljesen magával ragadott. Annyi érdekes dolog van benne, hogy a bennem felgyülemlett gondolatok nál csak egy részét tudom leírni.

Első problémám, hogy mi az az NJSZT HCC? Én szívesen társulnék a többi Enterprise-tulajdonossal, de hogyan, ha nem tudom, mi az, amit ehhez meg kell keresnem.

Felfigyeltem Göbölös László kérésére: ha tudnak Enterprise-tulajdonosról, írják meg a címét! Ha egy vidéki is jó, hát a címem: Balogh Ádám, Kiskunhalas, Bercsenyi u. 2. 6400. Úgyanez az olvasótárs kritizálta a géphez kapott felhasználói kézikönyvet. Nos, ebben nem egyezik a véleményünk. Szerintem egyedülállóan szuper. Viszont tudom, hogy létezik technikai ismertető, ugyanis nekem is van – ha érdekl.

Krasznai Éva cikkére válaszolva: én ugyan nem vagyok Kovács Béla Pustaszabolcsról, de én is örömmel vállalnám az Enterprise gépekre érkező programok ellenőrzését.

A szerkesztőséget kérném, ha tudnak Enterprise másolóprogramról, azt küldjék el vagy tegyék közre!

Ha érdekl a szerkesztőséget, elküldhetem „zongora”-programomat. Alapszintű hangkérésre dolgoztam ki, s szándékomban illi később továbbfejleszteni. Végeztül kérném, hogy ha tudnak valakit, aki cserélne Enterprise-programokat, írjanak!

Vége egy boldog Enterprise-tulajdonos! Csak ismételnem tudom: várjuk olvasóink programjait, irásait, leveleit. Egy lap értékét az jelzi, hogy az olvasók milyen mértékben tartják a kapcsolatot a szerkesztőséggel. Mi egyelőre még nem panaszkodhatunk. Ezt reméli továbbra is KOVÁCS GYÖZŐ

A TUDOMÁNSZERVEZÉSI ÉS INFORMATIKAI INTÉZET előzetes megbeszélés szerint díjmentes programbemutatót tart (videotek 1s) az általa forgalmazott oktatóprogramokból.

Horváth Zsuzsa 665-011/2663 mellékké vagy 813-197

Budapest, Pf.: 454, 1372

A két Zátonyi — a fizikáról C16-on és Plus/4-en

A cím ugye egy színdarabra emlékeztet, de azért nem kell mindjárt valami nagy drámát sejtetni mögötte. Egyszerűen arról van szó, hogy apa és fia együtt vágtak neki az általános iskolai fizika számítógépesítésének. Programjaik még elég gyorsan elkészültek, de a könyv, amit mellékelni szerettek volna, az bizony Luca széke lett, bár nem az 5 hibájukból. Egy kiadóra persze nem éppen szégyen, hogy valamit annyi idő alatt hoz napvilágra, mint amennyi ideig egy Luca széket készíteni illik, csakhogy esetünkben a Luca-naptár több, mint egy igazi évet tett ki. A „két Zátonyi” mindenestre joggal mérges a dolog elhúzódsága miatt. Különösen, mert — mint azt szubjektív véleményként előre jelezhetjük — nagyon hasznosat alkottak.

Az új tesztalanyra a Novotrade Deltasoft iródjának új termésében böngezsze bukkantunk. Közben töredelmes vallomásokat hallgattunk a fenti malorról. Mi persze inkább programcsomagot akartunk bírálni és nem készíteni körülményeket. Örülünk, hogy van végre egy jó általános iskolai fizikaoktató programcsomag, amelyet Plus/4-en vizsgálhatunk meg. A termék összefoglaló adatait táblázatban közöljük.

ÖSSZEFOGLALÓ ADATOK

Forgalmazó:	Novotrade Deltasoft
Terméknév:	Fizika oktatása C16, Plus/4 számítógéppel
Szerző:	dr. Zátonyi Sándor, Zátonyi Sándor
Géptípus:	C16, Plus/4
Hordozó:	kazetta vagy floppy
Dokumentáció:	C16, Plus/4 az általános iskolai fizikatanításban (238 oldal!)
Ár:	kazettán: 376 Ft floppyn: 600 Ft

Nos, az ár floppy-változat esetén meg egy tanuló zsebpénzéhez méretezett, de ezért a pénzért a vásárló kap egy jó könyvet is, amelyben a hasznos tantárgy-pedagógiai információkon kívül benne van az összes program listája. A programok ezért továbbfejleszthetők, amire a szerzők — helyesen — fel is szólitának. A pedagógus a listák birtokában a saját tanítási szokásainak megfelelően tudja átgyúrni a programokat. Persze el is ronthatja azokat, de helyes, ha emiatt nem vonjuk el tőle a programok módosítási lehetőségét. Itt nincs olyan éles garanciakérdés, mint az üzleti szoftverben.

A programcsomag 46 (45 tantárgyi és egy betűgrafikai) programból áll. Nem használja ki a magyar ékezetes betűkészletet, mert az a tantárgy szempontjából nem lényeges. Kihasználja viszont a botkormány-csatlakozást mérések céljára, ami szemléletes mutatja, hogy nemcsak szoftverrel érdemes foglalkozni egy számítógép használatakor. A billentyűzet, mint egyedüli adatbeviteli

eszköz, lassú, és bizonyos adatok bevitelére léggel alkalmatlan. A számítógépek külvilággal létesítendő kapcsolatának oktatása ma is túl szűk körű, de még nem vált elég nyilvánvalóvá, hogy a jövő, a fejlődés szempontjából nagy hiba csak a programozás oktatását erőltetni. Különösen, mert ma már hazánkban is elmondható, hogy a csapból is szoftver folyik. Ennek ellenére óriási tömegben képezzük ki programozókat. Nem bánjuk majd meg?

A programcsomag négy fő fizikai szakterületet érint: mechanika, hőtan, fénytán, elektromosság. A programok közül néhány egy-egy témakör köré csoportosult (sűrűség, sebesség, munka, hatások, forgatónyomaték, ellenállás, melegedés-hűlés), míg a többi egyedi témájú. A programok egy része gyakoroltatja a témát és méri a tanuló teljesítményét, mások pedig szemléltetik a fizikai jelenségeket. Nagyon fontos csoportot alkotnak a fizikai mennyiségek nagyságrendi változásait táblázatokkal bemutató programok. Jellegzetes probléma — még az egyetemi hallgatóknál is, nemhogy az általános iskolában! —, hogy a tanulók nem érzékelik a nagyságrendi hibákat. Fontos tehát, hogy táblázatok formájában lássák, mi történik, ha egyik vagy másik mennyiséget vagy paramétert változtatjuk.

A gyakoroltató programok szervezése ügyes. Egy hibázást megengednek, de pontot vonnak le érte. A megoldást is megadják a HELP gomb megnyomására, ám ezeket a kérdéseket kihagyják az értékelésből: nem adnak rá pontot, de nem is számítják be a feladott kérdések számába, ami vitatható. A gyakorlatok a tanuló fejszámolásra kényszerítik. Ez nem helytelen, de az ügyeskedők hamar ki tudják kerülni ezt az akadályt. A lehetséges megoldások kitalálását az olvasóra bizzuk.

Jó ötlet a kissé kevés szövegváltozattal konstruált, de érdekes, random adatokkal feladott szöveges példák szerepeltetése. A tanulók valamiért mindig jobban felelnek a szöveges példáktól, pedig az életben rendre azzal találkoznak. Nem árt, ha próbáljuk őket időben megbarátkoztatni velük.

Az említett táblázatokat bemutató programoknál lehetett volna még szemléletesebbé tenni a változásokat, ha a + és – gombokkal változtatnánk az egyes oszlopok mennyiségeit. Azért persze így is izgalmas, amint a program egy oszlop megváltoztatásakor gyorsan átszámolja a többi oszlop adatát (mini-VisiCalc).

A grafikonokat rajzoló programok különösen szépek, bár programozásuk nem túl bonyolult. Ez fontos is, ha nem akarjuk azt, hogy a programot módosítóknál túl sokat kelljen bajlódniuk a kórral, ahelyett, hogy a problémára tudna koncentrálni. Jó ötlet, hogy a telefirkált ábrákat is le lehet tisztítani.

A programcsomag túl nagy ahhoz, hogy a részletekre kitérjünk az elemzésünk keretében. Azért emlídjük, hogy melyik programok tetszenek nekünk a legjobban: szabadeszmérés, színek, tükrök-lencsék, Ohm törvénye, rezgőmozgás, kapcsolások, V—A műszer.

A programok ügyesen használják ki a számítógép adottságait. A grafikus lehetőségek persze nagyon is fontosak a mondanivaló alátámasztására. A felbontás gyengéi csak néha zavaróak. Alapos munkát takar a színek olyan összeválogatása is, hogy a kép mind színesben, mind fekete-fehérben jól látható. A színeket bemutató program persze színes megjelenítőt igényel, de erre a normál tévé jobb, mint az igazi monitorok, mert a színkeverés inkább rossz képalkotásnál látszik jól, vagy távolabbról kell nézni a monitort.

A vezérlőbillentyűkre jobb lett volna emlékeztetni az alsó sorban, mert azok szerepe csak a bevezetőben jelenik meg, amit az ember hamar elfelejt, és esetleg a könyv sincs kéznél. Sajnos a HELP gomb hatása olykor katasztrofális lehet: a program egyes esetekben teljesen abbahagyja azt a funkciót, amelyben vagyunk. Ez a BASIC megvalósítás miatt persze érthető, de a könyvbeli hivatkozás alapján nem ezt várna az ember. A könyvben nem szerepel, de grafikus képeknél a lelövés (RUN/STOP) előtt célszerű kivárni, amíg a HELP gombra reagál a program. A HELP gombbal ugyanis ismét TEXT módba (GRAPHIC 0) vált, és nem kell erlőködni a GRAPHIC 0 „vak” beírásával, hogy láthatóvá tegyük a szövegeinket.

A programcsomagot majdnem végig kiválóan minősítettük, mint az a minősítő táblázatból látható.

MINŐSÍTŐ ADATOK

Kezelhetőség:	jó
Teljesség:	kiváló
Dokumentáltság:	kiváló
Használhatóság:	kiváló
Ár/teljesítmény:	kiváló
Összbenyomás:	kiváló

A programcsomagban jó programozástechnológiai eszközök is vannak, amelyek a forrásnyelvű listáknak köszönhetően közkincsé válhatnak. Bár a teljességre kiváló minősítést adtunk a programcsomagban érezhető, nagy erőfeszítést igénylő munkára tekintettel, még nagyon sok ilyenre lesz szükség ahhoz, hogy az egész fizikát jól adaptáljuk. A szerzők — mint már említettük — fel is szólitának a továbbfejlesztésre.

A programcsomag készítőinek ezúton is gratulálunk, és reméljük, hogy most már tényleg gyorsan és széles körben eljutnak programjaik a tanárokhoz és a nebulókhöz. Ugyanakkor a fizikatanároknak, szakiskolai tagoknak is sok sikert kívánunk a programcsomagban megtestesülő nagy tudásanyag asszimilálásához. Megjegyzendő, hogy a programcsomag önálló tanulás támogatására is alkalmas, és nemcsak az általános iskolások okulhatnak belőle.

ZSADÁNYI PÁL — ifj. ZSADÁNYI PÁL

Szűcs Pál:
Számítógépes oktatási programok tervezésének módszertana (Budapest, 1987. OMIKK, 306 oldal. Ára: 120,- Ft.)

A számítógépek oktatásbeli alkalmazásának legfontosabb vonása az, hogy a tanítási-tanulási folyamatban új módszerek megjelenését teszik lehetővé, miközben az egyes tanulók igényeikhez alkalmazkodnak. Terjedését és gyakorlati felhasználását jelentősen gátolja az a tény, hogy világszerte különböző, egymással nem kompatibilis berendezések állnak csak rendelkezésre. Jelenleg nincs érvényben megfelelő szabványütemény, ajánlás a hardverrel és szoftverrel kapcsolatban.

A tanulók és tanárok számára ezért ma nem az a fő feladat, hogy a divatos, mesterességs gépi nyelvet sajátítsák el és programokat írjanak, hanem az, hogy a számítógépes feladatmegoldások logikáját megismerjék és a tervezés módszertanát alkalmazzák a munkájukban.

A könyv célja, hogy a tanároknak és a tanulóknak ezeket az ismereteket megfogalmazzza, rendszerezze és példákkal tegye még érthetőbbé. Segítségét nyújt mind azoknak, akik a korszerű oktatási folyamatban a hatékonyságnövelés és eredményesség egyik fontos eszközének tekintik a személyi számítógépet.

Szilasi Anna:
Mikroszámítógépes informatikai rendszerek és hálózatok az egészségügyben (Budapest, 1987. LSI ATSZ, 357 oldal.)

Az állampolgárok megfelelő egészségügyi ellátásának egyik alapvető feltétele, hogy az egészségügyi tevékenységet végző szervek, intézmények, az egyes orvosok korrektek, pontos és naprakész információkkal rendelkezzenek a hozzájuk forduló személyi korábbi megbetegedéseiről, vizsgálati eredményeiről, orvosi kezeléséről.

Az információk hiánya az azok pótlására fordított idő és költség miatt lassítja és megdrágítja az egészségügyi ellátást, emellett olyan kapacitásokat köt le, amelyek egyébként is viszonylag szűkösek.

A jelenlegi helyzet, a reális szükségletek és a gazdasági érdekek egyaránt sürgetik az egészségügyi információs rendszerének érdemi fejlesztését, az információkezelés módszereinek és eszközhátterének alapvető javítását.

Ezt felismerve döntött Pécs Város Tanácsa egészségügyi osztálya egy, a városi egészségügyi hálózat információit kezelő számítógépes egészségügyi informatikai rendszer kifejlesztéséről.

A kiadvány célja az egészségügyi informatika elterjesztésének elősegítése: a kritikus pontok bemutatása, az egészségügyi mikrogepes központok megtervezésének, működtetésének elősegítése. Tar-

almazza a jelenlegi helyzet felmérését, elemzését, a javasolt rendszer logikai modelljét, megvalósításának, bevezetésének és üzemeltetésének módját.

Knuth, Donald E.:

A számítógép-programozás művészete.

1. Alapvető algoritmusok (Budapest, 1987. Műszaki Könyvkiadó, 654 oldal. Ára: 180,- Ft.)

Knuth, Donald E.:

A számítógép-programozás művészete.

2. Szeminumerikus algoritmusok (Budapest, 1987. Műszaki Könyvkiadó, 690 oldal. Ára: 180,- Ft.)

A szerző könyvsorozatának előszavában így vall a programozásról: „Számítógépprogramokat készíteni különleges, vonzó feladat: nemcsak gazdasági vagy tudományos hasznuk miatt, hanem mert — mint a versírás és zenészerzés — esztétikai élményt is nyújtanak. Ennek a hét kötetre tervezett könyvsorozatnak az a célja, hogy a programozói mesterség különböző fogásaival és részleteivel! ismeretes meg az Olvasó.”

Nem a számítógép-programozás bevezetőjének szánjuk a következő fejezeteket; feltételezzük, hogy az Olvasó már rendelkezik bizonyos jártassággal ezen a téren. Lényegében igen kevés előismeretet tételezünk fel: a kezdőnek azonban időre és gyakorlásra lesz szüksége, ha világos képet akar nyerni arról, mi is az a digitális számítógép.

Az Olvasóról feltételezzük, hogy a) van némi fogalma egy tárolt programú számítógép működéséről: ...

b) képes a problémák megoldását olyan explicit módon megfogalmazni, hogy azt a gép »megértse«; ...

c) ismeri valamennyire a legelismertebb számítógépes módszereket: ...

d) nem idegenek előtte a legalapvetőbb szakkifejezések, mint pl. tár, regiszterek, bit ...

Ez a négy feltétel talán összefoglalható egyetlen kritériumban, amely így szól: az Olvasó már megírta és hibátlanul lefutottat mondjuk legalább négy programot, legalább egy számítógépen.

Ezek a könyvek elsősorban kézikönyvek, amelyek több fontos témakör eddig elért eredményeit foglalják össze. Emellett tankönyvként is használhatók, egyéni tanulásban, vagy főiskolai, egyetemi szemináriumokon a számítógépes és informatikai tudományokban.

A könyvsorozatot olyanok számára írtam, akik nem pusztán alkalmi érdeklődéssel foglalkoznak számítógéppel. Azonban semmiképpen sem csak számítógépes szakemberekre gondoltam, sőt egyik legfontosabb célkitűzésem éppen az volt, hogy hozzáférhetővé tegyem ezeket a programozási módszereket más területen dolgozók számára, akik jó hasznát vehetik a számítógépnek.”

Intlan

A Budapesti Műszaki Egyetemen kifejlesztettek az IBM PC-vel kompatibilis mikrogepekre egy olyan helyi hálózatot, amely lehetővé teszi, hogy bármely két munkaállomás között ne csak adatforgalom, hanem hangforgalom is megvalósuljon. Ez azt jelenti, hogy az adatok átküldése mellett át is lehet szólni, hogy például „Mancica, tegye félre az előző ügyet; amit most küldök, az a legsürgősebb!”

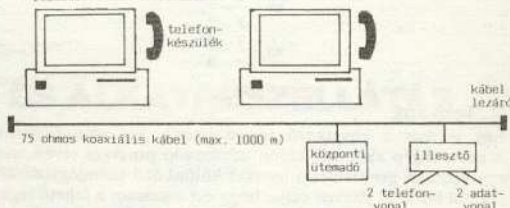
Fizikailag a rendszer max. 20 db, IBM PC-vel kompatibilis mikrogepből áll, melyek egy max. 1000 m hosszú, mindkét végén lezárt hajlékony koaxiális kábelre vannak felűvezve. A gépekbe bele kell helyezni egy-egy Intlan kártyát, mondjuk a Pcnét

vagy az Arcnet kártya helyett. Ezután a Novel NetWare szoftvernek a Budapesti Műszaki Egyetemen kifejlesztett Intlan alkalmazó verzióját kell beletölteni. Ezután mind az adatátvitelt, mind a hangátvitelt az Intlan kártya vezérli. A hangátvitelt bármely két állomás között megvalósítható, függetlenül attól, hogy az adott két állomás között az adott pillanatban folyik-e adatátvitel.

Az Intlan hálózat csatlakoztatható nyilvános telefonhoz, továbbá lehetőség van több Intlan hálózat összekapcsolására is.

Az Intlan-hálózat már üzemel a XX. Kerületi Tanács ügyfélszolgálati irodájában.

IBM PC XT/AT-vel kompatibilis, Intlan kártyával és telefonnal felszerelt munkaállomások

Az Intlan-hálózat sémája

Blicc-stop

A fenti elnevezésű elektronikus adattörzítő készüléket a Műszertechnika Kiszövetkezett a Kisalföldi Volánál közösen fejlesztette ki. A készülék, amely az autóbuszok műszerfalán helyezkedik el, végre részt utasszámlálást végez, másrészt kalauzánt is működtethető. Ez azt jelenti, hogy a jegykezelő és az ellenőrző feladatát is ellátja.

A készülék kijelzőjén minden megállónál megjelenik az ajtókon fel- és leszálló, illetőleg a járművön lévő utasok száma. Ezeket az adatokat cserélhető félvetűs memória rögzíti, ami ezenkívül azt is „megjegyzi”, hogy az autó-

busz mennyi időt töltött a megállóban, milyen sebességgel és mennyi idő alatt tette meg az utat az egyik megállótól a másikig. Az adatok összesítése hozzásegíti a közlekedési vállalatokat ahhoz, hogy a járatok menetrendjét gazdaságosan, a tényleges igények figyelembevételével alakítsák ki.

Amint a mikrogep érzékelőit a vonaljegy-érvényesítő készülékekbe is beépítik, össze tudja vetni az érvényesített jegyek számát az utasok létszámával. A fejlesztők gondoltak a bérletesek ellenőrzésére is: a bérleteket egy erre a célra kialakított berendezés kontrollálja.

Új rejtvényt indítottunk második számunkban útjára, remélve, hogy elnyeri olvasóink tetszését. Minden számunkban két feladatot közlünk: az első logikai, matematikai tudást, a második számítástechnikai alapismereteket is igényel.

A feladatok után közöljük az elérhető maximális pontszámot. A rész megoldásokat is pontozzuk.

A pontgyűjtést, vagyis a pontvadászatot az esztendő végén zárjuk. A legjobb tíz versenyző nevét magazinunkban közzé is teszük, ők lesznek azok, akik könyvutalványt is kapnak.

A helyes megoldások a feladatok közreadása után két lap számmal később jelennek meg, így a pontvadászoknak jut idejük a gondolkodásra.

Beküldési határidő: 1988. július 15.

Címünk: Mikroszámítógép Magazin Szerkesztősége

1371 Budapest, Pf. 433.

Jó vadászatot kíván a feladatok összeállítója:

dr. Hoffmann Tibor

A 88/5. szám 1. feladatába sajnálatos hiba csúszott be.

A feladat 3. sorában "... a másik oldalt érinti" helyett "... a másik két oldalt érinti" szöveg a helyes.

1. feladat

Oldjuk meg a következő egyenletrendszer:

$$\begin{cases} xy - \frac{x}{y} = \frac{3}{4}, \\ xy - \frac{y}{x} = \frac{4}{3}. \end{cases}$$

(4 pont)

2. feladat

Egy játékos a következőképpen játszik egy számítógéppel. A számítógép akár egy külön adatbeadó program révén, akár egy véletlen generátorral nyert 5 különböző számjegyből álló számot tárol. A játékos célja, hogy ezt a számot a lehető legkevesebb próbálgatással találja ki. Egy *ötjegyű* próbaszám beadása esetén a számítógép egy kétjegyű számmal válaszol, melynek az első jegye azt adja meg, hogy hány számjegyet talált el a próba, a második pedig, hogy ezek közül hány számjegy van a helyén. Nyilván ez a válasz 0-tól (egyetlen szám sem egyezik) 55-ig (a szám kitalálása) változik úgy, hogy a második számjegy soha nem lehet nagyobb az elsőnél.

Írjunk szubrutint arra, hogy 5 egymás után beadott számjegyből a próbaszámot kepezze a gép. (3 pont)

Írjunk szubrutint arra, hogy egy *ötjegyű* számból az 5 különböző jegyet határozza meg a gép. (4 pont)

Írjunk szubrutint arra, hogy adott tárolt szám mellett a játékos által beadott vagy valamilyen módon beadott számra a fent vázolt választ adja meg a gép. (8 pont)

A szubrutinok bármilyen gépre megírhatók. Egy későbbi feladványban ezeket fel fogjuk használni.

(A feladat egy részét Nagy D. István csikszeredei olvasónk küldte be Romániából.)

Az 1988/4. szám feladatainak megoldása

1. feladat

Mint az 1988/3. szám 1. feladatának megfjtéséből látható, a tétel igaz az első, a második és a harmadik hatványokra.

Tételezzük fel, hogy az első k hatványra a tétel igaz. Ekkor a $k+1$ -edik hatványt a következőképpen írhatjuk fel:

$$i^{k+1} = \frac{(i+1)^{k+2} - i^{k+2} - A_1 i^k - A_2 i^{k-1} \dots - 1}{k+2},$$

ahol A_1, A_2, \dots, k -től független számok.

Az első k hatványra igaz lévén a tétel, a $k+1$ -edik hatványok összegét így írhatjuk fel:

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n i^{k+1} &= \frac{(n+1)^{k+2} - 1 - C_n(n+1) - n}{k+2} = \\ &= \frac{n+1}{k+2}[(n+1)^{k+1} - C_n - 1] = D \frac{n(n+1)}{k+2}, \end{aligned}$$

ahol C és D n -től is függő állandó, és az előző formulában felhasználnánk azt, hogy a szögletes zárójelben minden tag osztható n -nel, kivéve az $n+1$ hatványozás elvégzésénél az 1 és a végei elhelyezkedő -1 , melyek viszont 0 összeget adnak. (5 pont)

2. feladat

Legyen a szubrutin hívásának a száma a programban h . Ez annyit jelent, hogy szubrutin nélkül ennyi helyen fordul elő egyenként m memóriahellyel a tevékenység, vagyis a programban hm helyet foglal el. Ha a szubrutint alkalmazzuk, akkor a memóriai igény

$$h(5p+8) + m + 2p + 4$$

Így tehát h -t úgy kell meghatároznunk, hogy

$$h(5p+8) + m + 2p + 4 < hm$$

legyen.

Ez h -ra azt jelenti, hogy

$$h > \frac{m+2p+4}{m-5p-8}.$$

Ebből az is látszik, hogy az adott gépen csak olyan szubrutint érdemes alkalmazni, melynek magjára fennáll

$$m > 5p + 8.$$

Ennél kisebb mag esetében értelmetlen a szubrutin használata. (Persze ez csak a memóriahely foglalása szempontjából lényeges, mert lehet, hogy a program áttekinthetősége mégis megéri a szubrutin használatát.) (4 pont)

Paraméter nélküli szubrutinnál a fentiek szerint

$$h > \frac{m+4}{m-8},$$

ami azt jelenti, hogy például egy $m=12$ magú szubrutin esetében csak $h>4$ esetében gazdaságos a használata. Ha a mag kisebb, akkor még magasabbra emelkedik a gazdaságossági határ. Például $m=9$ esetében csak $h>13$ esetén érdemes a szubrutint alkalmazni.

Ha 1 paraméteres a szubrutin, akkor

$$h > \frac{m+6}{m-13}$$

Ebben az esetben tehát csak 13 memóriahelynél nagyobb magot érdemes szubrutinba venni és $m=14$ -nél csak 20 használatnál több esetben, $m=32$ -nél pedig még mindig legalább 3 alkalmazásnak kell lennie, hogy gazdaságos legyen.

Ha 2 paraméteres a szubrutin, akkor

$$h > \frac{m+8}{m-18}.$$

Itt tehát $m>18$ -nál lehet csak gazdaságos a szubrutin használata és $m=19$ -nél minimálisan 27-nél több hívás esetén. (1 pont)

Felvethejtük a kérdést úgy is, hogy mekkora nagyságú esetén lesz már 2-nél több alkalmazásnál a szubrutin gazdaságos. Erre azt kapjuk, hogy

$$m > 12p + 20$$

esetén.

a Multitech

mai nevén **ACER**

gépcsalád teljes választékát kínálja

Teljes termékskála

a 16 és 32 bites mikroszámítógépek körében

A 32 bites gépcsaládból ajánljuk:

ACER SYS-32/20

Intel 80386, 20 MHz, 2-16 MB memória, 3-35 terminál, 50-380 MB winchester, SCO Xenix System V.2 operációs rendszer

ACER 1100

Intel 80386, 4,77-16 MHz, 1-16 MB memória, 40-140 MB winchester, MS-DOS operációs rendszer

A 16 bites gépcsalád tagjai

ACER 910

Intel 80286, 8-12 MHz, 1-16 MB memória, 40-80 MB winchester, MS-DOS

ACER 710

Intel 8088-1, 4,77-10 MHz, 256-768 KB memória, 20-40 MB winchester, MS-DOS

ACER 500⁺

V20-8, 4,77-8 MHz, 256-640 KB memória, 20 MB winchester, MS-DOS

TELJESKÖRŰ PERIFÉRIA- ÉS ALKATRÉSZELLÁTÁS

Monochrom és színes monitorok, normál és EGA kivitelben
20, 40, 53, 86 Mbyte kapacitású winchesterek
240, 300 karakter/másodperc sebességű mátrixnyomtatók
Lézer nyomtatók, Scanner-ek, Streamer-ek, Mous-ok

Teljes körű kiegészítő és bővítő kártyaválaszték:

Memóriabővítések
Matematikai koprocesszorok
Multifunkciós kártyák
Grafikus kártyák

Lokális hálózatok:

ComcoLan lokális hálózat 1-255 munkahelyig:
Hálózati kártya
Hálózati operációs rendszer
Passzív és aktív HUB-ok
Kábelezés

100%-osan LICENC-TISZTA, IBM kompatibilis terméksalád:

**16 és 32 bites mikrogépek komplex,
fokozatosan bővíthető architektúrában**

Távadatfeldolgozás:

ComcoMODEM (1200-2400 BPS), Stand-alone modemek,
Add-on kártya kivitelű modemek, ComcoTelex

Vegye igénybe az

**komplex mikrogépes
szolgáltatását:**

- helyzettelmérés,
- rendszertervezés,
- programozás,
- bevezetés,
- oktatás-tanácsadás,
- rendszerkövetés,
- szerviz (garanciális és garancia utáni),
- magyar nyelvű dokumentációk

**ajánlja saját fejlesztésű alkalmazói
programcsomagjait, felhasználói
rutinjait.**

Bővebb információ:

Központ: Budapest, XIV., Ajtosi Dürer sor 10.

Postai cím: 1393 Budapest, Pf. 319.

Telefon: 421-974 Telex: 22-6544

Budapesti szaküzlet:

Budapest, VI., Szinyei-Merse u. 1.

Telefon: 127-628 Telex: 22-6684

Győri kirendeltség:

Győr, Lukács Sándor u. 17.

Telefon: 96-14808 Telex: 02-4679

Salgótarjáni kirendeltség:

Salgótarján, Ady E. u. 1.

Telefon: 32-10971 Telex: 22-9380

Multitech
Acer 1100

Acer LP-75

Multitech
Acer 710

GRAPHICS
3-in-1 graphics display capability including MGA, CGA, MDA and Plantronics Colorplex built-in on the Motherboard

Multitech
Acer 500

Multitech
Acer 910

STORAGE
1.2 MB Floppy Disk (2 convenient storage sizes)
conventional floppy disk
40 MB full height hard disk drive optional
Save for a load of three half height storage devices.